

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η αυτοοργάνωση ενός εναλλακτικού φορέα ενημέρωσης και πολιτισμού. Η περίπτωση της ertopen.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ: ΜΠΟΥΚΑ ΕΡΙΚΕΤΗ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ: 4113Μ007

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2014-2015

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΠΕΛΟΣ : ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ, ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
Μ.ΠΑΡΑΔΕΙΣΗ: ΜΕΛΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, ΕΠΙΚΟΥΡΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
Μ.ΨΥΛΛΑ: ΜΕΛΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΡΙΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

Ευχαριστώ θερμά τα μέλη του erופן για την προθυμία τους να βοηθήσουν στην εκπόνηση αυτής της διπλωματικής εργασίας και ιδιαίτερα τους: Ευγενεία Κατούφα , Ντέπυ Βρεττού, Λήδα Δημητρίου, Κώστα Καναβούρη, Νότη Μπαγάτσα, Αλέξανδρο Λιζάρδο, Βικτωρία Καβουριάρη, Σίσσυ Αρβανίτου, Νίκο Κωνσταντίνου, Γιώργο Μαρινόπουλο, Νικολέττα Λιακοσταύρου, Μαίρη Βενέζη, Ανδρέα Γεωργίου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α' : ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
1.ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ.....	7
1.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ.....	7
1.2 ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	7
1.3 ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	9
1.4 ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΛΟΓΟΥ.....	10
1.6 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ.....	16

Β': ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΤΟΡΕΝ

1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ.....	19
2. ΒΙΟΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	21
3. ΑΝΥΠΑΚΟΗ.....	24
4. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ.....	27
4.1 ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ.....	29
4.2 ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΜΑΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ.....	31
4.3 ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ.....	33
5. ΓΙΑ ΝΑ ΞΑΝΑΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΟΝ ΓΚΡΑΜΣΙ.....	36
6. ΜΙΑ ΟΠΤΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ.....	38

Γ': ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΡΤΟΡΕΝ

1. ΤΑ ΜΜΕ ΩΣ ΙΜΚ.....	42
2.ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ.....	45
2.1 ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ.....	45
2.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ.....	47
3.ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΕΝΟΣ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ ΑΥΤΟΟΡΓΑΝΩΣΗΣ.....	49
4. ΑΥΤΟΟΡΓΑΝΩΣΗ.....	53
5. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ.....	55
5.1 ΟΡΙΣΜΟΙ.....	55
5.2 Η ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΣΤΟΝ ΓΚΡΑΜΣΙ.....	56
6. ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	58
6.1 ΟΜΑΔΑ-ΣΤΟΧΟΣ.....	58

6.2 ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑ ΤΗΣ ΕΡΤΟΡΕΝ.....	59
6.3 Η ΕΡΤΟΡΕΝ ΩΣ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΜΕΣΟΥ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ.....	61
6.4 ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ.....	62
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ.....	63
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	65
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	67
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	68

Α' : ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το κλείσιμο της ΕΡΤ τον Ιούνιο του 2013 αποτέλεσε μετά το κίνημα των πλατειών το αμέσως μεγαλύτερο κοινωνικό γεγονός που κινητοποίησε την πλειοψηφία του ελληνικού λαού, κι αυτό αποτελεί προσωπική εκτίμηση. Η απόφαση κλεισίματος της ΕΡΤ συνένωσε ένα πλήθος που χωρίστηκε βίαια την περίοδο των πλατειών και επανέφερε στην κεντρική πολιτική σκακιέρα την ενεργό πολιτική δράση, την αντίσταση απέναντι σε μια απονομιμοποιημένη εξουσία.

Η εργασία αυτή θα εξετάσει το εγχείρημα του ertopen ως πείραμα αυτοοργάνωσης ενός φορέα ενημέρωσης και πολιτισμού, ο οποίος πιθανά να έχει χαρακτηριστικά εναλλακτικού μέσου ενημέρωσης. Για το σκοπό αυτό σαν βασικούς θεματικούς άξονες θα μπορούσαμε να αναφέρουμε την έννοια του κοινωνικού κινήματος, την έννοια των εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης, την έννοια της αυτοοργάνωσης και αυτοδιαχείρισης και αυτήν της κουλτούρας. Δευτερευόντως εξετάζουμε τις έννοιες της ηγεμονίας και των ιδεολογικών μηχανισμών του κράτους.

Η εργασία ακολουθεί μια χρονική σειρά από το κλείσιμο της ΕΡΤ τον Ιούνιο του 2013, μέχρι το Νοέμβριο του 2013 και από το Γενάρη του 2014 έως σήμερα. Εξετάζοντας το συνολικό πλαίσιο άσκησης πολιτικής εξετάζουμε και το κλείσιμο της ΕΡΤ ως επιμέρους απόφαση που όμως είναι πάντα στο ίδιο πνεύμα άσκησης της κεντρικής πολιτικής. Όλη η εργασία επιθυμεί να αναδείξει την αξία της συλλογικής δράσης και της οργανωμένης απάντησης των υποκειμένων απέναντι στην εκάστοτε κυρίαρχη τάξη, η οποία ακολουθεί ένα σχέδιο πολιτικής αντίθετο στα συμφέροντα των πολλών. Επιδιώκεται επιπρόσθετα να μελετηθούν μέσα από το παράδειγμα του ertopen τα εγχειρήματα αυτοοργάνωσης και αυτοδιαχείρισης στη σημερινή εποχή και να δούμε κατά πόσο μπορούν να αποτελέσουν βιώσιμη εναλλακτική πρόταση.

1. ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

1.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ

Η εργασία αυτή επιδιώκει να μελετήσει το εγχείρημα της ertopen, η οποία ξεκίνησε να

λειτουργεί μετά το κλείσιμο της ΕΡΤ. Αναλυτικότερα στο πρώτο κομμάτι της εργασίας θα εξεταστεί , μέσα από την επισκόπηση συγκεκριμένων θεωρητικών εννοιών, αν υπήρξε κοινωνικό κίνημα ενάντια στο κλείσιμο της ΕΡΤ, το οποίο έπαιξε στη συνέχεια προωθητικό ρόλο για τη δημιουργία της ertopen. Στο δεύτερο κομμάτι της εργασίας θα εξετάσουμε τα εναλλακτικά μέσα ενημέρωσης και το κομμάτι της αυτοδιαχείρισης . Έτσι μελετώντας τόσο θεωρητικές έννοιες όσο και τα αποτελέσματα της έρευνας που διεξήγαμε επιδιώκουμε να προσδιορίσουμε τις βασικές αρχές λειτουργίας της ertopen. Συνοψίζοντας είναι ζητούμενο να εξετάσουμε πρώτον τι πυροδότησε σε κοινωνικό επίπεδο το κλείσιμο της ΕΡΤ και δεύτερον να μελετήσουμε συγκεκριμένα τον τρόπο λειτουργίας και τα χαρακτηριστικά της ertopen.

1.2 ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ως μέθοδος ανάλυσης για την εργασία που εκπονείται θα χρησιμοποιηθεί η ποιοτική έρευνα, η οποία στηρίζεται στην εμπειρική πραγματικότητα και άρα πρόκειται για μια μέθοδο επαγωγική και ερμηνευτική, όχι αποδεικτική. Προτού προχωρήσουμε όμως στην περαιτέρω επεξήγηση της μεθοδολογίας που θα ακολουθηθεί , κρίνεται σημαντικό να γίνει αναφορά σε δύο θεωρίες, οι οποίες μαζί με άλλες αποτελούν βάσεις για την ποιοτική έρευνα και οι οποίες κρίνεται ότι διαπνέουν καλύτερα τη συνολική λογική του κειμένου που θα ακολουθήσει.

Αρχικά λοιπόν θα αναφερθούμε στη συγκρουσιακή θεωρία, η οποία απαντάται στην ανάλυση του K. Marx. Ο διαλεκτικός-ιστορικός υλισμός μετέφερε στο κοινωνικό επίπεδο το σχήμα της «διαλεκτικής κίνησης της ύλης». Η ύλη αποτελεί τη βάση της κοινωνίας, γιατί κατά τον Marx η κίνηση της υλικής βάσης φανερώνει το μηχανισμό που καθορίζει και άρα εξηγεί όλες τις κοινωνικές διαδικασίες και τα κοινωνικά φαινόμενα. Η οικονομία θεωρείται η υλική βάση της κοινωνίας πάνω στην οποία οικοδομείται όλη η υπόλοιπη κοινωνία και συγκεκριμένα το «πολιτικό και ιδεολογικό εποικοδόμημα» αλλά και οι «κοινωνικές σχέσεις». Έτσι λοιπόν η οικονομία διαμορφώνει τις συνθήκες της παραγωγικής διαδικασίας, την ιστορική κίνηση.

Ο άνθρωπος αποκτά τη γνώση για τον κόσμο που τον περιβάλλει μέσω της εργασίας, αφού αυτή αποτελεί το συνειδητό μέσο αντιμετώπισης και απελευθέρωσης του ανθρώπου από την ανάγκη. Ο Marx επικεντρώνει την προσοχή του στις κοινωνικές τάξεις και στην πάλη αυτών. Οι κοινωνικές τάξεις που κατέχουν τα μέσα παραγωγής ορίζονται ως οι άρχουσες τάξεις. Η κινητήρια δύναμη της ιστορίας δεν είναι άλλη από την πάλη των τάξεων.

Μια νεότερη μαρξική θεώρηση είναι αυτή του A. Gramsci, ο οποίος επιχείρησε την ανάλυση του κοινωνικού συστήματος και της δυναμικής υπέρβασής του. Στην ανάλυσή του έδωσε

ιδιαίτερο βάρος στην αντιπαράθεση της έννοιας της «κοινωνίας των πολιτών» προς εκείνη της «πολιτικής κοινωνίας» (Τσουρβάκας, 1997:25). Για τον Gramsci, στον οποίο θα αναφερθούμε και εκτενέστερα στη συνέχεια της εργασίας, η πρώτη έννοια επηρεάζεται κατά πολύ από την εξουσία που η κυρίαρχη τάξη ασκεί στο κοινωνικό σύνολο. Πρόκειται για μια ηγεμονία όχι μόνο οικονομική αλλά πολιτιστική και πολιτική ταυτόχρονα. Από την άλλη η έννοια της πολιτικής κοινωνίας, δηλαδή του κράτους, υλοποιεί την κυριαρχία της άρχουσας τάξης μέσω των κρατικών μηχανισμών. Στόχος είναι η ηγεμονία επί των άλλων τάξεων μέσα από το συνολικό έλεγχο λειτουργίας της κοινωνίας.

Προχωρώντας πολύ γρήγορα από τη συγκρουσιακή θεωρία με τον Marx θα κάνουμε και μια σύντομη αναφορά στη συμβολική θεωρία, η οποία εξετάζει το ιδεολογικό φορτίο υπαρκτών στοιχείων της καθημερινότητας. Βασική αρχή ανάλυσης της συμβολικής θεωρίας είναι η σχέση ιδεολογίας και λόγου. Σύμφωνα με τον L.Althusser η ιδεολογία είναι μια μορφή λόγου, ενιαία και παράγεται από τους ιδεολογικούς μηχανισμούς του κράτους (IMK). Όλοι οι IMK στοχεύουν στην αναπαραγωγή της κυρίαρχης ιδεολογίας, της ιδεολογίας δηλαδή της κυρίαρχης, άρχουσας τάξης. Ο λόγος για τον Althusser αποτελεί κοινωνική πρακτική, ως δομή με συγκεκριμένα νοηματικά στοιχεία και γι' αυτό η ερμηνεία του θα πρέπει να εξετάζει το κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο εντός του οποίου ο λόγος παρήχθη.

Για τον Althusser η ιδεολογία είναι αυτόνομη έναντι της οικονομίας, καθώς μπορεί και διαμορφώνει η ίδια τις κοινωνικές σχέσεις, είναι όμως παράλληλα και εξαρτημένη, επειδή η ιδεολογία που τελικά παράγεται και αναπαράγεται από τους θεσμούς είναι η κυρίαρχη ταξικά ιδεολογία. Ο ίδιος ο λόγος καθίσταται πεδίο προβολής της κυρίαρχης ιδεολογίας. Μιλάμε επομένως για μια ταξική εντός της κοινωνίας ιδεολογία, η οποία εκφράζεται από τους κρατικούς μηχανισμούς κι όχι μόνο και υποστηρίζει την κυρίαρχη τάξη.

Αυτή η σύντομη επισκόπηση και αναφορά στις θεωρίες που ανέπτυξαν οι Marx και Althusser έχει στόχο να δώσει ένα πρώτο δείγμα του ιδεολογικοπολιτικού υποβάθρου που διαπνέει την εργασία και να εξηγήσει από τώρα το σκεπτικό πάνω στο οποίο επιχειρούμε να εξετάσουμε το ερευνητικό μας ερώτημα.

1.3 ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Στην ποιοτική έρευνα «οι τρόποι με τους οποίους θεωρητικοποιούμε ένα πρόβλημα επηρεάζουν τους τρόπους με τους οποίους το εξετάζουμε και οι τρόποι με τους οποίους εξετάζουμε ένα πρόβλημα επηρεάζουν την εξήγηση που δίνουμε»(Τσουρβάκας, 1997:57). Η

ποιοτική έρευνα δεν προβαίνει σε απόλυτους ισχυρισμούς, αλλά προτείνει έναν διαφορετικό τρόπο αντίληψης της σχέσης υποκειμενικότητας-αντικειμενικότητας. Για την ποιοτική έρευνα φτάνουμε στο ύψιστο σημείο αντικειμενικότητας διερευνώντας τους τρόπους εκείνους με τους οποίους ορίστηκε το πρόβλημα από την υποκειμενικότητα του ερευνητή. «Η υποκειμενικότητα δηλαδή θεωρείται μια πηγή, όχι ένα πρόβλημα για τη θεωρητική και πραγματιστική εξήγηση» (Τσουρβάκας, 1997:58). Έτσι στην παρούσα εργασία επιδιώκεται να μελετηθεί η ερτορεν ως ένα εγχείρημα κοινωνικής προέλευσης με ειδικό αξιακό φορτίο, το οποίο μέλει να φανεί από την πορεία της μελέτης μας εάν υπήρξε και σε ποιο βαθμό. Επομένως η έρευνα διεξάγεται από ένα ιδιαίτερο σημείο άποψης, κι αυτή την παραδοχή πρέπει να την κάνουμε από την αρχή κάθε έρευνας, όπως ακριβώς και στην περίπτωση της δικής μας μελέτης .

Ένα δεύτερο σημείο , που αφορά την ποιοτική έρευνα, είναι ότι ενδιαφέρεται να ερμηνεύσει κοινωνικά γεγονότα. Με ποιον τρόπο συνέβαλαν οι λαϊκές κινητοποιήσεις στο Ραδιομέγαρο μετά το κλείσιμο της ΕΡΤ στη λειτουργία της ερτορεν; Επηρέασε η συνολικότερη κοινωνικοπολιτική κατάσταση που ίσχυε τότε τη δημιουργία ενός εναλλακτικού εγχειρήματος ενημέρωσης; Το αποτέλεσμα της έρευνας αυτής κατά τον Τσουρβάκα είναι «η ερμηνεία των ευρημάτων» (Τσουρβάκας, 1997: 56), η οποία είναι ευμετάβλητη, ανάλογα με τον ερευνητή, και αποσπασματική. Ως μελέτη ερμηνείας, η ποιοτική έρευνα στηρίζεται σε εξηγήσεις που οι άνθρωποι δίνουν για τους ίδιους και τη ζωή τους. Συνεπώς, όπως ήδη αναφέρθηκε, «η ερμηνεία είναι το βασικό συστατικό στοιχείο της ποιοτικής έρευνας» (Τσουρβάκας, 1997: 57). Στην ποιοτική έρευνα λοιπόν δε χρειάζεται να αποδείξουμε κάτι συγκεκριμένο, αλλά μέσα από τη δημιουργία περιεκτικών εννοιών να θεωρητικοποιήσουμε το πρόβλημα που μελετάμε. Οι τρόποι που θα χρησιμοποιήσουμε για τη θεωρητικοποίηση του προβλήματος, οι τρόποι εξέτασής του θα επηρεάσουν , όπως είναι λογικό, και την εξήγηση που θα δώσουμε τελικά. «Οι ποιοτικές μέθοδοι έρευνας περιλαμβάνουν τη μόνιμη αλληλεπίδραση ανάμεσα στη συλλογή δεδομένων και στη θεωρία» (Babie, 2011: 612).

Τρίτο σημείο που θα θέσουμε για την επεξήγηση της έρευνας που επιλέξαμε , είναι η πίστη από την οποία αφορμάται η ποιοτική έρευνα, ότι η κοινωνική δράση δεν παρουσιάζεται εύκολα με αριθμούς. Σύμφωνα με τον ορισμό του E.Babie «ποιοτική έρευνα είναι η μη αριθμητική εξέταση και ερμηνεία παρατηρήσεων, η οποία έχει σκοπό να ανακαλύψει υποκείμενα νοήματα και μοτίβα σχέσεων. Η προσέγγιση αυτή εφαρμόζεται συνήθως στις έρευνες πεδίου και τις ιστορικές έρευνες» (Babie, 2011: 611). Η έμφαση δε δίνεται στα γεγονότα αυτά καθαυτά, αλλά στην κοινωνική κατασκευή τους, στο βαθύτερο κοινωνικό τους περιεχόμενο, στην κοινωνική τους ανάγνωση. Έτσι αυτό που προτιμάται είναι οι

συμβολισμοί του λόγου και οι αναπαραστάσεις των πράξεων. Ακολουθείται επομένως ένας εννοιολογικός τρόπος μελέτης των κοινωνικών φαινομένων. Η σχεδίαση της ποιοτικής έρευνας είναι ουσιαστικά το πέρασμα από τις θεωρητικές υποθέσεις και ερωτήσεις σ' ένα πλάνο έρευνας: είναι η κατασκευή των κοινωνικών αξιών και το μέσο μετάβασης από τη θεωρία στην πράξη. Στην περίπτωση που μελετάμε επομένως θα εξετάσουμε το πλαίσιο στο οποίο ευδοκίμησε το εγχείρημα της ertopen, τις κοινωνικές διεργασίες και τα γεγονότα που συνέβησαν και εν τέλει το ίδιο το εγχείρημα της ertopen ως κοινωνικά παραγόμενο, πολιτιστικό προϊόν.

1.4 ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΛΟΓΟΥ

Σαν ποιοτική μέθοδο στην έρευνά μας θα χρησιμοποιήσουμε την μέθοδο ανάλυσης λόγου. Η ανάλυση αυτή μελετά , όπως αναφέρει ο Τσουρβάκας, τους τρόπους με τους οποίους ο ανθρώπινος λόγος δομείται και παράγει μηνύματα. Ο κοινωνικός κόσμος και οι αναπαραστάσεις του αναλύονται μέσα από κείμενα. Ειδικά στην περίπτωση που μελετάμε θα εξετάσουμε αν ο κυρίαρχος λόγος, τον οποίο παρήγαγε η τότε κυβέρνηση και αναπαρήγαγαν τα ΜΜΕ, επιδίωξε να επηρεάσει την κοινή γνώμη και να την ταυτίσει με την κυρίαρχη αντίληψη, η οποία υποστήριζε το κλείσιμο της ΕΡΤ. Ακόμα θα ερευνήσουμε τις επιδράσεις του «λόγου» αυτού στο κοινωνικό σώμα που ήταν παρόν στις εξελίξεις εκείνης της περιόδου. Στόχος είναι να δούμε αν απέναντι στον κυρίαρχο λόγο υπήρξε ως απάντηση, ως αντίδραση ένας «λόγος» από τους πολίτες διαφορετικός στον κυρίαρχο , ο οποίος εκφράστηκε ενδεχομένως και μετουσιώθηκε -ακόμα και μερικώς- στο εγχείρημα της ertopen.

Θα πρέπει όμως αρχικά να κατανοήσουμε την έννοια «λόγος». Ο J.Fiske ανέφερε ότι προκειμένου να κατανοήσουμε την παραγωγή των προγραμμάτων και την παραγωγή νοημάτων απ' αυτά είναι απαραίτητο να κατανοήσουμε τις λειτουργίες του λόγου. Η έννοια «λόγος» (discourse), όπως παρατηρεί ο Γ.Πλειός, ανήκει στην κατηγορία εκείνων των λέξεων (όπως ιδεολογία, κουλτούρα), που χαρακτηρίζονται από πολυσημία (Πλειός, 2001: 25). Ο λόγος αποτελεί για την ζωή του ανθρώπου την πρωταρχική μορφή διαντίδρασης. Η ιδιοποίηση της γλώσσας καθίσταται ένα κομβικό κομμάτι της ζωής μας που μας εισάγει στον κόσμο της ομιλίας, της επικοινωνίας, της κοινωνικοποίησης και της γνώσης. Ο λόγος επεκτείνεται και εφάπτεται του διαλόγου, και ο διάλογος με την σειρά του επιδρά στην αλληλοδιάδραση των ανθρώπων. Μέσα από τον εκφερόμενο λόγο συγκροτούνται ιδεολογίες και κοινωνικές δομές , δομούνται εξουσιαστικές σχέσεις, υποταγές και “συμμορφώσεις”, διαμορφώνονται κοινωνικά σύνολα και ταυτότητες. Η θεωρία του λόγου βρίσκει εφαρμογή σε καθημερινές κοινωνικές συναναστροφές και αλληλοδιαδράσεις, αλλά επεκτείνεται και

στις δημοσιογραφικές, επιστημονικές και πολιτικές επικοινωνιακές πρακτικές. Κυρίως, όμως, επηρεάζει υπόρρητα τον τρόπο που λαμβάνονται αποφάσεις κατά την άσκηση πολιτικής, και ειδικότερα της κοινωνικής.

Αξίζει στο σημείο αυτό να παραθέσουμε ορισμένες ερμηνείες του πώς γίνεται αντιληπτός ο «λόγος» ως έννοια από τους διάφορους ερευνητές και τα ρεύματα που τον χρησιμοποίησαν στην ανάλυσή τους. Στην γλωσσολογική ανάλυση, κατά τον Πλειό, «ο λόγος ορίζεται ως σύνολο σημείων δομημένων με κάποιους κώδικες (langue)». Ο θεωρούμενος ως εισηγητής της σημειολογίας στην Ευρώπη, F.de Saussure, διαφοροποιήθηκε με τις έως τότε μελέτες στη γλωσσολογία και «μελέτησε τη συγχρονική γλωσσολογία δίνοντας έμφαση στην κατανόηση των συνθηκών ύπαρξης κάθε γλώσσας. [...] Όρισε ως αντικείμενο της γλωσσολογίας τη μελέτη των εσωτερικών δομών του συστήματος της γλώσσας και ασχολήθηκε αμιγώς με τη γλωσσική σχέση της σημάσεως» (Χαλεβελάκη, 2010: 18). Η θεωρία του γλωσσικού σημείου κατά τον Saussure βασίζεται σε δύο μέρη που αποτελούν το σημείο: στο σημαίνον, στην ακουστική εικόνα δηλαδή, στο ηχητικό αποτύπωμα και στο σημαινόμενο, τη νοητική δηλαδή εικόνα, την ιδέα. Όπως αναφέρει η Χαλεβελάκη «το σημαινόμενο είναι η γενική κατηγορία, η τάξη στην οποία ανήκει το σημείο. Το σημαίνον είναι η φυσική διάσταση του σημείου σε σχέση με το σημαινόμενο, που είναι η αφηρημένη του διάσταση» (Χαλεβελάκη, 2010: 25). Η γλώσσα, όπως τόνισε ο Saussure, δεν αντανακλά απλώς την πραγματικότητα, την κατασκευάζει κιόλας.

Ο Foucault, ένας από τους κύριους θεμελιωτές της θεωρίας περί λόγου, ορίζει το λόγο αφενός «ως γλωσσικό κώδικα, ως σημειωτικό σύστημα που βρίσκεται ανάμεσα στην ικανότητα επικοινωνίας και στην ατομική του εκφορά» ή αφετέρου «ως ενδιάμεσο επίπεδο ανάμεσα στην κουλτούρα και στα κείμενα που παράγουν τα συγκεκριμένα άτομα» (Πλειός, 2001: 27). Έτσι λοιπόν ο λόγος για τον Foucault είναι κάτι που δεν αναλύεται μόνο του, ξεχωριστά, γιατί ακριβώς παράγει κάτι άλλο (ένα νόημα, αντίληψη, αποτέλεσμα). Ο λόγος ήταν πάντα μια μορφή πειθάρχησης, κάτι που τον οδηγεί και στη σκέψη περί δύναμης και εξουσίας. Ο λόγος είναι δυναμικός ακριβώς επειδή είναι παραγωγικός. Πειθαρχεί τα υποκείμενα σε ορισμένους τρόπους, σκέψεις και πράξεις και αυτό δεν είναι από μόνο του ένα πράγμα καταπιεστικό. Δεν επιβάλλει κανόνες για τη σκέψη και συμπεριφορά σε ένα προ-υπάρχον υποκείμενο. Τα υποκείμενα ανταυτού παράγονται μέσω των λόγων. Η δική μας αίσθηση του εαυτού συνίσταται μέσω της λειτουργίας του λόγου. Η δύναμη, η εξουσία για τον Foucault δεν επιβάλλεται από πάνω προς τα κάτω στον κοινωνικό ιστό, στα κατώτερα στρώματα, αλλά διαχέεται, καθώς ο λόγος υπάρχει παντού. Η κυριαρχία του λόγου δεν προκύπτει απλά επειδή μπορεί να εκπορεύεται από ισχυρά θεσμικά όργανα του κράτους

(π.χ. αστυνομία, φυλακές), αλλά στηρίζεται στον ισχυρισμό για την κατοχή δικαιωματικά της απόλυτης αλήθειας. Η εξουσία παράγει γνώση και άρα εξουσία και γνώση αλληλοδιαπλέκονται.

Η ποιοτική μεθοδολογία των αναλύσεων λόγου έχει ως κοινή συνιστώσα την αναγκαιότητα της αυτόνομης μελέτης της γλώσσας ως ξεχωριστής «κοινωνικής πρακτικής» που διαμορφώνει τόσο την ατομική υπόσταση όσο και την κοινωνική πραγματικότητα με τρόπο τόσο ενεργητικό όσο και παθητικό. Απώτερος σκοπός είναι η κατανόηση και επεξεργασία του κοινωνικού κόσμου. Η χρήση του λόγου, έχει πάντα πολλές όψεις, και ανάλογα με τις αξίες καθενός, χρησιμοποιείται ως επικοινωνιακό και πολιτικό εργαλείο άμεσου επηρεασμού.

Οι περισσότεροι αναλυτές τείνουν να συμφωνήσουν στο αδιαίρετο του λόγου, προφορικού ή γραπτού. Ενώ ο γραπτός λόγος έχει διαφορετική υπόσταση από τον προφορικό, οι δύο εκφάνσεις συνθέτουν την ολοκληρωμένη έννοια του λόγου και χρησιμοποιούνται ως ερευνητικά εργαλεία. Επιπρόσθετα, οι οπτικές εικόνες που συμπληρώνουν ένα γραπτό κείμενο, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη αναφορικά με τη σχέση γλώσσας και εικόνας, μία θεώρηση που είναι το πλαίσιο αναφοράς της κοινωνικής σημειωτικής. Παρά ταύτα, οι αναλυτές λόγου εν συνόλω αντιμετωπίζουν και αναλύουν τις οπτικές εικόνες ως αυτούσια γλωσσικά κείμενα. Ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου ο Fairclough, περικλείει στην έννοια του λόγου και τις εικόνες και δηλώνει πως με τον όρο «λόγος» θα αναφέρεται μεν στην προφορική ή γραπτή γλώσσα, θέλει όμως να τον επεκτείνει ώστε να συμπεριλάβει κι άλλους τρόπους σημειωτικής δραστηριότητας, όπως τις οπτικές εικόνες αλλά και τη μη προφορική επικοινωνία (Πλειός, 2001: 33).

Οι μέθοδοι ανάλυσης λόγου έχουν τη δυνατότητα να καταδείξουν τις πρακτικές σχηματισμού ατομικών και συλλογικών ταυτοτήτων, την ιδεολογική πλατφόρμα πάνω στην οποία εκφράζονται οι κοινωνικές και πολιτικές δομές και να αναδείξουν τις πρακτικές επηρεασμού της κοινής γνώμης μέσα από τον κυρίαρχο εκφερόμενο λόγο της πολιτικής ηγεσίας και των ΜΜΕ. Εν συνόλω, στην ανάλυση λόγου υπάρχει η αναγνώριση ότι η κοινωνική πραγματικότητα κατασκευάζεται μέσα από συγκεκριμένες πρακτικές, και εν προκειμένω μέσα από τις πρακτικές του λόγου. Για τον Foucault όλοι οι σχηματισμοί του λόγου οργανώνουν συστηματικά τη γνώση και την εμπειρία καταπιέζοντας εναλλακτικές δυνατότητες οργάνωσης της εμπειρίας και της γνώσης. Αποτελούν εν τέλει έκφραση ορισμένης ιδεολογίας που δε σχετίζεται με την ούτως ή άλλως ανύπαρκτη αλήθεια, όπως υποστηρίζει, αλλά με την ορθότητα (Πλειός, 2001: 35). Εν κατακλείδι μέσα από την ανάλυση λόγου δίνεται η δυνατότητα μελέτης κοινωνικών πρακτικών, οι οποίες πέρα από την

κοινωνική κατασκευή συγκεκριμένων κοινωνικών δομών κατασκευάζουν και τον τρόπο καθημερινής κοινωνικής αλληλεπίδρασης.

1.5 Ο ΛΟΓΟΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ

Στην ανάλυση λόγου ο «λόγος» αναφέρεται ουσιαστικά σε ομάδες δηλώσεων που δομούν το πώς κατανοείται κάτι από το ευρύ κοινό και πώς αντιδρούμε στη βάση αυτού του σκεπτικού. Πρόκειται για μια συγκεκριμένη γνώση του κόσμου. Ο «λόγος» αυτός ή οι «λόγοι» αυτοί αρθρώνονται μέσω όλων των ειδών οπτικής και λεκτικής εικόνας και κειμένου, εξειδικευμένου ή μη, καθώς επίσης και μέσω των πρακτικών που ο «λόγος» επιτρέπει (Rose,2001: 136-137). Ειδικά η εποχή μας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως εποχή επικράτησης του οπτικού, εποχή κυριαρχίας της εικόνας. Η γνώση οπτικοποιείται, μπορεί να εμφανίζεται με τη μορφή εικόνων και προκειμένου να μπορέσει κανείς να διευκρινίσει σε τι ακριβώς συνίσταται μια εικόνα, θα πρέπει σύμφωνα με τον Stuart Hall να θέσει ερωτήσεις που εξετάζουν το πολιτιστικό περιεχόμενο, που εμπερικλείουν την ισχύ μιας εικόνας (Rose,2001: 5-6). Η εικόνα λοιπόν νοηματοδοτείται από το πολιτισμικό συγκείμενο, τις κοινωνικές πρακτικές και τις σχέσεις εξουσίας που αυτή εμπεριέχει. Οι σχέσεις αυτές παράγονται από την εικόνα, αρθρώνονται μέσω αυτής και τίθενται υπό συνεχή αμφισβήτηση με την έκθεση της εικόνας. Μια εικόνα εμπερικλείει εξ αρχής τις δικές της σημασιοδοτήσεις, οι οποίες εμπλουτίζονται από το πλαίσιο, το συγκείμενο δηλαδή της εικόνας αλλά και από τον τρόπο που η εικόνα αυτή προσλαμβάνεται και εξετάζεται από τον θεατή. Το πλαίσιο μιας εικόνας αφορά την τοποθέτηση της τελευταίας μέσα στον κοινωνικό και φυσικό χώρο. Η εικόνα εκτός του πλαισίου της μοιάζει ορφανή, αδύνατη να επιτύχει το στόχο της ή δυνατή να οδηγηθεί σε άλλες διαπιστώσεις.

Η ανάγνωση και αποκωδικοποίηση του οπτικού σχετίζεται με αυτόν που το βλέπει, με το δέκτη του και τον τρόπο με τον οποίο αυτός «τοποθετείται» σε σχέση με αυτό. Η ίδια η εικόνα συχνά υποδηλώνει τον τρόπο με τον οποίο θα εξεταστεί από κάποιον. Το βλέμμα του αποδέκτη είναι κομμάτι της ταυτότητάς του. Έτσι συγκεκριμένα συστήματα αξιών, τα οποία δομούνται γύρω από την ατομικότητα, διαμορφώνουν ένα συγκεκριμένο βλέμμα. Το ιδεολογικά ουδέτερο δεν υφίσταται. Το πώς κοιτάμε τους άλλους γύρω μας ή τα πράγματα δίπλα μας συνδέεται άμεσα με την ταυτότητά μας, με την κοινωνική μας θέση. Διαφορετικές κοινωνικές ομάδες προσλαμβάνουν διαφορετικά τον κόσμο. Τα παραγόμενα νοήματα δομούν καθημερινά τον τρόπο ζωής και τις αντιλήψεις μας.

Οι εικόνες συνεπώς προσφέρουν οπτικές αναπαραστάσεις του κόσμου που μας περιβάλλει, των ανθρώπων που ζουν και των αντικειμένων που υπάρχουν σ' αυτόν. Κατασκευάζουν τον

κόσμο μέσω του οπτικού. Καθώς όμως οι εικόνες δεν είναι ποτέ διαφανή παράθυρα στον έξω κόσμο, η οπτική που μας προσφέρουν, που μας προτείνουν δεν είναι ποτέ αθώα. Η ερμηνεία του κόσμου υπαγορεύεται, παρουσιάζεται με συγκεκριμένο τρόπο ανάλογα με τον οπτικό φακό . Το ζητούμενο είναι να δούμε πώς κάτι νοηματοδοτεί θετικά ή αρνητικά την όραση. Πώς ο «λόγος» μιας εικόνας για παράδειγμα κατευθύνει τον αποδέκτη της να παράγει και να δεχτεί κάτι πολύ συγκεκριμένο. Ή διαφορετικά πώς ο αποδέκτης της εικόνας κατευθύνεται να δει κάτι από μια συγκεκριμένη οπτική και πώς εν τέλει προσλαμβάνει όσα βλέπει και τα μη ορατά που εμπεριέχονται στο ορατό που βλέπει . Πρόκειται δηλαδή για το κοινωνικά κατασκευασμένο το οποίο υπαγορεύει μια συγκεκριμένη ματιά.

Από κοινωνικής σκοπιάς κινητοποιούνται τόσο οι πολιτικές όσο και οι κοινωνικές ταυτότητες προκειμένου να παραχθεί μια εικόνα. Με τη σειρά τους οι διαφορετικές κοινωνικές πρακτικές διαμορφώνουν το πλαίσιο της εικόνας ενώ το ποιοι βλέπουν μια εικόνα συγκροτεί και την κοινωνική ταυτότητα. Εντούτοις η κοινωνική ταυτότητα του αποδέκτη, του θεατή δεν ταυτίζεται απαραίτητα με τις πρακτικές του τρόπου χρήσης μιας εικόνας. Η ανθρώπινη υποκειμενικότητα κατασκευάζεται μέσα από συγκεκριμένες διαδικασίες. Έτσι ο Stuart Hall δήλωνε πως η ιδεολογία είναι αποτελεσματική ακριβώς επειδή λειτουργεί τόσο σε υποτυπώδη επίπεδα της ψυχικής ταυτότητας όσο και στο επίπεδο της εννοιολογικής διαμόρφωσης και των πρακτικών που αποτελούν το κοινωνικό επίπεδο (Rose:2001, 136). Η ανάλυση λόγου στηρίζεται και στον τρόπο που η γνώση προσλαμβάνεται οπτικά. Ένας συγκεκριμένος τρόπος θέασης των πραγμάτων κάνει άλλα να είναι ορατά και άλλα αόρατα και αυτό σχετίζεται με το πώς κάτι προσφέρεται στην όραση. Υπάρχει επομένως η πιθανότητα να προκύπτει μέσω του οπτικού μια γνώση ανεμπόδιστα, οικειοθελώς όπως επίσης και το αντίθετο, η γνώση δηλαδή να παράγεται με τρόπο παθητικό γιατί θα εξαναγκάζεται, θα υποκινείται ώστε να πληρώσει έναν σκοπό (visuality).

Η ανάλυση λόγου εξετάζει πώς οι εικόνες προτείνουν και συχνά επιβάλλουν συγκεκριμένες οπτικές της κοινωνίας, πώς η κοινωνική τροπικότητα αναλύεται και εκφράζεται μέσω του οπτικού. Ο λόγος οργανώνεται έτσι ώστε να είναι πειστικός για την απόλυτη αλήθεια που η εικόνα εμπεριέχει, που κυοφορεί. Καθώς όμως ο λόγος εδραιώνεται μέσα σε συγκεκριμένες κοινωνικές περιστάσεις είναι σημαντικό το αν η εκφορά του γίνεται από κάποια θεσμική μορφή. Ο Foucault στην προκείμενη επέμεινε στην ανάγκη να εντοπίσει τον κοινωνικό χώρο από τον οποίο γίνονται συγκεκριμένες δηλώσεις και παράλληλα να τοποθετήσει αυτόν που δηλώνει κάτι με όρους κοινωνικής εξουσίας. Αυτό συνεπάγεται ότι μια δήλωση που προέρχεται από μια πηγή αρχής πιθανά να είναι πιο παραγωγική από ότι εάν προερχόταν

από κάποιον που δεν κατέχει κοινωνική δύναμη. Έτσι έχει σημασία το ποιος εκφέρει το λόγο, το ποιος διαχέει την οπτική πληροφορία και γνώση, καθώς θα αναμένονται και συγκεκριμένα αποτελέσματα.

Ο R. Barthes , ένας από τους κορυφαίους Γάλλους διανοητές του 20ού αιώνα, ο οποίος συνεισέφερε καθοριστικά στη δημιουργία του στρουκτουραλισμού, μελετώντας τη σημειολογία άνοιξε το πεδίο μελέτης των σημείων πέρα από την κατασκευή και αναπαράσταση των λέξεων , στην επέκταση σε κάθε σύστημα σημείων (π.χ εικόνες). Όπως αναφέρει η Χαλεβελάκη , «εφάρμοσε τη σημειολογία για να αναλύσει και να κρίνει την κοινωνία στην οποία ζούσε, εξετάζοντάς τη μέσα από σύνθετα γλωσσολογικά συστήματα σημασίας , όπως τη φωτογραφία» (Χαλεβελάκη, 2010: 112). Η φωτογραφία υπήρξε το μέσο εδώ και χρόνια για να αποτυπωθεί το οπτικό και να μεταδώσει γνώση και πληροφορία. Βέβαια η φωτογραφία αυτή καθαυτή δεν έχει ταυτότητα (Tagg,1988) . Η ιδιότητά της ως τεχνολογία διαφέρει ανάλογα με τις σχέσεις εξουσίας που επενδύουν σε αυτή. Η φύση της ως μια πρακτική εξαρτάται από τα θεσμικά όργανα και τους παράγοντες που την καθορίζουν και τη θέτουν σε λειτουργία (τι σκοπό δηλαδή θα επιτελέσει κάθε φορά). Ο Barthes όπως και ο Pierce υποστηρίζουν ότι η ερμηνεία, η απόδοση δηλαδή νοήματος αποτελεί υποκειμενική υπόθεση και σχετίζεται με το γνωστικό και πολιτιστικό επίπεδο του αναγνώστη του μηνύματος.

Ο Barthes αναφερόμενος στη φωτογραφία μίλησε για το *studium*, την αντικειμενική πληροφορία που μεταδίδει η φωτογραφία , και το *punctum*, αυτό που διαπερνά τον αναγνώστη-θεατή της φωτογραφίας. Τα βιώματα και το πολιτιστικό υπόβαθρο καθενός σχετίζονται και με το τι μας συγκινεί κάθε φορά. Η Χαλεβελάκη εξετάζοντας την ανάλυση του Barthes για το *studium* και το *punctum*, παραθέτει αποσπάσματα του ίδιου του Barthes, ο οποίος ορίζει το *studium* ως «ένα μέσο συναίσθημα χωρίς ιδιαίτερη οξύτητα» ενώ το *punctum* «μιας φωτογραφίας είναι το τυχαίο που , από μόνο του, με κεντά (αλλά και με μελανιάζει, με πονά)» (Χαλεβελάκη: 2010, 115).

Από τη στιγμή που κάτι λογίζεται ως μέρος της κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής έχει σημασία. Σύμφωνα με τον Barthes κάθε πράγμα είναι επενδεδυμένο με σημασία και σημαίνει κάτι παραπάνω από αυτό το ίδιο, επειδή διαρθρώνεται σε συστήματα αναπαράστασης που του δίνουν σημασία. Έτσι λοιπόν μια εικόνα έχει πάντα να πει κάτι περισσότερο από αυτό που δείχνει. Στις *Μυθολογίες* (1957) του Barthes εξηγείται γιατί ο μύθος αποτελεί κατασκευάσμα της αστικής τάξης και ως τέτοιο εκφράζει την κυρίαρχη ιδεολογία. Η ιστορική και κατασκευασμένη διάσταση της πραγματικότητας παρουσιάζεται μέσω των μύθων ως

φυσική πραγματικότητα. Ο μύθος για τον Barthes δεν εξηγεί τα πράγματα, αλλά πολύ περισσότερο τα διαπιστώνει. Έτσι ανώδυνα και σχεδόν φυσικά οι αξίες της αστικής ιδεολογίας γίνονται κτήμα όλης της κοινωνίας (Χαλεβελάκη, 2010: 120-121).

Σε αυτήν την εργασία οι εικόνες που θα χρησιμοποιήσουμε επιδιώκουμε να μας δώσουν το στίγμα των ημερών εκείνων, να μας υπενθυμίσουν τα γεγονότα αλλά και τις ιδιαίτερες συνθήκες που διαμόρφωσαν ένα εκρηκτικό κλίμα κοινωνικών διεργασιών. Μέσα από τις επιμέρους στιγμές των φωτογραφικών φακών θέλουμε να μελετήσουμε το συνολικότερο ψηφιδωτό που αποτέλεσε τη μαγιά δημιουργίας της ertopen. Θεωρούμε πως αυτή η μαγιά, την οποία θα αναζητήσουμε, δίνει τα πρώιμα και βασικά χαρακτηριστικά οργάνωσης και λειτουργίας της ertopen.

1.6 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Για να μελετήσουμε το συγκεκριμένο εγχείρημα της ertopen θα κάνουμε μελέτη περίπτωσης, η οποία είναι μια μορφή της ποιοτικής περιγραφικής έρευνας. Η μελέτη περίπτωσης, ως μέθοδος ανάλυσης, αναφέρεται στη συλλογή και την παρουσίαση λεπτομερών πληροφοριών σχετικά με ένα συγκεκριμένο συμμετέχοντα ή μια μικρή ομάδα, συμπεριλαμβανομένων συχνά των ίδιων των υποκειμένων. Η μελέτη περίπτωσης εστιάζει σε ένα άτομο ή σε μια μικρή ομάδα, οδηγούμενη σε συμπεράσματα μόνο για αυτόν τον ένα συμμετέχοντα ή την ομάδα που εξετάζεται και μόνο σε συγκεκριμένο πλαίσιο. Δεν επιδιώκεται άλλωστε η ανακάλυψη μιας καθολικής, απόλυτης αλήθειας ούτε αναζητούνται οι σχέσεις αιτίου -αποτελέσματος.

Κρίνοντας πως η διάλυση του εθνικού, δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα έχει έτσι ή αλλιώς αξία ως γεγονός, θα μελετήσουμε την περίοδο που ακολούθησε το κλείσιμο της EPT και το πώς οδηγηθήκαμε στην επίσημη λειτουργία της ertopen. Η ανάλυσή μας θα ξεκινήσει από το κλείσιμο της EPT όχι μόνο επειδή η ertopen άρχισε να λειτουργεί και η ίδια με το κλείσιμο της EPT(16/6/13), αλλά επειδή έχουμε την άποψη ότι η πιθανή ύπαρξη κοινωνικού κινήματος και οι αντιστάσεις εκείνης της περιόδου συνέβαλαν καθοριστικά στην περαιτέρω λειτουργία της ertopen και με πιο επίσημους πλέον όρους, κάτι που θα αναλυθεί περαιτέρω στη συνέχεια της εργασίας.

Στη μελέτη περίπτωσης θα αξιοποιήσουμε ακόμα τα ευρήματα της έρευνας που κάνουμε και η οποία είχε τη μορφή ανοιχτής συνέντευξης. Το δείγμα της έρευνας καθώς επίσης και ο χρόνος διεξαγωγής της αναφέρονται στη σχετική ενότητα της εργασίας.

Η παραπάνω θεωρητική προσέγγιση φιλοδοξεί να αποτελέσει τη βάση πάνω στην οποία θα δομηθεί η εργασία αυτή. Ανοίγει πιθανά ένα μεγαλύτερο πεδίο θεωρητικών προσεγγίσεων από αυτό που θα αγγίξει η παρούσα εργασία, είναι παρ' αυτά το θεωρητικό μας υπόβαθρο. Συνεπώς η μελέτη μας θα ερευνήσει αρχικά την περίοδο που ακολούθησε το κλείσιμο της ΕΡΤ και εν συνεχεία τα εναλλακτικά μέσα ενημέρωσης και ειδικά το εγχείρημα της ertopen. Στο πρώτο κομμάτι η ανάλυση λόγου θα στηριχτεί κύρια σε οπτικό υλικό (φωτογραφίες) , ενώ στο δεύτερο τμήμα και ειδικά στη μελέτη περίπτωσης για την ertopen εργαλείο έρευνας θα αποτελέσουν οι απαντήσεις στις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου που έδωσαν οι εργαζόμενοι της ertopen.

Β΄: ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ERTOPEN

Ο κύριος Κ. και η παλίρροια

Ο κ. Κ. διάβαινε από μια κοιλάδα όταν ξαφνικά παρατήρησε ότι τα πόδια του βούλιαζαν στο νερό. Πρόσεξε τότε ότι η κοιλάδα δεν ήταν παρά μια έκταση της θάλασσας κι ότι σίμωνε η ώρα της παλίρροιας. Στάθηκε παρευθύς κι άρχισε να ψάχνει για καμιά βάρκα κι όσο έλπιζε ότι θα την έβρισκε δεν το κουνούσε από τη θέση του. Σαν είδε όμως ότι βάρκα δεν υπήρχε πουθενά παραιτήθηκε από τούτη την ελπίδα κι άρχισε να ελπίζει ότι η στάθμη του νερού δεν θα ανέβαινε κι άλλο. Μονάχα όταν το νερό έφτασε ίσαμε το σαγόνι του έπαψε να ελπίζει κι άρχισε να κολυμπάει. Είχε καταλάβει πως βάρκα ήταν ο ίδιος.

Μπέρτολτ Μπρεχτ

1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Στις 11 Ιουνίου 2013, ο αρμόδιος Υπουργός Τύπου και Μέσων Ενημέρωσης και κυβερνητικός εκπρόσωπος Σίμος Κεδίκογλου ανακοίνωσε πως τα μεσάνυχτα της ίδιας μέρας, η ΕΡΤ θα έκλεινε οριστικά και οι περίπου 2.656 εργαζόμενοί της θα απολύονταν. Σύμφωνα με τις δηλώσεις του ύστερα από κάποιο σύντομο αλλά αόριστο χρονικό διάστημα θα λειτουργούσε ένας νέος δημόσιος ραδιοτηλεοπτικός φορέας με προσωπικό κάτω των 1.000 ατόμων. Η αιφνίδια απόφαση κλεισίματος της ΕΡΤ πυροδότησε κύμα διαμαρτυριών και αντιδράσεων σε όλη την Ελλάδα, με πολίτες να συγκεντρώνονται έξω από το Ραδιομέγαρο της ΕΡΤ και σε πλήθος περιφερειακών σταθμών σε ένδειξη συμπαράστασης και αλληλεγγύης όλο το βράδυ και για πολύ καιρό στη συνέχεια. Κύμα αντιδράσεων όμως προκλήθηκε και στο εξωτερικό με ξένα τηλεοπτικά δίκτυα να καλύπτουν τις εξελίξεις από το ραδιομέγαρο της Μεσογείων και την Ευρωπαϊκή Ραδιοτηλεοπτική Ένωση (EBU) να επικρίνει το κλείσιμο της ΕΡΤ, εκδίδοντας μια ανακοίνωση όπου εξέφραζε τη «βαθιά απογοήτευση εκ μέρους όλων των δημόσιων μέσων ενημέρωσης της Ευρώπης» και καλούσε τον τότε πρωθυπουργό, Αντώνη Σαμαρά, να ανατρέψει την απόφαση.

Η ΕΡΤ διαλύθηκε με κοινή υπουργική απόφαση. Παρά το πλεόνασμα του προϋπολογισμού της σε τηλεοπτική του δήλωση ο Κεδίκογλου χαρακτήρισε την ΕΡΤ ως ένα «καταφύγιο των αποβλήτων» που κόστιζε περισσότερο και είχε λιγότερους θεατές από τα ιδιωτικά μέσα ενημέρωσης.

Η εκπομπή σήματος από τις ραδιοτηλεοπτικές κεραιές σε όλη την Ελλάδα διεκόπη τα ξημερώματα της 12ης Ιουνίου, με την επέμβαση των ΜΑΤ σε κάποιους πομπούς. Το αναλογικό σήμα διεκόπη τις 22:54, το ψηφιακό στις 23:12 και το ραδιοφωνικό στις 23:22. Παρά την επίμονη στάση της κυβέρνησης για παύση της αναμετάδοσης του σήματος και οριστικού κλεισίματος της ΕΡΤ η πλειοψηφία των εργαζόμενων συνέχισε να προβάλλει το πρόγραμμα της ΕΡΤ μέσω διαδικτύου. Μετά το κλείσιμο των πομπών και της ιστοσελίδας της ΕΡΤ, οι μεταδόσεις των εκπομπών συνεχίστηκαν μέσω δορυφόρου με εξοπλισμό της EBU. Επιπλέον οι εργαζόμενοι της ΕΡΤ ξανάνοιξαν τους αναλογικούς πομπούς στις περισσότερες περιοχές της Ελλάδος έτσι ώστε να συνεχίζει να εκπέμπει το πρόγραμμά της και παράλληλα ξεκίνησαν την ιστοσελίδα ertopen.com, αρχικά για την αναμετάδοση ειδήσεων και βίντεο ενώ αργότερα έγιναν διαθέσιμα και τα τηλεοπτικά προγράμματα.

Η μέθοδος που ακολούθησε η κυβέρνηση για να κλείσει την ΕΡΤ ύστερα από 75 χρόνια συνεχούς λειτουργίας και ο χαρακτήρας του τελεσίδικου της απόφασης, μαζί πάντα με το αίσθημα αδικίας σχετικά με την τιμωρητική απόφαση, προκάλεσε το κοινό αίσθημα. Η πίεση του λαϊκού παράγοντα προς την κυβέρνηση, που για μήνες στήριζε τον αγώνα των

απολυμένων εργαζόμενων στο ραδιομέγαρο, προς την κυβέρνηση φαίνεται να αποτέλεσε το λόγο (/την αφορμή) για την αποχώρηση της ΔΗΜ.ΑΡ. Από την τρικομματική κυβέρνηση (Ν.Δ, ΠΑΣΟΚ, ΔΗΜ.ΑΡ)

Στις 12 Ιουνίου 2013, η κυβέρνηση ανακοίνωσε τον φορέα που θα αντικαθιστούσε την ΕΡΤ, τη Νέα Ελληνική Ραδιοφωνία, Ίντερνετ και Τηλεόραση (ΝΕΡΤ). Μετά όμως από απόφαση του συμβουλίου της Επικρατείας που έκρινε ότι έπρεπε να υπάρχει διαρκής λειτουργία δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα για το χρονικό διάστημα έως και τη σύσταση και τη λειτουργία νέου φορέα και για να μην ξαναλειτουργήσει την ΕΡΤ η κυβέρνηση προχώρησε σε έναν προσωρινό φορέα τη Δημόσια Τηλεόραση (ΔΤ).Ο φορέας αυτός ξεκίνησε την πειραματική του λειτουργία στις 10 Ιουλίου του 2013.

Παρά την άκαμπτη στάση της κυβέρνησης μια μεγάλη μερίδα εργαζομένων συνέχισαν να εκπέμπουν μέσω της ertopen.com πρόγραμμα, ενώ το ραδιομέγαρο είχε μετατραπεί σε σύμβολο αντίστασης και κοινό χώρο όσων αντιστέκονταν. Ωστόσο μετά από πέντε μήνες εκπομπής ραδιοφωνικού και τηλεοπτικού προγράμματος από το ραδιομέγαρο, τα ΜΑΤ στις 7 Νοεμβρίου του 2013, ύστερα από εισαγγελική εντολή, εισέβαλαν στο ραδιομέγαρο και έβγαλαν τους εναπομείναντες εργαζόμενους της ΕΡΤ συλλαμβάνοντας τέσσερις εξ αυτών. Η είσοδος των ΜΑΤ και το σφράγισμα του ραδιομεγάρου προκάλεσε την αντίδραση των πολιτών. Μετά το κάλεσμα των απολυμένων εργαζομένων της ΕΡΤ για να προσέλθει κόσμος στη Μεσογείων πολίτες κατέφθασαν στην Αγία Παρασκευή με την αστυνομία παράλληλα να επιδιώκει μέσα από τη χρήση χημικών να καταστείλει τους αλληλέγγυους. Τις επόμενες μέρες το κεντρικό δελτίο ειδήσεων της ΝΕΤ όπως και κάποιες ενημερωτικές εκπομπές, μεταδίδονταν από το δρόμο, έξω από το ραδιομέγαρο. Μετά από μερικές μέρες, οι εργαζόμενοι της ΕΡΤ μετακινήθηκαν στα στούντιο της ΕΡΤ3.

Στις 30 Ιανουαρίου του 2014, έγιναν τα εγκαίνια των εγκαταστάσεων της ΕΡΤ Open, οι οποίες βρίσκονται στα γραφεία της ΠΟΣΠΕΡΤ απέναντι από το ραδιομέγαρο. Ένα κομμάτι των εργαζομένων της ΕΡΤ που κατά τη διάρκεια των πέντε μηνών εκπομπής προγράμματος μέσα από το κατειλημμένο ραδιομέγαρο, αρνήθηκε να συμμετάσχει στα νέα υποκατάστατα της κυβέρνησης προτάσσοντας το συνεχές αίτημα επαναλειτουργίας της ΕΡΤ σε ένα νέο καθεστώς διαφάνειας και δημοκρατικής λειτουργίας, συνέχισε τον αγώνα του μέσα από το ertopen. Το σύνθημά τους ήταν ότι “Η ΕΡΤ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΘΑ ΠΑΡΑΜΕΙΝΕΙ ΑΝΟΙΧΤΗ” και “ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΦΩΝΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ”. Παρά την αποχώρηση από το εγχείρημα αυτό μέρους των απολυμένων εργαζόμενων του Δεύτερου Προγράμματος και ραδιοφωνικών παραγωγών, μετά από διαφωνίες με τη διοίκηση της ΠΟΣΠΕΡΤ , το ertopen συνεχίζει να

λειτουργεί μέχρι και σήμερα. Στηριζόμενοι στη λογική της αυτοοργάνωσης οι εργαζόμενοι της ΕΡΤ και αλληλέγγυοι που στήριξαν ενεργά και συμμετείχαν στο εγχείρημα του ertopen διεκδικούσαν την επανασύσταση της ΕΡΤ -και πλέον με τη νέα κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ συμμετείχαν στη διαβούλευση για τους όρους επαναλειτουργίας της ΕΡΤ.

2. ΒΙΟΠΟΛΙΤΙΚΗ

Από το 2008 που η οικονομική κρίση άρχισε να αποτελεί και ελληνικό πρόβλημα και με την πάροδο του χρόνου η ασκούμενη κεντρική πολιτική, υπό το πρίσμα της ανάγκης εξεύρεσης χρημάτων και εξυγίανσης, οδήγησε στην οικονομική και ηθική αφαίμαξη και εξάντληση την πλειοψηφία της ελληνικής κοινωνίας. Η κρίση αποτέλεσε ευκαιρία και σε εθνικό επίπεδο για τα κυρίαρχα τότε κόμματα εξουσίας (ΠΑΣΟΚ,ΝΔ) λήψης σκληρών μέτρων και πολιτικών, που έπληξαν το κοινωνικό σύνολο. Τα μνημονιακά μέτρα επέβαλαν αυστηρή πειθάρχηση της συμπεριφοράς και εκτεταμένο έλεγχο όλων των πλευρών της ζωής. Η άσκηση της βιοεξουσίας, για την οποία μίλησε πρώτος ο Foucault, και η οποία επιτελείται μέσω στρατηγικών βιοπολιτικής εντατικοποιήθηκε κατά πολύ.

Όπως αναφέρει ο Foucault στο βιβλίο του *Επιτήρηση και Τιμωρία* από τον 18ο αιώνα και μετά η εξουσία άρχισε να οργανώνεται μέσω της πειθάρχησης πληθυσμών και σωμάτων. Μέσω της επιτήρησης και της τιμωρίας, τεχνικές που χαρακτηρίζουν τις νεωτερικές κοινωνίες, επιδιώκεται ο έλεγχος και η “κανονικοποίηση” των σωμάτων. Οι κινήσεις και οι συμπεριφορές των ανθρώπων διαμορφώνονται με τέτοιο τρόπο ώστε να τους κάνουν οικονομικά παραγωγικούς και κοινωνικά πειθήνιους. Στις μέρες μας η κοινωνία της πειθαρχίας συμπληρώθηκε και αντικαταστάθηκε σταδιακά και μεθοδικά από την κοινωνία του ελέγχου και της βιοεξουσίας. «Στον βιοπολιτικό καπιταλισμό η άσκηση της εξουσίας επικεντρώνεται στη διαχείριση και καθοδήγηση των συμπεριφορών και η πειθάρχηση του κοινωνικού σώματος γίνεται μέσω του ελέγχου της βιολογικής ζωής» (Δουζίνιας, 2011:72).

Στόχος του βιοπολιτικού καπιταλισμού δεν είναι η απλή παραγωγή εμπορευμάτων αλλά υποκειμένων, «ελεύθερων» με δικαιώματα και επιθυμίες. Καλλιεργείται η αίσθηση της ελευθερίας, η οποία θα αρθεί με την μη υπακοή των σωμάτων, των υποκειμένων. Ο Giorgio Agamben, ένας από τους θεωρητικούς της βιοπολιτικής, τονίζει τον χειραγωγικό της χαρακτήρα, που αίροντας την ατομικότητα ομαδοποιεί τους ανθρώπους ώστε να ασκήσει συλλογικές πολιτικές.

Περνώντας από τη βιοπολιτική στην κατάσταση εκτάκτου ανάγκης του Agamben, την τάση δηλαδή κήρυξης με τον ένα ή τον άλλο τρόπο «κατάστασης έκτακτης ανάγκης», η οποία αντανακλά «έναν μετασχηματισμό των δημοκρατικών καθεστώτων» στην κατεύθυνση μιας

«άνευ προηγούμενου γενίκευσης του παραδείγματος της δημόσιας ασφάλειας ως κανονικής τεχνικής διακυβέρνησης» (Agamben 2007: 31), τα υποκείμενα καλούνται να συμμορφωθούν και να κανονικοποιηθούν στα νέα έκτακτα δεδομένα¹. Τα ακραία μέτρα δημοσιονομικής πειθαρχίας που επιβλήθηκαν την περίοδο των μνημονίων εν όψει της διεθνούς οικονομικής κρίσης, κατά τα οποία οι εργατικές τάξεις πλήρωσαν και συνεχίζουν να πληρώνουν το τίμημα με ανεργία, βιοτική εξαθλίωση και επισφαλείς όρους ζωής, εγκαλούσαν ουσιαστικά τις κοινωνίες σε κάποια μορφή πειθαρχία.

Όπως και αλλού, έτσι και στην περίπτωση της ελληνικής κατάστασης έκτακτης ανάγκης μεθοδεύτηκε μια άνευ προηγούμενου κοινωνική απορύθμιση με τη λιγότερο ή περισσότερο συνειδητή χρήση μιας σειράς εκφοβισμών, ηθικών πανικών, απειλών και επικλήσεων μοιραίων ιστορικών διλημάτων. Στην περίπτωση της ΕΡΤ κατασκευάστηκε μια αφήγηση, ένας κοινός “λόγος” , που δικαιολογούσε το αιφνιδιαστικό κλείσιμο ενός “κοστοβόρου” και “μη ανταγωνιστικού” κρατικού ραδιοτηλεοπτικού φορέα, που έπρεπε να κλείσει για να μην πάνε χαμένες οι θυσίες του ελληνικού λαού. Ο λόγος της κυρίαρχης τάξης, της κυβερνητικής εξουσίας, ο οποίος αναπαράγεται με μεγάλη θέρμη από όλα τα ΜΜΕ στόχευε στη συνεχή υπονόμευση της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης. Όπως δήλωνε ο Σίμος Κεδίκογλου “η ΕΡΤ είναι μια τέτοια περίπτωση μοναδικής αδιαφάνειας και απίστευτης (δημόσιας) σπατάλης”². Η

1

http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=1172&Itemid=29

2 Ολόκληρη η δήλωση του Σ.Κεδίκογλου στις 11/6/2013

«Σε μια περίοδο που ο Ελληνικός λαός υφίσταται θυσίες, δεν υπάρχουν περιθώρια για καθυστερήσεις ή για δισταγμούς. Όπως δεν υπάρχουν περιθώρια ανοχής για «ιερές αγελάδες» που παραμένουν άθικτες, όταν επιβάλλονται περικοπές παντού.

Όταν πρέπει να τελειώνουμε με τα ελλείμματα και να βγούμε από την κρίση, δεν μπορούμε να ανεχόμαστε θύλακες αδιαφάνειας και δημόσιας σπατάλης.

Η Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση, η ΕΡΤ, είναι μια χαρακτηριστική περίπτωση μοναδικής αδιαφάνειας και απίστευτης σπατάλης.

Κι αυτό τελειώνει σήμερα...

Την ΕΡΤ την πληρώνει ο Ελληνικός λαός με το χαράτσι στους λογαριασμούς ηλεκτρικού: γύρω στα 300 εκατομμύρια το χρόνο! Έχει τριπλάσιο ως επταπλάσιο κόστος από άλλους τηλεοπτικούς σταθμούς και τετραπλάσιο ως εξαπλάσιο προσωπικό για πολύ μικρή τηλεθέαση: τη μισή σχεδόν και για τα τρία δημόσια κανάλια μαζί, απ' όση ένα μέσο εμπορικό κανάλι.

Έχει τεράστια περιουσία, η οποία παραμένει αδρανής, αν δεν λεηλατείται υπέρ του ανταγωνισμού.

Έχει καθεστώς αδιαφάνειας στη διαχείρισή της: Μιλάμε για μια εταιρία με έξι λογιστήρια που δεν επικοινωνούν μεταξύ τους!

Καθεστώς αδιαφάνειας στη διαχείριση των συμβάσεων, καθεστώς ακόμα μεγαλύτερης αδιαφάνειας στη διαχείριση του υλικού, το οποίο δεν έχει απογραφεί εδώ και... οκτώ χρόνια!

Καθεστώς προνομίων για τους εργαζομένους, που χρεώνουν τεράστιο αριθμό υπερωριών.

Για να μην αναφερθούμε στα τεράστια ποσά τα οποία μοιράζει σε ιδιωτικές παραγωγές που θα μπορούσε

πολιτική επικοινωνιακή πρακτική που ακολουθούταν μέσω των μηνυμάτων λόγου από τους κυβερνητικούς εκπροσώπους δεν παρουσίαζε επομένως απλά μια κατάσταση, πρότεινε συνάμα τον τρόπο να δοθεί διέξοδος. Τα υποκείμενα-πολίτες έπρεπε να πειθαρχήσουν στο λόγο των κυρίαρχων. “Αυτό τελειώνει εδώ!”, δήλωνε ο αρμόδιος υπουργός για την ΕΡΤ δείχνοντας έτσι μια ειλημμένη απόφαση που θα εφαρμοζόταν απαρέγκλιτα και την οποία έπρεπε όλοι να αποδεχτούν. Μια περίοδος έκτακτης ανάγκης, όπου μια δυνητική

να κάνει, με πολύ λιγότερα, χρησιμοποιώντας τα δικά της μέσα. Που τα έχει πληρώσει ακριβά ο Έλληνας φορολογούμενος.

Για να μην αναφερθούμε στο τεράστιο κόστος εξωτερικών μεταδόσεων που έχουν επιβάλλει απαρχαιωμένα συνδικαλιστικά προνόμια, κι έτσι μετακινούνται δεκάδες τεχνικοί κάθε τόσο, για έργο που μπορεί να γίνει από δύο-τρία άτομα.

Για να μην πούμε ότι συντηρεί περιοδικό χωρίς αναγνώστες, ενώ διαθέτει δεκάδες σταθμούς τοπικούς σταθμούς που ουσιαστικά αναμεταδίδουν, τις περισσότερες ώρες της μέρας, το κεντρικό πρόγραμμα.

Η σημερινή ΕΡΤ έχει εξελιχθεί σε ένα σκάνδαλο που το βλέπουν καθημερινά όλοι, αλλά δεν τόλμησε να το αγγίξει κανείς.

Αυτά όλα τελειώνουν σήμερα. Και τελειώνουν οριστικά!

Η κυβέρνηση αποφάσισε να κλείσει την ΕΡΤ. Με το ισχύον νομικό πλαίσιο και με κοινή υπουργική απόφαση σταματούν οι μεταδόσεις της ΕΡΤ μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος σήμερα το βράδυ. Και στη θέση της ΕΡΤ θα δημιουργηθεί ένας σύγχρονος, δημόσιος - αλλά όχι κρατικός, ούτε κομματικά ελεγχόμενος - Οργανισμός Ραδιοτηλεόρασης.

Κατά τα πρότυπα των πιο επιτυχημένων δημόσιων Ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών της Ευρώπης. Το σχετικό νομοσχέδιο κατατίθεται αμέσως, ώστε να λειτουργήσει το ταχύτερο ο νέος φορέας.

Το προσωπικό της ΕΡΤ θα αποζημιωθεί κανονικά. Και όσοι από τους τωρινούς εργαζόμενους το επιθυμούν, θα μπορέσουν να υποβάλλουν αίτηση για να προσληφθούν στο νέο Οργανισμό Ραδιοτηλεόρασης.

Υπάρχουν πολλοί άξιοι και ικανοί εργαζόμενοι, η πείρα και η προϋπηρεσία των οποίων είναι απαραίτητη για να σταθεί ο νέος Οργανισμός. Και θα συνεκτιμηθεί κατά τη διαδικασία προσλήψεων, με διαφανείς διαδικασίες και κριτήρια ΑΣΕΠ.

Ο νέος Οργανισμός θα λειτουργήσει με πολύ λιγότερο προσωπικό. Με σαφές οργανόγραμμα, όπως προβλέπουν τα σύγχρονα δεδομένα για τη δημόσια Ραδιοτηλεόραση παντού στον κόσμο. Το αρχείο της ΕΡΤ - που αποτελεί αληθινό Εθνικό θησαυρό - θα περιφρουρηθεί και θα αξιοποιηθεί πλήρως.

Επίσης θα αξιοποιηθούν οι δορυφορικές υπηρεσίες και οι σύγχρονες τεχνολογίες. Ώστε να υπάρξει - επιτέλους - δυναμικός μοχλός προβολής της Ελλάδας, της ανάπτυξης, της εξωστρέφειας, αλλά και πολύτιμος καθημερινός δεσμός με την Ελληνική Διασπορά σε όλο τον κόσμο.

Ο νέος Οργανισμός Ραδιοτηλεόρασης θα ξεκινήσει να λειτουργεί το συντομότερο. Μέχρι τότε οι πολίτες δεν θα πληρώνουν το χαράτσι που πληρώνουν ως σήμερα.

Κι από τη λειτουργία του και μετά θα πληρώνουν πολύ λιγότερα. Υπολογίζεται ότι θα απαλλαγούν από ένα ποσό που φτάνει τα 100 εκατομμύρια ετησίως.

Ενώ για όσες θέσεις της σημερινής ΕΡΤ κρίνονται υπεράριθμες, θα προσληφθούν με ΑΣΕΠ νέοι εργαζόμενοι στα νοσοκομεία, στα ΚΕΠ και όπου αλλού το δημόσιο έχει ανάγκη.

Μεγάλες αλλαγές δεν γίνονται χωρίς μεγάλες τομές. Τολμηρές και ριζοσπαστικές!

Μέχρι τώρα πολλοί έλεγαν ότι «δεν υπάρχει πολιτική βούληση» για τέτοιες τομές...

Η σημερινή κυβέρνηση αποδεικνύει ότι διαθέτει την πολιτική βούληση!

Αυτό άλλωστε, ζητάει κι αυτό περιμένει να δει ο Ελληνικός λαός».

καταστροφή περιστρέφεται σα δορυφόρος συνεχώς πάνω από τις κοινωνίες, δε μπορούσε να ανέχεται και να διαιώνίζει “ιερές αγελάδες”. Έπρεπε να ληφθούν έκτακτα μέτρα, γι' αυτό όπως δήλωνε ο αρμόδιος υπουργός Τύπου και Μέσων Ενημέρωσης και κυβερνητικός εκπρόσωπος, Σίμος Κεδίκογλου, στις 11/6/2013 : «Η κυβέρνηση αποφάσισε να κλείσει την ΕΡΤ. Με το ισχύον νομικό πλαίσιο και με κοινή υπουργική απόφαση σταματούν οι μεταδόσεις της ΕΡΤ μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος σήμερα το βράδυ³». Ο λόγος αυτός φανέρωνε ότι δεν υπήρχαν περιθώρια ανοχής, όλοι έπρεπε να συμμορφωθούν και να υπακούσουν στα νέα δεδομένα. Η γνώση της εξουσίας για την κατάσταση που επικρατούσε στην ΕΡΤ πρόβαλε ως αντικειμενική πηγή πληροφόρησης, η οποία έπρεπε να έχει καθολική συναίνεση.

Στην προτεινόμενη θεραπεία σοκ της κρίσης το κράτος έπρεπε να αποσπάσει πολιτική και κοινωνική συναίνεση για την ανεμπόδιστη εφαρμογή των μέτρων και να πειθαρχήσει την κοινωνία στους κανόνες του ανταγωνισμού στο πλαίσιο της παγκόσμιας οικονομίας. Οτιδήποτε δεν πληρούσε τους όρους αυτής της θεραπείας δε μπορούσε να συνεχίσει να υπάρχει. Όπως φάνηκε όμως εκ του αποτελέσματος το πολιτικό σύστημα που ήταν υπεύθυνο για την εφαρμογή των πολιτικών που περιγράφηκαν δεν κατάφερε να βγει αλώβητο από τις πολιτικές επιλογές του. Η πολιτική της πειθαρχησης και της θεραπείας του σοκ δεν έγινε αποδεκτή από το κοινωνικό σύνολο ούτε απέσπασε εν τέλει τη μέγιστη δυνατή συναίνεση.

3. ΑΝΥΠΑΚΟΗ

Σύμφωνα με το Slavoi Zizek καμία απόφαση δε μπορεί να επιβληθεί εξ αρχής. Όχι μόνο μπορεί να τίθεται υπό συνεχή αμφισβήτηση, αλλά η ίδια αυτή απόφαση επαναξετάζεται με βάση το νέο πλαίσιο στο οποίο τυχόν αμφισβητείται. Αυτή η αμφισβήτηση ή η κριτική που μπορεί να ασκηθεί είναι μια πτυχή της δομής του δικαίου, του νόμου σε όλη την πολυπλοκότητα, την απροσδιοριστία και την επιταγή του. Σε κάθε δεδομένη στιγμή, η νομική υπόσταση ενός νόμου μπορεί να επερωτάται ή να αμφισβητείται ανάλογα με την αποδοχή του και την αποτίμησή του από το κοινωνικό σύνολο, που θα αφορά. Έτσι η “αστάθεια” νομιμότητας και μη ενυπάρχει στο νόμο (Kiourkiolis, Katsambekis, 2014: 83). Η μεγαλύτερη αλαζονεία της εξουσίας, όπως σημειώνει ο Κ.Δουζίνας, είναι να πιστέψει ότι μπορεί να αλλάξει ριζικά την κοινωνία επειδή άλλαξε κάποιους νόμους, ενώ ταυτόχρονα καταστρέφει το υπόστρωμα που επιτρέπει την αποδοχή και εφαρμογή των νόμων. Η ανεπιφύλακτη αποδοχή του Συντάγματος από το κοινωνικό σύνολο και η αποδοχή μιας κυβέρνησης δε

3 <https://www.youtube.com/watch?v=MzCTOirIXTk>

συνεπάγεται απαραίτητα και την άνευ όρων υποταγή των πολιτών στις πολιτικές επιλογές αυτής της κυβέρνησης. Αντιλαϊκές ή άδικες πολιτικές δε νομιμοποιούνται απλά και μόνο επειδή νομοθετήθηκαν.

Το κλείσιμο της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης, η οποία με σύντομες διαδικασίες δικάστηκε και καταδικάστηκε από την τότε κυβέρνηση, άφησε ένα κενό μεταξύ νομιμότητας και νομιμοποίησης. Η προσπάθεια προβολής της ΕΡΤ ως ένα διεφθαρμένο κομμάτι εργαζομένων, ένα φορέα που δεν έχει να προσφέρει ενημέρωση, ψυχαγωγία, πολιτισμό παρά μόνο σκάνδαλα, κακοδιαχείριση και επιβάρυνση στη βαριά πληττόμενη και δοκιμαζόμενη οικονομικά ελληνική κοινωνία προκάλεσε το λαϊκό αίσθημα. Η πολιτική της εκκαθάρισης και όχι της εξυγίανσης μιας κατάστασης που είχε ευδοκιμήσει υπό τις ευλογίες όλων όσων κυβέρνησαν μέχρι το 2013, προκάλεσε αντιδράσεις στην κοινωνία.

Η δημιουργία καθολικού ενοχικού συνδρόμου υιοθετήθηκε στην κυβερνητική τακτική, μια ρητορεία τύπου «όλοι γνώριζαν για τα κακώς κείμενα, εργαζόμενοι, πολίτες και κόμματα κανείς όμως δημόσια δεν τοποθετήθηκε για να δώσει λύση». Έτσι ήρθε η τότε κυβέρνηση να διορθώσει ριζικά την κατάσταση! «Το υπερεγώ είναι διπλό», όπως έχει υποστηρίξει ο Slavoj Žižek. «Το ηθικιστικό μέρος του μας εγκαλεί για τις παράνομες απολαύσεις που το πρόστυχο εγώ μάς επέβαλε την περίοδο της ευδαιμονίας. Το κατηγορητικό υπερεγώ παίρνει το πάνω χέρι και μας καταδικάζει», αφού έτσι μας αξίζει (Δουζίνας, 2011:84-85).

Η απάντηση όμως της κοινωνίας δεν ήρθε να υποταχθεί ως υπάκουο πολιτικό σώμα στις κυβερνητικές επιλογές. Έχοντας ως παρακαταθήκη το κίνημα των πλατειών (αλλά και μια σειρά κοινωνικών κινημάτων που έδρασαν την περίοδο της κρίσης, πχ. Υπατεία, Δεν πληρώνω), όπου οι αρχές της δημοκρατίας, της ισότητας και της συμμετοχής είχαν τεθεί στο δημόσιο λόγο και στη δημόσια πρακτική και γνώρισαν τη δριμεία απάντηση του κυρίαρχου μπλοκ εξουσίας μέσω της βίαιης καταστολής των αντιστεκόμενων πολιτών, ένα μεγάλο κύμα συμπαράστασης πολιτών απλώθηκε σε όλη τη χώρα. Στο μη κανονιστικό περιβάλλον εκείνης της περιόδου η ανυπακοή συμβάδιζε με μια ηθική απόφαση εναντίωσης και παραβίασης του νόμου. Αποτιμάται λοιπόν ως απόδειξη της ηθικής των πολιτών, οι οποίοι φτάνουν σε ένα έσχατο σημείο αντοχής και ανοχής. Απέναντι σε μια κυβέρνηση που λαμβάνει συνεχώς επώδυνα μέτρα κατά των πιο χαμηλών και μεσαίων στρωμάτων, της οποίας τα έργα αντιβαίνουν με τις προεκλογικές της εξαγγελίες, η ανυπακοή και η αντίσταση από πλευράς πολιτών είναι όχι μόνο ηθική αλλά και επιβεβλημένη. Η υπακοή στο νόμο είναι υποχρεωτική όταν ακολουθείται από την κρίση ότι ο νόμος είναι ηθικά ορθός και δημοκρατικά νομιμοποιημένος (Δουζίνας, 2011:116-125).

Η δυναμική της ανυπακοής εδράζεται στη διαδικασία επαναπροσδιορισμού ηθικοπολιτικά

του υποκειμένου. Ο άνθρωπος παύει να ελέγχεται τρόπον τινά από την κυρίαρχη ιδεολογία και τον επιβαλλόμενο τρόπο ζωής και δράσης. Πρόκειται για την «κανονιστικότητα του Πραγματικού» κατά Žizek , για μια έλξη δηλαδή που είναι ταυτόχρονα ατομική και συλλογική: δημιουργεί το ηθικό υποκείμενο της αντίστασης κι έναν συλλογικό φορέα που συνενώνει τα υποκείμενα της αντίστασης σε ένα κοινό σκοπό (Δουζίνας,2011:134). Μιλάμε πλέον για μια συλλογική δημοκρατική ανυπακοή, η οποία καθιστά τους ανθρώπους ενεργά πολιτικά υποκείμενα, που μπορούν να κινήσουν τη σκακιέρα στο δημόσιο χώρο. Τα επιμέρους ετερόκλητα αιτήματα και οι στοχεύσεις ενοποιούνται και συναθροίζονται σε ένα κεντρικό αίτημα που βάλει κατά της κυρίαρχης εξουσίας και ιδεολογίας. Στον αγώνα των αγωνιζόμενων απολυμένων εργαζομένων της ΕΡΤ ενώθηκαν και συναθροίστηκαν μια σειρά επιμέρους εργατικών, φοιτητικών, δικαιωματικών, αντιφασιστικών αγώνων και διεκδικήσεων που έβαλαν κατά της κεντρικής εξουσίας απαιτώντας την αλλαγή των εφαρμοζόμενων πολιτικών. Ο κοινωνικός και πολιτικός χώρος αναδιατασσόταν ξανά συνολικά.

Η φωτογραφική αποτύπωση αυτής της κατάστασης φανερώνει το μέγεθος της ανυπακοής. Οι φωτογραφίες από το ραδιομέγαρο πλημμυρισμένο από κόσμο, τόσο στον προαύλιο χώρο όσο και στο δρόμο, κατέγραψαν και αποτύπωσαν την αγανάκτηση του κόσμου απέναντι στο κλείσιμο της ΕΡΤ και στον τρόπο με τον οποίο αυτό έγινε. Κατά τον Pierce, τα σημεία μπορούν να πάρουν τη μορφή εικόνων, ήχων, πράξεων αρκεί κάποιος να τα ερμηνεύει, να τους αποδίδει δηλαδή σημασία (Χαλεβελάκη:2010, 68). Η έννοια της ανυπακοής, της αντίστασης αποτυπώθηκε φωτογραφικά στις χιλιάδες κόσμου που από την πρώτη στιγμή κατέφθασαν στην Αγία Παρασκευή και σε άλλους περιφερειακούς σταθμούς. Οι εικόνες αυτές των αλληλέγγυων πολιτών θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι το «Αντικείμενο» κατά τον Pierce, αυτό στο οποίο αναφέρεται το σημείο και το αναπαριστά. Το «Αντικείμενο» με τη σειρά του υποδηλώνει μια ιδέα, το «Ερμηνεύον», δηλαδή στην προκειμένη η έννοια της ανυπακοής και της αντίστασης απέναντι στο κλείσιμο της ΕΡΤ αντιστοιχίζεται στη μαζική προσέλευση κόσμου στην Αγία Παρασκευή, στις εικόνες ενός ραδιομεγάρου που δεν είχε ξαναπαράξει ως τότε ⁴.

Το ίδιο το ραδιομέγαρο μετατράπηκε σε σύμβολο αντίστασης. Ο Pierce στην ανάλυσή του όρισε τρεις κατηγορίες σημείων ανάλογα με τη σχέση Ερμηνεύοντος και Αντικειμένου. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τα εικονικά σημεία, εκείνα δηλαδή όπου υπάρχει σχέση ομοιότητας μεταξύ Ερμηνεύοντος και Αντικειμένου. Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει τα ενδεικτικά σημεία, όπου υπάρχει φυσική ή αιτιατή σύνδεση και τέλος τα συμβολικά σημεία.

4 Βλέπε Παράτημα φωτογραφίες 1,2,3

Τα τελευταία είναι εκείνα «στα οποία η σχέση ανάμεσα στο Ερμηνεύον και το Αντικείμενο είναι αυθαίρετη και βασίζεται σε μια σύμβαση (κοινωνική, πολιτισμική συμφωνία). Τα συμβολικά στοιχεία προϋποθέτουν την εκ των προτέρων συμφωνία και γνώση της σύμβασης» (Χαλεβελάκη: 2010, 73).

Το ραδιομέγαρο έγινε λοιπόν σημείο, καθώς μέσω της σχέσης που αναπτύχθηκε ανάμεσα στον κόσμο που δούλευε εκεί και σε αυτόν που πήγε ως αλληλέγγυος, υποδήλωνε την έννοια του χώρου αντίστασης. Αποτέλεσε δηλαδή τον φυσικό χώρο συγκέντρωσης των πολιτών και οργάνωσης των δράσεών τους. Αποτέλεσε σημείο προάσπισης των πολιτών απέναντι στην κρατική εξουσία. Μετατράπηκε σε χώρο έκφρασης και συνένωσης όσων αντιστέκονταν απέναντι στην κυβερνητική πολιτική. Το Ραδιομέγαρο υπήρξε όμως και εκείνο το μέρος, το σημείο που φιλοξένησε το εγχείρημα της αυτοδιαχειριζόμενης ΕΡΤ, της *ertopen*. Μέσα στο κατειλημμένο κτίριο στεγάστηκε μια προσπάθεια εναλλακτικής λειτουργίας της ΕΡΤ με αυτοδιαχειριζόμενο τρόπο.

Το Ραδιομέγαρο μετατράπηκε και σε συμβολικό σημείο λόγω της κοινωνικής συμφωνίας ,που άρρητα υπήρξε, και συμβόλιζε την αντίσταση όλης της πληττόμενης κοινωνίας. Τα πανό τα οποία, όπως φαίνεται στις εικόνες ⁵, κρέμασαν εργαζόμενοι της ΕΡΤ, απέστειλαν μηνύματα προς όλες της κατευθύνσεις. Μηνύματα αντίστασης και ανυπακοής («Η ΕΡΤ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΘΑ ΜΕΙΝΕΙ ΑΝΟΙΧΤΗ», «ΑΝΤΙΣΤΕΚΟΜΑΣΤΕ») όχι μόνο στα ελληνικά αλλά και στα αγγλικά («ERT NOT FOR SALE»), μηνύματα ευγνωμοσύνης και συμπαράστασης («THANK YOU EUROPE»). Ο λόγος όσων διεκδίκησαν την επαναλειτουργία της ΕΡΤ, όσων στήριξαν τον αγώνα και την προσπάθεια των εργαζομένων της είχε μια συνολική κατεύθυνση: έβαλε κατά της ασκούμενης πολιτικής και των λαμβανόμενων μέτρων και καλούσε σε συμπαράσταση και κοινό αγώνα όλους τους πολίτες.

4. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

Το ερώτημα που προκύπτει στο σημείο αυτό είναι εάν αυτό που ακολούθησε το κλείσιμο της ΕΡΤ είχε τα χαρακτηριστικά κοινωνικού κινήματος, το οποίο δημιούργησε και έθεσε την ανάγκη μαζί με τη βούληση των απολυμένων εργαζομένων της ΕΡΤ συνέχισης του αγώνα με νέους όρους. Όπως αναφέρει ο Charles Tilly “στις αρχές του 21ου αιώνα άνθρωποι απ' όλο τον κόσμο αναγνωρίζουν τον όρο κοινωνικό κίνημα ως προσκλητήριο σάλπισμα, ως αντίβαρο στην καταπιεστική εξουσία, ως κάλεσμα για λαϊκή δράση εναντίον ενός ευρέου φάσματος πηγών καταπίεσης και προβλημάτων” (Tilly: 2007, 19). Για τον Tilly στα κοινωνικά κινήματα αποτυπώνονται συλλογικές διεκδικήσεις ,οι οποίες ,αν υλοποιηθούν, θα

⁵ Βλέπε Παράτημα φωτογραφίες 4,5

εκφράζουν μια νέα κοινωνική και πολιτική πλειοψηφία ,που αντιτίθεται στην υφιστάμενη. Αποτυπώνεται δηλαδή η σύγκρουση δύο διαφορετικών πλευρών.

Στο *Κομμουνιστικό Μανιφέστο* (1848) οι Μαρξ και Ένγκελς αναφερόμενοι στα κινήματα έγραφαν: «Όλα τα προηγούμενα κινήματα ήταν κινήματα μειοψηφιών ή για τα συμφέροντα μειοψηφιών. Το προλεταριακό κίνημα είναι το αυτοτελές κίνημα της τεράστιας πλειοψηφίας προς όφελος της τεράστιας πλειοψηφίας». Για τον Μπαλιμπάρ το προλεταριάτο δεν αποτυπώνεται ως μια ομοιογενής , απaráλλαχτη ομάδα. Αντίθετα είναι το αποτέλεσμα μιας συνεχούς διαδικασίας που το συγκροτεί και η οποία είναι αντίθετη στη διαδικασία συσσώρευσης κεφαλαίου. Σε μεγαλύτερη κλίμακα μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι και οι λαοί στο σύνολό τους δεν είναι ενιαίοι αλλά διαχωρισμένοι, διαιρεμένοι ανάμεσα στο “εμείς” και στους υπόλοιπους από εμάς (the rest of us), σε δυο αντιμαχόμενες κατηγορίες συμφερόντων (Κιουρκιολίς, Κατσάμπεκίς, 2014:73). Γι' αυτό κι ο Λένιν αναφερόμενος στην επανάσταση του προλεταριάτου και προσπαθώντας να ορίσει την έννοια του λαού μιλούσε για την «επαναστατική σύμπραξη των καταπιεσμένων»- η επικράτηση του οργανωμένου λαού επί των εκμεταλλευτών του. Με αυτόν τον τρόπο δεν περιγράφεται μια απλή επέκταση της δημοκρατίας αλλά τίθεται σε λειτουργία ο σκοπός κι ο στόχος της δημοκρατίας, να υπηρετεί δηλαδή τους πολλούς και όχι όσους κατέχουν τα παραγωγικά μέσα και την οικονομική ισχύ. Άλλωστε στον αγώνα της πάλης των τάξεων τίποτα δεν είναι δεδομένο ή αναπόφευκτο.

Η σύμπραξη των καταπιεσμένων στην περίπτωση που εξετάζουμε περιλαμβάνει κατ αρχήν τους εργαζόμενους της ΕΡΤ που απολύθηκαν αιφνίδια μέσα σε μια μέρα και όλο τον κοινωνικό ιστό που αγκάλιασε τον αγώνα τους θέτοντας το αίτημα επαναλειτουργίας της ΕΡΤ και συνολικά αλλαγής πολιτικών επιλογών. Τα κοινωνικά κινήματα δεν μπορούν παρά να συσπειρώνουν διάφορες ομάδες συμφερόντων και να αντιπροσωπεύουν όλες τις κοινωνικές ομάδες, εργάτες φοιτητές, γυναίκες, νεολαία, διανοούμενους. Όλοι αυτοί οι φορείς κοινωνικών συμφερόντων ενώνονται κάτω από έναν κοινό σκοπό, που συνήθως είναι η αντίσταση στην παρατηρούμενη έλλειψη δημοκρατίας στο συγκεκριμένο πολιτικό περιβάλλον (πχ. επέμβαση ΜΑΤ στο ραδιομέγαρο και σε άλλους σταθμούς πανελλαδικά για να σταματήσουν τη μετάδοση σήματος).

Σε μια περίοδο σκληρής λιτότητας και συνεχούς δοκιμασίας του ελληνικού λαού, δεν ήταν μονάχα η απόλυση 2.656 εργαζομένων, ενός τεράστιου αριθμού, αλλά το μαύρο στις οθόνες που ξεχείλισε το ποτήρι και προκάλεσε οργή και αγανάκτηση. Ήταν το σκοτάδι που βύθισε τη χώρα, η απομόνωση πολλών ακριτικών περιοχών, η εμφανέστατη πρόθεση της τότε κυβέρνησης να εξυπηρετήσει συγκεκριμένα ιδιωτικά συμφέροντα κι όχι να συμβάλει στην

καλύτερη λειτουργία του δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα.

4.1 ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Στην προσπάθεια να ερευνήσουμε αν υπήρξε κοινωνικό κίνημα ενάντια στο κλείσιμο της ΕΡΤ μπορούμε να εξετάσουμε τρία στοιχεία που παρατηρεί ο Tilly στα κοινωνικά κινήματα της Δύσης μετά το 1750:

1. «μια επίμονη οργανωμένη δημόσια προσπάθεια διατύπωσης συλλογικών διεκδικήσεων έναντι κατεστημένων αρχών-στόχων, με άλλα λόγια μια εκστρατεία,
2. χρήση συνδυασμών από τις παρακάτω μορφές πολιτικής δράσης: δημιουργία ενώσεων και συνασπισμών ειδικού σκοπού, δημόσιες συγκεντρώσεις, επίσημες παρελάσεις, ολονυχτίες, συλλαλητήρια, διαδηλώσεις, εκστρατείες για συγκεκριμένα αιτήματα, δηλώσεις και καταχωρήσεις στα μέσα ενημέρωσης και διανομή φυλλαδίων (το ρεπερτόριο δηλαδή του κοινωνικού κινήματος) και
3. συντονισμένες δημόσιες παραστάσεις ΑΕΠΔ: Αξιοσύνης, Ενότητας, Πολυάριθμου πλήθους και Δέσμευσης των συμμετεχόντων για λογαριασμό τους ή/και απέναντι στους υποστηρικτές τους (οι λεγόμενες επιδείξεις ΑΕΠΔ)» (Tilly,2007: 20-21).

Τα κοινωνικά κινήματα επομένως συνδυάζουν τρία είδη διεκδικήσεων: πρόγραμμα, ταυτότητα και υπόσταση. Το κομμάτι του προγράμματος αναφέρεται σε δηλωμένη υποστήριξη ή αντίθεση σε υπαρκτές ή προτιθέμενες ενέργειες εκ μέρους των αποδεκτών των αιτημάτων. Οι διεκδικήσεις ταυτότητας, οι οποίες ενισχύονται από τις επιδείξεις ΑΕΠΔ, κατοχυρώνουν και προσδιορίζουν τους διεκδικητές ως ένα ενιαίο «εμείς» που επιδιώκει να ακουστεί και να ληφθεί υπ' όψη. Τέλος οι διεκδικήσεις υπόστασης συνηγορούν στην ύπαρξη κοινών σημείων με άλλα δρώντα πολιτικά υποκείμενα (Tilly,2007: 20-21).

Το ίδιο βράδυ που ακολούθησε τις δηλώσεις του αρμόδιου υπουργού για το κλείσιμο της ΕΡΤ και μετά από εκκλήσεις για συμπάρασταση από τους εργαζόμενους της ΕΡΤ και κατάληψη του ραδιομεγάρου πλήθος κόσμου πλημμύρισε το ραδιομέγαρο στην Αγία Παρασκευή, όπως επίσης και πλήθος περιφερειακών σταθμών σε όλη τη χώρα. Η εικόνα του ραδιομεγάρου με τις χιλιάδες κόσμου, που έκλειναν τη λεωφόρο Μεσογείων στο ύψος της ΕΡΤ, έκανε το γύρω όχι μόνο της Ελλάδας αλλά και σε πολλές γωνίες του κόσμου. Η πράξη νομοθετικού περιεχομένου με την οποία η κυβέρνηση έκλεισε ξαφνικά την ΕΡΤ απολύοντας τόσους εργαζόμενους προκάλεσε τα δημοκρατικά αντανεκλαστικά της κοινωνίας. Στο πρόσωπο των απολυμένων της ΕΡΤ πλήθος κόσμου αντίκριζε τον εαυτό του. Οι πολιτικές των μνημονίων και οι πρακτικές της κυβέρνησης έβαλαν κατά της δημοκρατίας της χώρας

και έπλητταν την αξιοπρέπεια των πολιτών. Οι δημόσιες υποθέσεις δεν θεωρείτο πλέον αναγκαίο και σημαντικό να εξαρτώνται από τη συναίνεση των κυβερνωμένων. Το κίνημα που αναπτύχθηκε ενάντια στο αντιδημοκρατικό κλείσιμο της ΕΡΤ έθετε ακόμα μια φορά το εξής κρίσιμο ζήτημα: η κυριαρχία και η συσσωρευμένη σοφία της εδράζεται στο νομοθετικό σώμα ή στο λαό τον οποίο αυτό διατείνεται ότι εκπροσωπεί;

Το αίτημα της πραγματικής δημοκρατίας τέθηκε στο επίκεντρο του πολύμηνου αγώνα που έδωσαν πρώτα και κύρια οι εργαζόμενοι της ΕΡΤ και εν συνεχεία οι χιλιάδες κόσμου που ενώθηκαν μαζί τους. Οι εργαζόμενοι της ΕΡΤ ξεκίνησαν μια εκστρατεία ενημέρωσης των πολιτών για το πόσο πραγματικά κοστίζει στον Έλληνα φορολογούμενο η δημόσια ραδιοτηλεόραση και ποιοι ήταν οι αληθινοί λόγοι για τους οποίους η κυβέρνηση Σαμαρά έκλεισε την ΕΡΤ. Ήταν τότε στη διάρκεια αυτών των μηνών που οι εργαζόμενοι της ΕΡΤ κατάφεραν να αναδείξουν την πραγματική αξία ενός δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα και να καταδείξουν τον τρόπο για να γίνει αυτό.

Στη διάρκεια των έξι μηνών, όσο κράτησε η παραμονή των απολυμένων εργαζομένων στο ραδιομέγαρο και η κανονική εκπομπή του προγράμματος μέσα από αυτό, πραγματοποιήθηκαν πολλές συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις για παιδιά και μεγάλους, συλλογικές κουζίνες, εκδηλώσεις και συζητήσεις. Πλήθος συγκεντρώσεων επίσης και συλλαλητηρίων οργανώθηκαν ενάντια στις πολιτικές της κυβέρνησης, υπέρ του ανοίγματος της δημόσιας και ακηδεμόνευτης ραδιοτηλεόρασης, ενάντια στις συνεχείς απολύσεις, ενάντια στην επίθεση στη δημοκρατία. Η κατάληψη του ραδιομεγάρου, κάνοντάς το κέντρο αγώνα, έδωσε το μήνυμα μιας μάχης, μιας διεκδίκησης που μιλούσε για τα δικαιώματα και τις ανάγκες των πολλών.

Από τις 11 Ιουνίου, που έκλεισε η ΕΡΤ μέχρι τις 7 Νοεμβρίου, οπότε και τα ΜΑΤ εισέβαλαν στο ραδιομέγαρο της Αγίας Παρασκευής, ειδικά στο ραδιομέγαρο αλλά και σε άλλους περιφερειακούς σταθμούς μια μεγάλη μερίδα πολιτών στάθηκαν αλληλέγγυοι στον αγώνα των εργαζομένων της ΕΡΤ. Στα συνεχή καλέσματα ενίσχυσης και στήριξης του αγώνα των απολυμένων, ειδικά τους πρώτους μήνες, ο χώρος μέσα και έξω από το ραδιομέγαρο γέμιζε ασφυκτικά θυμίζοντας ορμητικό ποτάμι. Συνδικαλιστικοί φορείς, σωματεία, πολιτιστικοί σύλλογοι, ενώσεις πολιτών, συνελύσεις κατοίκων, εργαζόμενοι, απολυμένοι, άνεργοι, φοιτητές, μαθητές, ομάδες καλλιτεχνών, διανοούμενοι συμμετείχαν ενεργά και εναντιώθηκαν στο κλείσιμο της ΕΡΤ. Ο «λόγος» των από τα κάτω ήταν δυναμικός, ισχυρός και επεδίωκε να θυμίσει στο κυβερνητικό στρατόπεδο από πού εκπηγάζει, ή έστω θα έπρεπε

να εκπηγάξει η δύναμή του («Θέλουν να μας θάψουν μα ξεχνούν ότι είμαστε σπόροι⁶»). Η φωνή της πληττόμενης κοινωνίας ακουγόταν αδιαμεσολάβητα από το ραδιομέγαρο διεκδικώντας μέσα από το λόγο και τις πράξεις της την “κοινωνία των πολιτών” κατά Γκράμσι. Εναντιώθηκαν στις αυθαίρετες ενέργειες των κυβερνητικών φορέων, ενάντια σε ένα κράτος καταστολής και σε μια συνθήκη έκτακτης ανάγκης που έτεινε να δικαιολογεί τα πάντα.

Όλοι αυτοί οι «επώνυμοι» και μη ένωσαν επιμέρους αιτήματα σε ένα συνολικό, σ' ένα κεντρικό αίτημα αλλαγής της κεντρικής πολιτικής. Η μαζικότητα των συγκεντρώσεων, των συλλαλητηρίων, των εκδηλώσεων που αντιμάχονταν το κλείσιμο της ΕΡΤ ταξίδεψε το ζήτημα αυτό και εκτός Ελλάδας φέρνοντας πίσω και δηλώσεις συμπαράστασης ενάντια στο μαύρο. Η επανάληψη και η συνεχής κλιμάκωση της αδικίας εκείνη την περίοδο είχε δημιουργήσει ένα κεφάλαιο αγανάκτησης, το οποίο επενδύθηκε σε μια οργανωμένη αντίσταση. Δεν εκφραζόταν συνεπώς μόνο η αγανάκτηση απέναντι σε συγκεκριμένα πρόσωπα, αλλά σε ένα κομμάτι του πολιτικού συστήματος – στους κυρίαρχους- , πράγμα που συνέβαλε στη μετεξέλιξη της οργής σε πολιτική δράση. Δεν επρόκειτο για οργή, η οποία εκδηλώθηκε από το μωσαϊκό κόσμο που βρισκόταν αλληλέγγυος στο ραδιομέγαρο, που ξενυχτούσε στην αυλή του, που κουβέντιαζε και διαδήλωνε, αλλά για την αντίσταση και την πολιτική ανυπακοή των από κάτω. Οι εξεγερμένοι υπό μία έννοια εργαζόμενοι της ΕΡΤ και όλοι όσοι συνέβαλαν στην ενίσχυση αυτού του αγώνα έγιναν αντικείμενα αλήθειας. Επιδίωξαν να εκφράσουν συλλογικά την αδικία των αποφάσεων, παρήγαγαν πολιτική από τα κάτω (και με τη στήριξη συγκεκριμένων πολιτικών σχηματισμών⁷), διαμόρφωσαν σε ενιαίο σύνολο τα επιμέρους μέτωπα σε ένα κεντρικό απευθυνόμενοι σε όλο τον κοινωνικό ιστό.

4.2 ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΜΑΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Για την «ενεργοποίηση» ενός κοινωνικού κινήματος, πρέπει να αναπτυχθούν συλλογικές ταυτότητες, που θα συνδεθούν άρρηκτα με την αναγνώριση και τη δημιουργία της συνέργειας, μια διαδικασία που θα επιφέρει την αίσθηση της κοινότητας στα μέλη της κινητοποίησης. Η ταυτότητα που οικοδομείται διατηρείται και μετά το πέρας της συλλογικής προσπάθειας, με αποτέλεσμα να είναι πιο εφικτή η αναζωπύρωση της κινητοποίησης εν ευθέτω χρόνο, ενώ μπορεί να αποτελέσει και την πλατφόρμα πάνω στην οποία θα αναπτυχθούν νέα κινήματα. Οι ταυτότητες είναι συχνά προσωπικά και πολιτικά σχέδια στα

6 Βλέπε Παράτημα φωτογραφία 6

7 Βλέπε Παράτημα φωτογραφίες 7-12

οποία επιλέγουμε να συμμετέχουμε. Η ταύτιση με μια συγκεκριμένη κινηματική δράση δε σημαίνει απαραίτητα ένα συλλογικό «εμείς», αναγείροντας το θέμα της ύπαρξης πολλαπλών ταυτοτήτων, καθώς οι δρώντες δε συμμερίζονται απαραίτητα τις ίδιες συστηματικές και συνεκτικές αξίες. Η κοινωνική ζωή που διαμορφώνεται εξαρτάται από τις ανταλλαγές, τις αλληλεπιδράσεις, τους κοινωνικούς δεσμούς και τις συζητήσεις που λαμβάνουν χώρα στο κοινωνικό επίπεδο. Στην περίπτωση μας το Ραδιομέγαρο αποτέλεσε τον κοινό τόπο, το κοινό σημείο συνάντησης, συνεννόησης, αλληλεπίδρασης των κοινωνικών δρώντων. Δημιουργήθηκε θα λέγαμε ένας «παλλόμενος χώρος διαλόγου», που έδωσε τη δυνατότητα στα άτομα να δημιουργήσουν αντιστάσεις αλλά και συλλογικές δράσεις. Η συλλογική ταυτότητα αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τα κοινωνικά κινήματα, επειδή οι δρώντες συνδέονται συλλογικά αναπτύσσοντας αισθήματα συνεργασίας και προσδιορίζοντας συγκεκριμένους αντιπάλους (έναν κοινό «εχθρό»), ένα «εμείς» που χαρακτηρίζεται από κοινές ιδιότητες και αλληλεγγύη και που –απαραίτητη προϋπόθεση –προσδιορίζει τον «άλλον» ως υπεύθυνο της κατάστασης που έχει διαμορφωθεί, εναντίον του οποίου κινητοποιείται ο δρων.

Όπως αναφέρει ο Tilly σε μια εκστρατεία αλληλοδιαπλέκονται τουλάχιστον τρία μέρη: «μια ομάδα που τα μέλη της αυτοπροσδιορίζονται ως διεκδικητές, ορισμένοι στόχοι και κάποιου είδους κοινό» (Tilly:2007, 21). Αυτή η θέση συνεπάγεται ότι δεν είναι οι επιμέρους ενέργειες των διεκδικητών (π.χ. Απολυμένοι εργαζόμενοι ΕΡΤ), οι στόχοι (πχ. Επανασύσταση ΕΡΤ, επαναπρόσληψη απολυμένων, νέα ακηδεμόνευτη ΕΡΤ, αλλαγή κυβερνητικού μπλοκ) ή το κοινό (πχ. Κοινωνία που στάθηκε αλληλέγγυα και συμμετείχε στον αγώνα των εργαζομένων της ΕΡΤ) που συνιστούν κίνημα αλλά οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των τριών. Την περίοδο λοιπόν των έξι μηνών, όσο κράτησε δηλαδή η κατάληψη στο ραδιομέγαρο, δημιουργήθηκε πράγματι αυτός ο «παλλόμενος χώρος διαλόγου». Οικοδομήθηκαν αντιστάσεις και υπήρξαν συλλογικές ενέργειες που συνένωσαν πάλι (μετά τις πλατείες) ένα «εμείς», το οποίο έθετε πιεστικά αιτήματα στην κυβερνητική εξουσία.

Από την οικοδόμηση της συλλογικής ταυτότητας περνώντας στη συγκρότηση της κινηματικής ταυτότητας μπορούμε να μιλήσουμε πλέον και για το επιτακτικό αίτημα αλλαγής της πολιτικής εκπροσώπησης, που τέθηκε από το κίνημα που εξετάζουμε. Η κινηματική ταυτότητα υφίσταται από τη στιγμή που «ομάδες ή/και άτομα αισθάνονται μέλη μιας συλλογικότητας, που κινητοποιείται για να υποστηρίξει ή να αντιταχθεί στην κοινωνική αλλαγή που αναγνωρίζουν κοινά στοιχεία στο παρελθόν, στο παρόν και στο μέλλον τους και που άλλοι κοινωνικοί ή πολιτικοί δρώντες θεωρούνται υπεύθυνοι για την κατάσταση πραγμάτων η οποία αμφισβητείται». Είναι επομένως η κινηματική ταυτότητα που έρχεται να

συνενώσει αγώνες και διεκδικήσεις του παρελθόντος (πχ. Αγανακτισμένοι) με διεκδικήσεις του παρόντος ενάντια στους αποδέκτες των αποδοκιμασιών.

Στην περίπτωση του αγώνα για την επαναλειτουργία της ΕΡΤ ενυπήρχε τόσο η συλλογική όσο και η κινηματική ταυτότητα. Πράγματι η συμμετοχή στον αγώνα αυτό, σε επιμέρους κινηματικές δράσεις δεν έχτισε ένα συλλογικό «εμείς» απρόσβλητο και ακατανίκητο. Η ετερογένεια του κόσμου που προσήλθε στο ραδιομέγαρο ήταν μεγάλη. Υπήρχε όμως ένα αίσθημα συλλογικής μνήμης ως παρακαταθήκη από το κίνημα των πλατειών. Στο ραδιομέγαρο ο λόγος που κυριάρχησε πρότασε την ανάγκη επανασύστασης του δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα σε νέες βάσεις, πιο κοντά στις ανάγκες της κοινωνίας, με ακηδεμόνευτη ενημέρωση, με όπλο την αλληλεγγύη, με άξονες τη δημοκρατική και διαφανή λειτουργία μακριά από κυβερνητικά σχέδια και μικροπολιτικές στρατηγικές. Η συλλογική ταυτότητα που τοποθέτησε όλους όσους για μεγάλο διάστημα βρίσκονταν στο ραδιομέγαρο έγινε και κινηματική, καθώς έθεσε ως αίτημα την αλλαγή κυβερνητικής πλειοψηφίας και οργάνωσε τις δράσεις της προς αυτήν την κατεύθυνση. Οι συγκεντρώσεις που έγιναν στην Αγία Παρασκευή αλλά και στο Σύνταγμα για την επαναλειτουργία της ΕΡΤ κόντρα στο μαύρο αποτέλεσαν δείγμα ενός ενιαίου κοινωνικού σώματος που δρα οργανωμένα και μαζικά διεκδικώντας την αλλαγή πολιτικής.

4.3 ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ & ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ

Το κλείσιμο της ΕΡΤ με πράξη νομοθετικού περιεχομένου (η 19η στη σειρά ΠΝΠ της κυβέρνησης Σαμαρά-Βενιζέλου μέσα σε ένα χρόνο διακυβέρνησης) ιδωμένο στο συνολικό πολιτικό σκηνικό που επικρατούσε από το 2012, ήταν ένα ακόμα πλήγμα (πιο ισχυρό όμως λόγω και της εμβέλειας του ζητήματος), που συνέβαλε στην έκφραση της απόρριψης της πολιτικής της κυβέρνησης Σαμαρά-Βενιζέλου. Η τρόπον τινά σταθερότητα του συνόλου διασαλεύτηκε πλήρως όταν το μαύρο έπεσε στις οθόνες. Το κίνημα που στήριξε τον αγώνα των απολυμένων εργαζόμενων αντιτάχθηκε στην κυρίαρχη ιδεολογία απορρίπτοντας την ανοχή απέναντι στην αδικία. Οι πολλοί συγκέντρωσαν τη δύναμή τους απέναντι στην κυβέρνηση, συγκρότησαν συλλογική και κινηματική ταυτότητα, όρισαν τον κοινό χώρο και τόπο διαλόγου. Το κράτος δεν αποτελούσε εγγυητή της ασφάλειας αντίθετα ερχόταν να βάλει κατά της δημοκρατίας και να πλήξει την αξιοπρέπεια του λαού.

Η κυρίαρχη ιδεολογία βρισκόταν σε κρίση. Η κυριαρχία, ως τάση καθολικής επέκτασης, απαιτεί την αναγνώριση των κυριαρχούμενων, των «από κάτω», οι οποίοι με την παραγωγή των ιδεωδών τους (δηλαδή με την παραγωγή ιδεολογίας εκ μέρους τους) προσέρχονται στις σχέσεις εξουσίας. Ακριβώς απέναντι σε αυτές τις σχέσεις αντιτάχθηκαν όλοι όσοι

διαφώνησαν με το κλείσιμο της ΕΡΤ και διεκδίκησαν την άμεση επαναλειτουργία της. Η βιωμένη εμπειρία των κυριαρχούμενων μαζών είναι εκείνη η οποία εμπλέκει συγχρόνως αποδοχή-αναγνώριση και διαμαρτυρία-εξέγερση εναντίον του υπάρχοντος κόσμου.

Η αιφνιδιαστική ανακοίνωση για το κλείσιμο της ΕΡΤ και το μαύρο που έπεσε στις οθόνες αποτέλεσε ευθεία βολή κατά της δημοκρατίας. Ο τρόπος λήψης (πράξη νομοθετικού περιεχομένου) και υλοποίησης (μαύρο στις οθόνες, χρησιμοποίηση από την κυβέρνηση δυνάμεων καταστολής) της απόφασης αυτής, απόφασης που αφορούσε όλη την κοινωνία και έπληττε ένα πολύ μεγάλο κομμάτι της (εργαζόμενοι που απολύθηκαν και περιοχές της χώρας που αποκόπηκαν και απομονώθηκαν από τη δυνατότητα πληροφόρησης και ψυχαγωγίας) άνοιξε στο δημόσιο διάλογο το ζήτημα έλλειψης δημοκρατίας. Πολλοί παραλλήλισαν το μαύρο με δικτατορικές μεθόδους και απαγορεύσεις. Το βράδυ της 11ης Ιούνη ένας εκ των εργαζομένων της ΕΡΤ απευθυνόμενος στις χιλιάδες κόσμου που ήταν έξω από αλλά και μέσα στην ΕΡΤ δήλωνε: «Καλωσήρθες ανάπτυξη, καλωσήρθες success story, καλωσήρθες ΥΕΝΕΔ⁸». Μετά από 75 συνεχόμενα έτη λειτουργίας της ΕΡΤ, ακόμα και μέσα στην περίοδο της Κατοχής και της Δικτατορίας, η ΕΡΤ «σίγησε». Επρόκειτο όπως δήλωσαν πολλοί για μια «κορυφαία πράξη φίμωσης της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης», για «εικόνες που σοκάρουν». Η επίθεση που εξαπέλυε η κυβέρνηση στόχευε σε οτιδήποτε θεωρείτο δημόσιο αγαθό.

Ο εκδημοκρατισμός στον τρόπο λήψης αποφάσεων και άσκησης πολιτικής από την κυβέρνηση αποτελούσε επιτακτικό αίτημα. Η προστασία των πολιτών από τις αυθαιρεσίες των κυβερνητικών φορέων ενσωματώθηκε στις διεκδικήσεις του κοινωνικού κινήματος. Άμεση δημοκρατία απέναντι σε μια κυβερνητική εξουσία που νομοθετούσε εις βάρος των λαϊκών απαιτήσεων και οδηγούσε σε αναξιοπρεπή ζωή όλο και μεγαλύτερα τμήματα της κοινωνίας. Τέλος στις «πραξικοπηματικές» αποφάσεις και ενέργειες που έπλητταν το σύνολο του ελληνικού λαού. Το αίτημα για δημοκρατία διακηρύχθηκε σε όλους τους τόνους την περίοδο κινητοποίησης του κόσμου έξω από την ΕΡΤ και αποτυπώθηκε ξεκάθαρα. Οι φωτογραφίες των πανό⁹, τα οποία έμειναν για μήνες στο ραδιομέγαρο, οπτικοποιούν τον λόγο. Το αίτημα της «ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ» επανέρχεται από τις πλατείες και αποτελεί συνεχές διακύβευμα. Οι χιλιάδες κόσμου που για μήνες προσέρχονταν στο ραδιομέγαρο έδιναν έναν αγώνα για τη δημοκρατία και τα κοινωνικά δικαιώματα, κάνοντας σαφές σε όλους τους τόνους και τις μορφές λόγου (προφορικός, γραπτός λόγος, εικόνες) ότι η δημοκρατία δεν είναι κάτι που μπορεί μια κυβέρνηση απλά να στερήσει από τους πολίτες.

8 <https://www.youtube.com/watch?v=YskN4flt9L0>

9 Βλέπε Παράτημα φωτογραφίες 14-16

Η δημοκρατία αποτελεί πυλώνα λειτουργίας του κράτους κι αυτόν τον πυλώνα υπερασπίστηκαν όλοι οι πολίτες στην ΕΡΤ.

Το αίτημα της αξιοπρέπειας από τους κυριαρχούμενους συνιστά μια χειρονομία-αίτημα αναγνώρισης, το οποίο μόλις εκδηλώνεται πρακτικά τους συγκροτεί ως πολιτικά υποκείμενα και, συγχρόνως, συγκροτεί την επικρατούσα ιδεολογία. Αλλά και αντιστρόφως ο λόγος της κυρίαρχης ιδεολογίας (αυτής που οικειοποιείται από τους κυριαρχούμενους) αποδέχεται ότι τα ιδεώδη (δικαιοσύνη, τιμή, αξιοπρέπεια, ελευθερία και ισότητα, εργασία κ.λπ.) δεν χάνουν διόλου τον ρόλο τους, όταν δεν επικρατούν, αφού ως τέτοια είναι αξίες για τις οποίες πρέπει να παλεύει κανείς αενάως. Η αναφορά της αξιοπρέπειας στο λόγο όσων αντιστάθηκαν γέννησε μια ισχυρή χειραφετητική τάση, η οποία συνέβαλε στην άρση του «εσωτερικού αποκλεισμού» των μαζών, του «μπλοκαρίσματος των ταυτοτήτων». Κι αυτό ισχύει ιδιαίτερα όταν τα άτομα και οι μάζες βρίσκονται ενώπιον μιας συστηματικής κατάρρευσης που τους οδηγεί σε καταστάσεις αναξιοπρέπειας, εξαιτίας της θεραπείας-σοκ που εφαρμόζει η νεοφιλελεύθερη κυβέρνηση και το μπλοκ εξουσίας. Το μαύρο που έπεσε στις οθόνες λειτούργησε ως μια ακόμα υπενθύμιση του τρόπου άσκησης πολιτικής και της αντιμετώπισης των πολιτών. Οι πολίτες βρίσκονταν υπό ένα συνεχές καθεστώς επιτήρησης και τιμωρίας, στο οποίο έπρεπε να υπακούσουν., έστω κι αν διαβιούσαν αναξιοπρεπώς. Ο λόγος των κυριαρχούμενων όμως δήλωνε ότι η κατάσταση αυτή δε μπορούσε να συνεχιστεί. Ο λόγος της αντίδρασης είχε μετουσιωθεί σε λόγο αντίστασης, σε πολιτικό λόγο. Το μαύρο στις οθόνες παρομοιάστηκε με το μαύρο στις ζωές των πολιτών¹⁰, μια κατάσταση δυσφορίας που εξελίχθηκε σε πράξη συλλογικής οργάνωσης των από κάτω και αμφισβήτησε την ηγεμονία των κυρίαρχων χτίζοντας μια αντι-ηγεμονία σε κινηματικό επίπεδο και επίπεδο λόγου. Μπορούμε συνεπώς να πούμε ότι η αντίσταση και η αναφορά στον εκφωνούμενο λόγο της δημοκρατίας και της αξιοπρέπειας ορίζουν μια πολιτική, την πολιτική της αξιοπρέπειας. Η οποία, βεβαίως, είναι πολύσημη και αμφίσημη. Η αξιοπρέπεια εγγυάται τα ατομικά δικαιώματα, τα οποία ωστόσο κατακτώνται συλλογικά. Μέσω της συλλογικής δράσης όλων όσων αντιστάθηκαν στο κλείσιμο της ΕΡΤ με ποικίλους τρόπους απαιτήθηκε η αξιοπρέπεια για όλο το λαό, το δικαίωμα στην εργασία, στην ψυχαγωγία, στον πολιτισμό. Η εκφορά του λόγου περί αξιοπρέπειας ενοποίησε το αντιστεκόμενο σώμα σε μια κοινή πολιτική κατεύθυνση ευθύνης και άμεσης δημοκρατίας.

10 Βλέπε Παράτημα φωτογραφία 17

5. ΓΙΑ ΝΑ ΞΑΝΑΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΟΝ Gramsci

Σύμφωνα με τον Gramsci η ηγεμονία δεν σημαίνει παρά την πολιτική και ιδεολογική έκφραση μιας πλατιάς συμμαχίας κοινωνικών τάξεων οι οποίες θα μπορούσαν να αντιταχθούν στην άρχουσα τάξη, έχοντας το προλεταριάτο ως ηγέτη με διορατικότητα και παιδαγωγικό χαρακτήρα. Ο Gramsci προσπάθησε να αναλύσει την οργανική κρίση του κράτους και να υποδείξει πού βρίσκεται το αδύνατο σημείο των κυρίαρχων τάξεων στο να οργανώνουν την ηγεμονία. Οι εργαζόμενες τάξεις θα μπορούσαν με το όπλο που θα τους παρέχόταν από την ορθότερη και βαθύτερη κατανόηση της κοινωνικής πραγματικότητας, να ακολουθήσουν μια πορεία αντιπαράθεσης στην πολιτική, σε εθνικό επίπεδο έτσι ώστε στη συνέχεια να έχουν τη δυνατότητα ενίσχυσης της δράσης τους για την ανατροπή της υπάρχουσας κατάστασης.

Ο Gramsci μελετά το πώς οι άρχουσες τάξεις ασκούν εξουσία και ηγούνται της κοινωνίας – βίαια, μέσω εξαναγκασμού πάνω στους κυριαρχούμενους - ή διαμέσου της συγκατάθεσης των τελευταίων. Δεύτερον, το πώς μπορούν οι αρχόμενοι να υπερβούν την ήδη δοσμένη από τις άρχουσες τάξεις ιδεολογία, τοποθετούμενοι σε υψηλότερο επίπεδο κατανόησης των κοινωνικών φαινομένων. Έτσι το κέντρο προσοχής του Gramsci είναι η δύναμη των αρχουσών τάξεων να εξουσιάζουν, η οποία μπορεί να αποκτηθεί και να διατηρηθεί μέσω της δύναμης της συνείδησης και της ιδεολογίας. Αυτό το είδος της κυριαρχίας είναι εκείνο που ο Gramsci αποκαλεί ηγεμονία, τη δυνατότητα επιβολής και καθοδήγησης. Ο καλός αρχηγός είναι εκείνος που συνδυάζει τα παραπάνω χωρίς βίαια μέσα. Δηλαδή, εκείνος που μπορεί να καλλιεργήσει επαρκώς το έδαφος της κουλτούρας. Η ερμηνεία που δίνεται από τον Gramsci, σ' αυτή την αποδοχή ή συναίνεση, βασίζεται στη δύναμη της συνείδησης και της ιδεολογίας. Υποστηρίζει λοιπόν ότι: «η πραγματική δύναμη του συστήματος δε βρίσκεται στη βία της άρχουσας τάξης ή στην κατασταλτική εξουσία των κρατικών του μηχανισμών, αλλά στην αποδοχή από τους αρχόμενους μιας «κοσμο αντίληψης», η οποία ανήκει στους κυρίαρχους». Η φιλοσοφία της κυρίαρχης τάξης περνά διαμέσου ενός πλήρους ιστού σύνθετων εκκλαϊκεύσεων που εμφανίζεται ως «κοινή λογική»: αυτό είναι η φιλοσοφία των μαζών, που αποδέχονται την ηθική, τα έθιμα, την θεσμοποιημένη συμπεριφορά της κοινωνίας μέσα στην

οποία ζουν. Υποστηρίζει ότι η υπεροχή μιας κοινωνικής ομάδας εκδηλώνεται με δύο τρόπους, σαν «κυριαρχία» και σαν «πνευματική και ηθική ηγεσία». Στη δική μας περίπτωση η υπεροχή της κυβέρνησης εκφράστηκε με τη βία των κυρίαρχων απέναντι σε όσους αντιστέκονταν. Σαν μια προσπάθεια επιβολής της κυριαρχίας, καθώς οι κυριαρχούμενοι είχαν αρχίσει να αμφισβητούν κατά πολύ την «κοσμο αντίληψη», η οποία ανήκε στους κυρίαρχους.

Οι θεμελιώδεις αλλαγές στην οικονομία είχαν και , όπως είναι φυσικό ανά πάσα στιγμή θα έχουν, έντονη αντανάκλαση στο πολιτικό πεδίο, οδηγώντας σε μια κρίση εξουσίας, ή, σύμφωνα με την γκραμισιανή ορολογία, προς μια κρίση ηγεμονίας. Τέτοιου είδους αλλαγές , που σημειώνονται σε κρίσιμη περίοδο, δεν μπορούν να ερμηνευτούν ως γενικές κρίσεις οι οποίες οδηγούν το σύστημα αναπόδραστα στην τελική του κατάρρευση. «Η κρίση δημιουργεί καταστάσεις οι οποίες είναι επικίνδυνες βραχυπρόθεσμα, εφόσον τα διάφορα λαϊκά στρώματα δεν είναι όλα ικανά να προσανατολίζουν τον εαυτό τους το ίδιο γρήγορα ή να αναδιοργανώνονται με παρόμοιο ρυθμό. Η παραδοσιακή άρχουσα τάξη, η οποία έχει αναρίθμητα εκπαιδευμένα στελέχη, αλλάζει άτομα και προγράμματα και, με μεγαλύτερη ταχύτητα από ότι οι λαϊκές τάξεις, επανακτά τον έλεγχο που είχε ξεφύγει από τα χέρια της στο διάστημα της κρίσης. Ίσως να μπορούσε να κάνει θυσίες και να εκθέσει τον εαυτό της σε ένα αβέβαιο μέλλον, γεμάτη από δημαγωγικές υποσχέσεις, αλλά διατηρεί δύναμη ενισχύοντας αυτήν τη δύναμη στο παρόν, και χρησιμοποιώντας την για να τσακίσει τον αντίπαλο και να διασκορπίσει τα ηγετικά του στελέχη τα οποία δεν είναι πολλά ούτε αρκετά εκπαιδευμένα».

Για αυτό το λόγο η οργάνωση των από κάτω έχει μεγάλη σημασία, για το αν καταφέρνουν να συγκροτήσουν έγκαιρα ένα μπλοκ που να αντιτίθεται στην κυρίαρχη ιδεολογία. Στην περίπτωση της ΕΡΤ το κίνημα – μένει να αποφασίσουμε αν μπορούμε να το αποκαλούμε ως τέτοιο- θεωρείται ότι κατάφερε σε έναν βαθμό να οικοδομήσει μια αντι-ηγεμονία, δεδομένου ότι υιοθέτησε ένα λόγο αντίθετο προς αυτό των κυρίαρχων και έδρασε επίσης με βάση ένα διαφορετικό πλαίσιο αξιών. Οργανώθηκε, αποφάσιζε συλλογικά, όρισε τους νέους άξονες λειτουργίας ενός δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα, ο οποίος να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της κοινωνίας, αναγνώρισε την αξία του πολιτισμού ως όπλου απέναντι στην ανθρώπινη αναξιοπρέπεια, απέναντι στις νεοφιλελεύθερες αξίες και διακηρύξεις. Φάνηκε ποιοι είχαν καλύτερη γνώση της κοινωνικής πραγματικότητας, την οποία είχαν αρχίσει να διαμορφώνουν. Το κοινωνικό κίνημα -;- που διεκδίκησε την επαναλειτουργία της ΕΡΤ ξεκίνησε μια σοβαρή προσπάθεια να επανορίσει το πεδίο της κουλτούρας και της πολιτικής.

6. ΜΙΑ ΟΠΤΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

Προκειμένου να καταλήξουμε σε ένα συμπέρασμα σχετικά με το αν υπήρξε κοινωνικό κίνημα που εναντιώθηκε στο κλείσιμο της ΕΡΤ και αγωνίστηκε για την επαναλειτουργία της, θα εξετάσουμε εν συνόλω το «λόγο» των εικόνων εκείνης της περιόδου. Όπως αναφέραμε και στην εισαγωγή, η γνώση οπτικοποιείται έτσι που θέτοντας τα σωστά ερωτήματα όταν κοιτάμε μια εικόνα μπορούμε να αντιληφθούμε την ισχύ της εικόνας αυτής. Θεωρούμε πως οι επιλεγμένες για την ανάλυσή μας εικόνες κυοφορούν πολύ ισχυρά μηνύματα και συνδηλώσεις. Σαφώς πρόκειται, ωστόσο, για μια υποκειμενική τοποθέτηση μιας και, όπως υποστήριζαν οι Pierce και Barthes, η απόδοση νοήματος είναι υποκειμενική και σχετίζεται με το γνωστικό και πολιτιστικό επίπεδο του αναγνώστη του μηνύματος.

Πρώτη παραδοχή που μπορούμε να κάνουμε είναι ότι την περίοδο που ακολούθησε το κλείσιμο της ΕΡΤ μια πολύ μεγάλη μερίδα πολιτών συμμετείχε και στήριζε τις διεκδικήσεις των απολυμένων εργαζόμενων. Πολίτες που δεν πλήττονταν άμεσα, έστω σε βιοποριστικό επίπεδο, από το κλείσιμο της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης αγκάλιασαν τον αγώνα των εργαζομένων της ΕΡΤ σαν να επρόκειτο για άμεσα δικό τους αγώνα. Μια δεύτερη παραδοχή είναι ότι σε επίπεδο διεκδικήσεων δε γινόταν λόγος μόνο για την επαναλειτουργία της ΕΡΤ. Μαζί με το κομβικό αίτημα επανασύστασης της ΕΡΤ και καθώς ο αγώνας συνολικοποιήθηκε, ο κόσμος ζητούσε αλλαγή της κεντρικής πολιτικής. Τα αιτήματα της πραγματικής δημοκρατίας, του δικαιώματος για μια αξιοπρεπή ζωή με εργασία κόντρα στις πολιτικές των μνημονίων ήταν αυτά που συνένωσαν τα διαφορετικά αιτήματα και συνένωσαν τους κοινωνικούς δρώντες. Τους συνένωσαν απέναντι σε ένα αυταρχικό κράτος, που και λόγω της οικονομικής κρίσης αλλά κυρίως λόγω των πολιτικών που εφήρμοζε, βρισκόταν σε κρίση ηγεμονίας. Το σύνολο του λαού που αντιστάθηκε στις αυταρχικές πολιτικές, οι οποίες έθεταν την κοινωνία πολύ μακριά από το πεδίο λήψης αποφάσεων, εναντιώθηκε στην κρατική καταστολή και αρνήθηκε να υπακούσει σαν άλλοτε υπάκουο σώμα. Η τρίτη παραδοχή στην οποία θα προχωρήσουμε είναι ότι το αντιστεκόμενο αυτό σώμα οργάνωσε τη δράση του συλλογικά με συγκεκριμένη στόχευση. Τους μήνες που ακολούθησαν την 11η Ιούνη πραγματοποιήθηκαν πλήθος συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων, συζητήσεων και

εκδηλώσεων, κινητοποιήσεων, συγκεντρώσεων και ομιλιών. Ο αγώνας αυτός στηρίχθηκε από πολιτικά κόμματα, τα οποία άνοιξαν περισσότερο το ζήτημα αυτό στο δημόσιο λόγο και πίεσαν κοινοβουλευτικά. Θα πρέπει στο σημείο αυτό όμως να σημειώσουμε, ότι χωρίς την κινητοποίηση των από κάτω, ακόμα και με τη στήριξη πολιτικών φορέων, η απήχηση που είχε αυτό το ζήτημα και η μετέπειτα έκβαση δε θα ήταν εφικτή.

Όλες αυτές οι παραδοχές πιστεύουμε ότι αποτυπώνονται και οπτικά μέσα από τα φωτογραφικά ντοκουμέντα της περιόδου. Κατ' αρχήν σε ένα πρώτο επίπεδο εντοπίζουμε εκείνες τις εικόνες, αυτό το οπτικό υλικό ¹¹, που προκαλεί ένα μέσο συναίσθημα στον αναγνώστη της εικόνας. Πρόκειται για την αντικειμενική πληροφορία που μεταδίδει η φωτογραφία, το *studium* κατά τον Barthes. Όλη η ελληνική κοινωνία, επί παραδείγματι, είτε συμμετείχε και στάθηκε αλληλέγγυα στον αγώνα των εργαζομένων της ΕΡΤ είτε όχι, αναγνωρίζει ότι επρόκειτο για ένα γεγονός που έλαβε μεγάλη κλίμακα, είχε μεγάλη εμβέλεια και επηρέασε πολύ κόσμο. Όπως ακόμα ότι ένα πολύ μεγάλο ποσοστό Ελλήνων αντέδρασε στο κλείσιμο της ΕΡΤ και βρέθηκε στο πλάι, νοητικά αλλά και φυσικά, των εργαζομένων της ΕΡΤ. Ή ακόμα ότι απέναντι στις κινητοποιήσεις αυτές η κυβέρνηση αντέδρασε έντονα και επεδίωξε μέσα από τους κατασταλτικούς μηχανισμούς του κράτους, την αστυνομία στην προκειμένη, να φοβίσει και να καταστείλει βίαια το διαμαρτυρόμενο λαό. Με το *studium* λοιπόν ενδιαφερόμαστε για μια σειρά φωτογραφιών οι οποίες μπορούν να λειτουργήσουν ως πολιτικές και ιστορικές μαρτυρίες, ακριβώς επειδή μπορούμε να γίνουμε φορείς του λόγου των εικόνων. Μέσα από τις διάφορες πολιτικές και κοινωνικές ταυτότητες που συμβάλλουν στην παραγωγή μιας εικόνας, η γνώση υποκινείται για να πληρώσει έναν συγκεκριμένο σκοπό. Ο σκοπός αυτών των εικόνων δεν ήταν απλά η αποτύπωση των στιγμών, η αποτύπωση της αντίδρασης του κόσμου. Ήταν η αποτύπωση της έννοιας της αντίστασης εκείνων που διεκδικούν και αγωνίζονται. Κάθε εικόνα μπορεί να εμπερικλείει τις δικές της σημασιοδοτήσεις. Εμείς θεωρούμε ότι ο λόγος αυτών των εικόνων ήταν πολύ ισχυρός ακριβώς επειδή επρόκειτο για ένα μεγάλο πλήγμα, που αφορούσε αν όχι όλους έστω τους περισσότερους.

Η ΕΡΤ αποτελούσε σύμβολο για την ελληνική κοινωνία. Ήταν κάτι σαν «σταθερή αξία», η ύπαρξη και η λειτουργία της οποίας θεωρούταν αυτονόητη, κάτι που αποδείχτηκε εντούτοις ότι δεν ίσχυε. Η ΕΡΤ συμβόλιζε το δικαίωμα όλων στην ενημέρωση, την ψυχαγωγία και τον πολιτισμό. Ήταν ένα σύμβολο που διαπερνούσε τη συνέχεια του ελληνικού κράτους, ήταν σύμβολο της εναλλακτικής ψυχαγωγίας και φορέας πολιτισμού. «Τα σύμβολα» επομένως που έχουν καθολική απεύθυνση και ισχύ «οφείλουμε να τα υπερασπιζόμαστε», όπως είχε

11 Βλέπε Παράρτημα φωτογραφίες 18-26

δηλώσει ένας απολυμένος εργαζόμενος της ΕΡΤ. Γι' αυτό σε δεύτερο επίπεδο ανάλυσης επιλέξαμε φωτογραφίες¹² οι οποίες αγγίζουν άμεσα το συναισθηματικό επίπεδο του αναγνώστη-θεατή της εικόνας. Ο Barthes μιλούσε για το *punctum* της φωτογραφίας, αυτό που διαπερνά κάποιον όταν βλέπει την εικόνα. Το *punctum* έρχεται να σπάσει το *studium*. Πρόκειται για το τυχαίο, για μια λεπτομέρεια που μιλάει στη συναισθηματική συνείδηση του ανθρώπου. Ο Barthes, λοιπόν, «ορίζει το *punctum* ως τη λεπτομέρεια εκείνη που θα με διαπεράσει, θα με κάνει να διακόψω την ανάγνωσή μου και θα επανέρχεται συνεχώς απρόσκλητη στη μνήμη μου. Είναι μια λεπτομέρεια, δηλαδή ένα μερικό αντικείμενο, στο οποίο *παραδίνομαι* και το οποίο αναδύει μέσα μου μια πολύ αγαθή διάθεση, σχεδόν τρυφερότητα» (Χαλεβελάκη,2010:119).

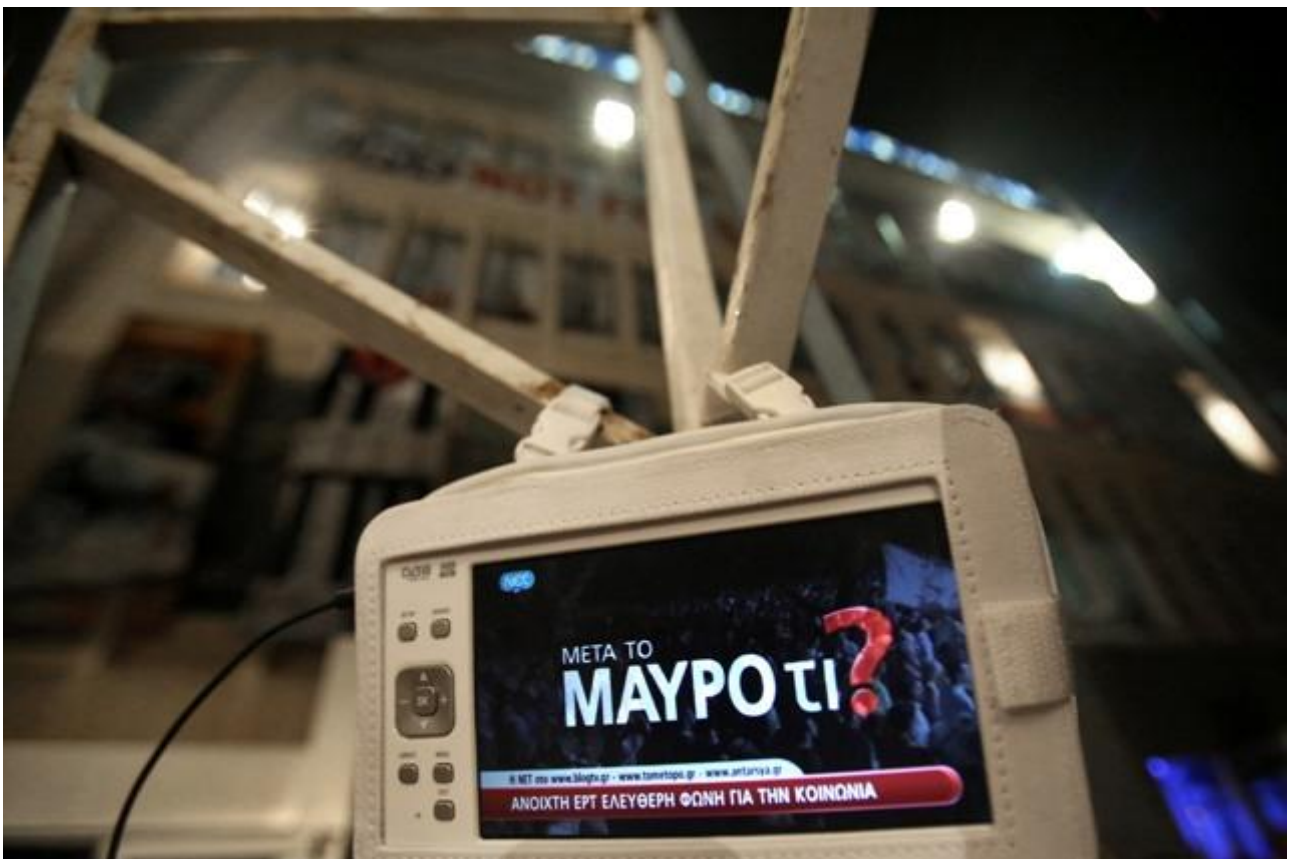
Παρακινούμενοι από την συναισθηματική φόρτιση των γεγονότων και την προσωπική εμπλοκή διαλέξαμε αυτές τις εικόνες που ορίζουν το δικό μας *punctum*. Η φωτογραφία του ραδιομεγάρου και της Μεσογείων πλημμυρισμένα από κόσμο, ένα πλήθος που αγωνίζεται, που μοιάζει καρφωμένο στο μέρος αυτό κι από πάνω ο ουρανός, που φαίνεται σα να κινείται γρήγορα. Μια αίσθηση ότι ο χρόνος τρέχει αλλά ο κόσμος που αντιστέκεται είναι πάντα εκεί παρών. Η φωτογραφία της δημοσιογράφου Κυρίτση Αγλαΐας που εκφωνεί το δελτίο ειδήσεων, αλλά έξω από το φρουρούμενο ραδιομέγαρο, μπροστά από τα ΜΑΤ. Μια εικόνα, που θυμίζει αυτό το δελτίο στη Μεσογείων, που έκανε το γύρω της χώρας, ταξίδεψε και στο εξωτερικό, μια εικόνα που μιλάει για το σθένος της αντίστασης και το μεγαλείο ψυχής, όταν αγωνίζεσαι για κάτι που ξέρεις ότι είναι δίκαιο. Στο ίδιο μήκος και η φωτογραφία των δύο γυναικών, που κρατούν τη σημαία της ΕΡΤ μπροστά από τα ΜΑΤ που φρουρούν την είσοδο του ραδιομεγάρου. Δυο γυναίκες που φαίνονται κουρασμένες κρατώντας μια σημαία, μπροστά από τους αστυνομικούς που συνομιλούν μεταξύ τους χωρία να δίνουν σημασία και στο βάθος το ραδιομέγαρο φωτεινό. Στη συνέχεια η φωτογραφία μιας γυναίκας εργαζόμενης- απολυμένης στα μουσικά σύνολα της ΕΡΤ, δακρυσμένης την ώρα που παίζουν γνωρίζοντας πως η ΕΡΤ έχει σιγήσει. Έπειτα το ραδιομέγαρο χαράματα, πάντα φρουρούμενο από τις δυνάμεις καταστολής χωρίς κόσμο. Στέκει μόνο του σαν ερειπωμένο. Τα πανό όμως στα κάγκελα θυμίζουν τις συγκεντρώσεις, τον κόσμο που αγωνίστηκε όχι για το κτίριο αλλά για αυτό που συμβολίζει, το αγαθό της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης, της ενημέρωσης και του πολιτισμού. Τέλος οι φωτογραφίες από τη στιγμή της εισόδου των ΜΑΤ στο ραδιομέγαρο και των χειροπέδων που σφράγισαν το χώρο. Η πρώτη από τις δύο τελευταίες αυτές εικόνες θυμίζει το «Ψυχή βαθιά» που είπε ο δημοσιογράφος Νίκος Τσιμπίδας κλείνοντας την τελευταία εκπομπή στην ΕΡΑ μέσα από το ραδιομέγαρο, την ώρα που τα ΜΑΤ βρισκόντουσαν

12 Βλέπε Παράρτημα φωτογραφίες 27-33

ακριβώς έξω από το στούντιο τραβώντας τον βίντεο. Η συνέχεια αποτυπώνεται στην τελευταία φωτογραφία. Ένα ζευγάρι χειροπέδες περασμένα στα κάγκελα της εισόδου στο ραδιομέγαρο. Ο εγκληματίας τελικά πιάστηκε! Τι κατάφερε να πετύχει στο τελευταίο σαρωτικό του πέρασμα;

13

Γ' : ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΡΤΟΡΕΝ

13 Βλέπε Παράρτημα φωτογραφία 34

1. ΤΑ ΜΜΕ ΩΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Ο Althusser αναπτύσσει τη θεώρηση ότι δεν μπορεί να υπάρξει επαναστατική πρακτική χωρίς επαναστατική θεωρία: γενικότερα ισχυρίζεται ευθέως ότι η κάθε κοινωνική πρακτική (άρα και η πολιτική πρακτική) σχετίζεται είτε έμμεσα είτε άμεσα με κάποιο θεωρητικό υπόβαθρο. Η ανάπτυξη των θέσεων του Althusser ξεκινά με την αναζήτηση των ταξικών σχέσεων στους κοινωνικούς σχηματισμούς που κυριαρχούνται από τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής. Συνεπώς εξετάζει το πολιτικό και το ιδεολογικό επίπεδο των καπιταλιστικών κοινωνικών σχηματισμών και το πώς διεξάγεται εντός αυτών η ταξική πάλη. Ο Althusser θεωρεί ότι η ταξική πάλη στο πολιτικό επίπεδο έχει την κρισιμότερη σημασία. Η πολιτική μάχη αποτελεί το επίδικο σημείο.

Ο κρίσιμος θεσμός του πολιτικού επιπέδου δεν είναι άλλος από το κράτος: το κράτος είναι το όργανο μέσω του οποίου η αστική τάξη ασκεί εξουσία. Ο Althusser, ακολουθώντας τον Marx, θεωρεί το κράτος ως όργανο ταξικής καταστολής, το οποίο αποτελεί τον κατ' εξοχήν θεσμό που υπηρετεί τα συμφέροντα της κυρίαρχης τάξης. Το κράτος δεν είναι ουδέτερο εργαλείο, αλλά αποτελεί το κύριο όργανο μέσω του οποίου αναπτύσσει τη δράση της η κυρίαρχη αστική τάξη. Επίσης, στο πολιτικό επίπεδο εντάσσονται οι θεσμοί του δικαίου, οι νομικοί θεσμοί του εκάστοτε κοινωνικού σχηματισμού. Σε ό,τι αφορά το ζήτημα αυτό, οι νομικοί κανόνες και θεσμοί προφανώς δεν είναι ουδέτεροι: αποτυπώνουν την συγκεκριμένη καπιταλιστική μορφή ταξικής κυριαρχίας («ελεύθεροι και ίσοι απέναντι στο νόμο πολίτες») αφενός, και αφετέρου συνιστούν αποτέλεσμα του συγκεκριμένου συσχετισμού δύναμης στο πολιτικό επίπεδο. Το δίκαιο και το νομικό πλέγμα κανόνων δεν είναι λοιπόν τίποτε άλλο παρά έκφραση των καπιταλιστικών πολιτικών δομών, που σε τελευταία ανάλυση προασπίζουν τα συμφέροντα της αστικής τάξης. Η αστική αντίληψη περί δικαίου χαρακτηρίζεται από την προσωποπαγή έννοια της ευθύνης που φέρουν τα υποκείμενα, κάτι που αποκρύβει τις συνθήκες και τους ιδιαίτερους τρόπους λειτουργίας που διέπουν τον οποιονδήποτε καπιταλιστικό κοινωνικό σχηματισμό.

Γενικά, το κρίσιμο στοιχείο που επιτρέπει την αναπαραγωγή των σχέσεων παραγωγής είναι

η «διδασκαλία» της κυρίαρχης ιδεολογίας, της ιδεολογίας της αστικής τάξης, η οποία δεν εμφανίζεται ως τέτοια, αλλά ως «πραγματικότητα», εμφανίζεται με τη μορφή των τεχνικών λειτουργίας των κοινωνικών θεσμών, οι οποίοι όμως δρουν για να εξυπηρετούν τα δικά της συμφέροντα (Αλτουσέρ, 1999: 69-121). Ο Δοξιάδης αναφέρει ότι «η ιδεολογία ως διάχυτη ιδιότητα του κάθε λόγου συνίσταται σε κάτι πιο διάχυτο από την ιδεολογία ως συγκροτημένο λόγο κοινωνικής ταξινομίας ή αναπαράσταση των κοινωνικών σχέσεων που καθοδηγεί το πράττειν» (Δοξιάδης, 2008: 177). Η ιδεολογία έχει όμως και ορισμένες λειτουργίες μέσω των οποίων εκδηλώνεται σε κάθε είδος λόγου. Οι λειτουργίες αυτές φανερώνουν ότι η ιδεολογία αποτελεί τρόπο άσκησης εξουσίας και έκφρασης ανταγωνισμού, ο οποίος φανερώνεται μέσα ή διαμέσου του λόγου.

Ο Althusser εμπλουτίζει την ανάλυσή του δείχνοντας ότι το κράτος δεν είναι απλώς όργανο καταστολής, όργανο που παράγει φυσική βία και μόνο, αλλά (κυρίως) ότι το κράτος παράγει και αναπαράγει την κυρίαρχη ιδεολογία, μέσω μηχανισμών που είτε ανήκουν στη δημόσια είτε στην ιδιωτική σφαίρα, τους «ιδεολογικούς μηχανισμούς του κράτους» (IMK). Οι μηχανισμοί αυτοί είναι: ο θρησκευτικός, ο εκπαιδευτικός (σχολείο, πανεπιστήμιο, διάφορες τεχνικές-επαγγελματικές σχολές), η οικογένεια, το νομικό σύστημα, το πολιτικό σύστημα (κόμματα, κοινοβούλιο, εκλογές), ο συνδικαλισμός, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ΜΜΕ) -στα οποία εμείς θα εστιάσουμε- και οι διάφοροι θεσμοί που ασχολούνται με τον πολιτισμό.

Δύο βασικές παρατηρήσεις είναι ότι ενώ το κομμάτι που αφορά τους μηχανισμούς καταστολής υλοποιείται σχεδόν αποκλειστικά από δημόσιους κρατικούς θεσμούς, η πλειονότητα των ιδεολογικών μηχανισμών (IMK) υλοποιούνται από τον ιδιωτικό τομέα, και ότι ενώ ο μηχανισμός καταστολής λειτουργεί χρησιμοποιώντας φυσική βία, οι IMK «χρησιμοποιούν» ιδεολογία, δηλαδή συμβολική βία, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η αστυνομία ή ο στρατός δεν έχουν και ιδεολογικό υπόβαθρο. Το κύριο χαρακτηριστικό της αστικής τάξης είναι ότι ασκεί την κυριαρχία της μέσω άλλων κοινωνικών ομάδων. Συνεπώς, η ταξική πάλη στο ιδεολογικό επίπεδο καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τους «κανόνες του παιχνιδιού»: η επικράτηση της αστικής τάξης στο ιδεολογικό επίπεδο, μεταφράζεται στην πράξη στο γεγονός ότι τα πράγματα λειτουργούν σύμφωνα με το δικό της κοσμοείδωλο. Ο Althusser χαρακτηρίζει το πολιτικό σύστημα ως IMK.

Αναφέρει ακόμα ότι η εξουσία δεν είναι κάτι που εξαντλείται στο ζήτημα της καταστολής και κατά δεύτερο, αναπτύσσει μια επιχειρηματολογία που δείχνει πώς τα υποκείμενα συγκροτούνται μέσω της κυρίαρχης ιδεολογίας και γίνονται αποδέκτες και φορείς των σχέσεων εξουσίας. Η κυρίαρχη ιδεολογία για τον Althusser καταφέρνει να αποκρύβει τον εξουσιαστικό και ταξικό της χαρακτήρα. Συγκροτεί μέσω της ιδεολογικής έγκλησης τα

υποκείμενα και τα υποτάσσει εγγράφοντας σε αυτά επιτρεπτές και μη συμπεριφορές. Έτσι λοιπόν εκεί όπου ο Foucault χρησιμοποιεί την έννοια «εξουσία» για να συζητήσει τη διαδικασία συγκρότησης του υποκειμένου από τις εξουσιαστικές σχέσεις, ο Αλτουσέρ προτάσσει τις ιδεολογικές σχέσεις που συγκροτούν (ομοιότροπα με τον Φουκώ) τα υποκείμενα.

Στην περίπτωση που μελετάμε μας ενδιαφέρει να εξετάσουμε τα ΜΜΕ ως ΙΜΚ και άρα να εξηγήσουμε γιατί αναφέρουμε τις εκφράσεις «κυρίαρχα» ΜΜΕ ή «καθεστωτικά» ΜΜΕ. Προκειμένου το κράτος και οι εκάστοτε κυβερνήσεις να ηγεμονεύσουν στο λαό χρησιμοποιούν τα ΜΜΕ, μέσα από σχέσεις διαπλοκής που εξυφαίνουν, για να αναπαράγουν την πληροφορία με τρόπο φίλα προσκείμενα στην άρχουσα τάξη. Όπως φάνηκε ιδιαίτερα την περίοδο της κρίσης στην Ελλάδα μέχρι και σήμερα, η αξιοπιστία των πολιτών ειδικά απέναντι στα ιδιωτικά ΜΜΕ συρρικνώθηκε σημαντικά. Ο λόγος των ΜΜΕ ταίριαζε πολύ συχνά απόλυτα με το λόγο της κυρίαρχης αστικής τάξης, ενώ υπήρχε και μια έντονη τάση διαστρέβλωσης μιας σειράς ζητημάτων που αφορούσαν τους κυριαρχούμενους ή τους πολιτικούς αντιπάλους της κυρίαρχης τάξης. Ο Πλειός αναφέρει ότι ο «λόγος των ΜΜΕ και της μαζικής κουλτούρας συνολικά, της διαφήμισης, των αισθητικών αντικειμένων και της λαϊκής κουλτούρας όλων των εποχών ανήκει στον προπαγανδιστικό λόγο» (Πλειός, 2001:89). Κοντά στον λόγο αυτό εδράζεται ο λόγος της ιδεολογίας, της πολιτικής και γενικά κάθε μορφής ρητορικής και προπαγάνδας.

Τα ΜΜΕ λοιπόν, και ιδιαίτερα τα λεγόμενα «καθεστωτικά» ή «κυρίαρχα» ΜΜΕ, ασκούν πολλές φορές προπαγάνδα για να επηρεάσουν τη γνώμη, τη στάση, τη συμπεριφορά των ατόμων σε αντιφατικά ζητήματα, παίρνοντας συχνά ξεκάθαρη θέση υπέρ των κυρίαρχων. Τα αντικείμενα παρασταίνονται ως πραγματικά, ως έχοντα καθολική ισχύ και σημασία. Εντούτοις αναπαράγονται αξιολογικά εμποτισμένα γεγονότα ή συμπεριφορές τα οποία προκαλούν επίσης συναισθηματική ομοιότητα για να επιτευχθεί μεγαλύτερη ταύτιση του θεατή. Ο λόγος των ΜΜΕ μαζί με την ιδεολογία «προεκτείνουν γενικές εκτιμήσεις, παρατηρήσεις και συμπεράσματα γενικής ισχύος, τα οποία προκύπτουν από μια ή ορισμένες πτυχές ενός φαινομένου, πάνω σε όλο το μοναδικό γεγονός που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο εντάσσεται στο φαινόμενο» (Πλειός, 2001:92). Συνεπώς τα κυρίαρχα ΜΜΕ επιδιώκουν, μέσω του λόγου τους, να πείσουν τους αποδέκτες τους και υποτάσσονται, ως προς το περιεχόμενο των ειδήσεών τους, στις καθιερωμένες και αποδεκτές από το κοινωνικό περιβάλλον γνώμες και αντιλήψεις, αξίες και ιδέες.

Επομένως τα κυρίαρχα ΜΜΕ γίνονται φορείς μετάδοσης της κυρίαρχης ιδεολογίας επιδιώκοντας μέσα από τις ειδήσεις τους, το πρόγραμμά τους να εμψυχήσουν τις ίδιες αρχές

και αξίες στο κοινό. Στην περίπτωση του κλεισίματος της ΕΡΤ για παράδειγμα τα ΜΜΕ αναπαρήγαγαν την κυρίαρχη αφήγηση γύρω από το κλείσιμο της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης προσπαθώντας να πείσουν την κοινή γνώμη για το σωστό της κυβερνητικής απόφασης. Απέναντι στα καθεστωτικά αυτά μέσα μαζικής ενημέρωσης (/παραπληροφόρησης και υποκοουλτούρας) κάτι άλλο υπάρχει ανάγκη να προβάλλει, που να διασφαλίζει το ίσο δικαίωμα όλων στην «ελεύθερη¹⁴» και αντικειμενική ενημέρωση, στον πολιτισμό και την ψυχαγωγία.

2. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Στις 30/1/2014 οι απολυμένοι εργαζόμενοι της ΕΡΤ εγκαινίασαν το νέο τους χώρο ακριβώς απέναντι από το ραδιομέγαρο της Αγίας Παρασκευής δηλώνοντας έτσι ότι ο αγώνας τους συνεχίζεται μέχρι τελικής νίκης με όχημα την ertopen. Η ertopen βέβαια είχε ξεκινήσει ήδη να λειτουργεί από τις 16/6/2013, οπότε και άρχισε να μεταδίδει σε ιντερνετικό επίπεδο τα νέα και τις εξελίξεις για όσα συνέβαιναν στην ΕΡΤ, διευρύνοντας σταδιακά τις ειδήσεις και το περιεχόμενό της. Όπως έγραφαν τότε στην ανακοίνωσή τους οι απολυμένοι εργαζόμενοι: «Η φωνή της ελεύθερης ΕΡΤ συνεχίζει σταθερά και αταλάντευτα στο πλευρό της σκληρά δοκιμαζόμενης ελληνικής κοινωνίας κόντρα στο μαύρο και τη λογική της κατευθυνόμενης μνημονιακής «ενημέρωσης»». Πρότασαν από την αρχή ένα διαφορετικό τρόπο λειτουργίας για την ertopen ριζικά αντίθετο στη λειτουργία των κυρίαρχων ΜΜΕ, αντίθετο και στο ρόλο που καλούταν η ertopen να επιτελέσει. Όπως αναφέρει ο Chris Atton, τα εναλλακτικά μέσα ενημέρωσης δημιουργούν νέους χώρους για τις “εναλλακτικές” φωνές εστιάζοντας την προσοχή τους σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες και εκφράζοντας συχνά το ανατρεπτικό και το αντίθετο στο κυρίαρχο και επιβεβλημένο. Διακύβευμα της ertopen ήταν να καταστεί μια «ελεύθερη φωνή για την κοινωνία», συνεχίζοντας την υποδειγματική λειτουργία της ΕΡΤ που επετεύχθη την περίοδο των 5μηνών, να καταστεί ένα εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης, ψυχαγωγίας και πολιτισμού.

2.1 ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Για να αναφερόμαστε στα «εναλλακτικά» μέσα ενημέρωσης θα πρέπει κατ' αρχήν να προσπαθήσουμε να τα ορίσουμε. Υπάρχουν τουλάχιστον δύο γενικοί ορισμοί των εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης. Η πιο συνήθης χρήση του όρου αναφέρεται σε όλα τα μέσα που κατά κάποιο τρόπο αντιτίθενται ή εναντιώνονται στα κυρίαρχα, καθιερωμένα ή αλλιώς mainstream μέσα μαζικής ενημέρωσης. Οι περισσότεροι ορισμοί των εναλλακτικών

14 Βλέπε Παράρτημα φωτογραφία 35

μέσων ενημέρωσης παρουσιάζουν τα καθιερωμένα μέσα μαζικής ενημέρωσης ως μέσα που ποντάρουν σε ασφαλείς επιλογές ώστε να είναι «μαζικά» και ανταγωνιστικά ενώ τα εναλλακτικά μέσα ως εκείνα που αντιστρατεύονται την πεπατημένη και υποστηρίζουν προγράμματα που κινούνται στην κατεύθυνση της κοινωνικής αλλαγής. Παρ' αυτά γίνεται αντιληπτό ότι πρόκειται για μια υπεραπλουστευμένη διχοτόμηση. Για τον John Downing αυτός ο ορισμός των εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης μοιάζει περισσότερο με οξύμωρο σχήμα. «Τα πάντα, σε κάποιο σημείο,» σημειώνει, «είναι εναλλακτικά σε σχέση με κάτι άλλο» (Atton,2002: 99). Όπως συμβαίνει συχνά το σημερινό εναλλακτικό μπορεί να αφομοιωθεί έτσι ώστε να μετατραπεί την επαύριο σε κάτι καθιερωμένο.

Το πώς ακριβώς ορίζεται η έννοια του εναλλακτικού σε αντιδιαστολή με την έννοια των καθιερωμένων μέσων μαζικής ενημέρωσης είναι το δεύτερο και πιο δύσκολο σημείο να προσδιοριστεί. Έτσι πολλοί θεωρητικοί των εναλλακτικών μέσων τα ορίζουν τόσο στηριζόμενοι στις οργανωτικές διαδικασίες τους όσο και ως προς το περιεχόμενό τους. Με άλλα λόγια, οι τρόποι με τους οποίους τα μέσα ενημέρωσης δημιουργούνται και οι κοινωνικές σχέσεις που χτίζονται μπορεί να είναι τόσο σημαντικά στοιχείο όσο και το τελικό προϊόν των μέσων ενημέρωσης. Πολλές φορές, αυτές οι κοινωνικές σχέσεις υπαγορεύουν συμμετοχικές διαδικασίες και τη συμμετοχή της κοινότητας στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων. Ο Hamilton υποστηρίζει ότι στα εναλλακτικά μέσα η συλλογική αξία έγκειται στην εξεύρεση και εφαρμογή νέων μορφών οργάνωσης, πιο συμμετοχικών τεχνικών και με λιγότερους αποκλεισμούς, με δημοκρατικές μορφές επικοινωνίας.

Ο Atton συμβάλλοντας στην προσπάθεια ορισμού των εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης ξεκαθαρίζει ότι δεν πρόκειται μονάχα για πολιτικά μέσα ή μέσα αντίστασης, αλλά και για μέσα που μπορούν να εγκολπώνουν νέα πολιτιστικά και καλλιτεχνικά εγχειρήματα. Εστιάζει δε κατά κύριο λόγο στη διαδικασία συγκρότησης και λειτουργίας τους και στις υφιστάμενες σχέσεις μεταξύ των εργαζομένων αλλά και διάφορων κοινωνικών ομάδων (Atton,2002: 7-11). Η παραγωγή και λειτουργία των εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης θα μπορούσε να παρομοιαστεί με την επανάσταση των υποταγμένων γνώσεων, κατά τον Φουκώ. Το υπονομευμένο κομμάτι του κοινωνικού ιστού, οι κοινωνικές ομάδες που απομονώνονται, στοχοποιούνται ή ακόμα και διαπομπεύονται και οι οποίες δεν έχουν θέση και λόγο επί ίσοις όροις στα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης, αυτός ο «Άλλος» μπορεί να αυτοεκπροσωπηθεί στα εναλλακτικά μέσα ενημέρωσης. Τα μέσα αυτά, σε θεωρητικό τουλάχιστον επίπεδο, μπορούν να θεωρηθούν και να λειτουργήσουν ως ένα πεδίο πολυφωνίας και πλουραλισμού, το οποίο θα παρέχει τη δυνατότητα έκφρασης όλων αυτών των ετερογενών «Άλλων». Το μοντέλο αυτό που περιγράφεται, είναι κάτι που οφείλει να μην αρκεστεί στην εκφώνηση. Αντίθετα

πηγαίνοντας ένα βήμα παραπέρα οφείλει να αντιληφθεί την ετερογένεια, τον πειραματισμό και την μετατροπή στις αρχές της οργάνωσης, παραγωγής και ανάπτυξης κοινωνικών σχέσεων εντός και μεταξύ αυτών των μέσων ενημέρωσης. Ακριβώς επειδή τα μέσα αυτά εξηγούνται και εξετάζονται ως κοινωνικά και υλικά που παράγονται και μετασχηματίζονται. Η δημοκρατική επικοινωνία και ενημέρωση, η ενεργή αποδοχή και η ζωντανή ανταπόκριση καθίστανται στόχοι προς επίτευξη.

Γιατί όμως να μιλάμε για εναλλακτικά κι όχι για ριζοσπαστικά μέσα; Ο Atton επιχειρηματολογεί λέγοντας πως ο όρος «ριζοσπαστικά» αναφέρεται μόνο στον κοινωνικό μετασχηματισμό. Με τη χρήση του όρου “εναλλακτικά” το πεδίο ανοίγει, έτσι που εκτός των ριζοσπαστικών στοιχείων, που επιδιώκουν την κοινωνική αλλαγή, να μπορούν να συμπεριληφθούν κι άλλου είδους μέσα, όπως π.χ. περιοδικά επιστημονικής φαντασίας, πολιτιστικά έντυπα κλπ.

Προκύπτουν συνεπώς διάφορα ζητήματα γύρω από το τι ορίζουμε ως εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης. Αποτελεί για παράδειγμα το εναλλακτικό έννοια που συνδέεται απαρέγκλιτα με το ριζοσπαστικό ή γίνεται τα εναλλακτικά μέσα να διευθύνονται και να οργανώνονται από πολίτες νεοφιλελεύθερων πεποιθήσεων. Συμμερίζονται όλα τα εναλλακτικά μέσα την ίδια αντίληψη περί μη εμπορευματικότητας; Μήπως αντιμετωπίζονται ως εναλλακτικά επειδή επιλέγουν διαφορετικούς τρόπους διανομής; Εν συνόλω όμως μπορούμε να πούμε ότι τα εναλλακτικά μέσα ενημέρωσης υποστηρίζουν μια εκδημοκρατισμένη παραγωγή ειδήσεων η οποία τείνει να έχει μη εμπορικό χαρακτήρα, να στηρίζεται στη συλλογικότητα. Επιπλέον, οι τεχνολογικές αλλαγές, όπως το διαδίκτυο, θα συνεχίσουν να αποσταθεροποιούν τις αντιλήψεις μας σχετικά με το τι συνιστά εναλλακτικό στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Σε τελική ανάλυση, εμείς πρέπει να μην ξεχνάμε ότι, όπως με όλες τις έννοιες και τις κατηγορίες, ο χάρτης εννοιών δεν είναι το έδαφος, αλλά απλώς μια προσέγγιση.

2.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Τα εναλλακτικά λοιπόν μέσα αντιστρατεύονται τα κυρίαρχα μέσα, τα οποία αποτελούν εκφραστές των οικονομικά ισχυρών, της κυρίαρχης ιδεολογίας, η οποία με τη σειρά της στοχοποιεί τους οικονομικά ασθενέστερους ή συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες (μετανάστες, ομοφυλόφιλους κλπ). Τα εναλλακτικά μέσα δεν προσδιορίζονται επομένως μόνο με βάση διαφορετικές αξιακές θέσεις ή πλαίσια στην επιλογή και συγκέντρωση των ειδήσεων, αλλά και με βάση το σε ποιους δίνουν το δικαίωμα λόγου- σε ποιους και με τι όρους. Έτσι η αντιπαραβολή μπορεί να είναι ανάμεσα σε ένα κυρίαρχο μέσο που προβάλλει συγκεντρώσεις, κοινωνικές εξεγέρσεις υπό το πρίσμα της κυρίαρχης ιδεολογίας και σε ένα

εναλλακτικό μέσο όπου οι υποκινητές των κοινωνικών εξελίξεων, οι κινηματικοί δρώντες έχουν δικαίωμα λόγου και τοποθέτησης. Οι ειδήσεις πολιτικοποιούνται με διαφορετικό τρόπο και έχουν διαφορετικές κάθε φορά συμπαραδηλώσεις. Τα εναλλακτικά μέσα καλούνται να παρέχουν πληροφορίες και ερμηνείες του κόσμου, τις οποίες πιθανά να μη γνωρίζαμε διαφορετικά, καθώς επίσης πληροφορίες για τον κόσμο που απλά δεν θα βρίσκαμε σε ένα κυρίαρχο ΜΜΕ. Η επιλογή προβολής κοινωνικών ζητημάτων, προβλημάτων που απαιτούν την άμεση κοινωνική ανταπόκριση ή την κινηματική εγρήγορση είναι συστατικά στοιχεία των μέσων που εξετάζουμε.

Στην ανάλυσή της για τη ριζοσπαστική οργάνωση η J.Freeman(1972-73) παρουσίασε ορισμένες βασικές αρχές που ορίζουν τη δημοκρατική δομή ενός εναλλακτικού μέσου ενημέρωσης: τη δυνατότητα εναλλαγής αυτών που διευθύνουν, το να μπορεί κανείς να αναλαμβάνει την ευθύνη μιας τέτοιας εξουσίας, η οποία να εναλλάσσεται, την κατανομή καθηκόντων με βάση λογικά κριτήρια, τη διάχυση της πληροφορίας και την ίση πρόσβαση σε πόρους (Atton, 2002:101).

Ένα άλλο χαρακτηριστικό των εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης είναι ο τρόπος οργάνωσής τους. Ο J.Downing (1984) επιχειρηματολόγησε υπέρ της αυτοδιαχείρισης των μέσων ενημέρωσης από τους ίδιους τους ακτιβιστές, με τις αποφάσεις, είτε αυτές που αφορούν το κομμάτι της σύνταξης είτε αυτές που αφορούν την παραγωγή, διανομή κλπ, να λαμβάνονται συλλογικά και την επικοινωνία να έχει οριζόντιο χαρακτήρα. Γι' αυτόν η σημασία της συλλογικής οργάνωσης και η οριζόντια επικοινωνία δεν έγκειται αποκλειστικά και μόνο σε κάποια εμμονή ιδεολογικής καθαρότητας ή σε αντι-διευθυντικές θεωρήσεις. Αντίθετα θέτει το ζήτημα αποφυγής της ακατάλληλης γραφειοκρατίας και των τυπικοτήτων και εκφράζει τη διαφωνία του με ιεραρχικές μεθόδους της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Για τον Downing η αυτοδιαχείριση των μέσων ενημέρωσης σχετίζεται με την έννοια της συμμετοχής και της επικοινωνίας που επιτυγχάνεται διαμέσου της επαγρύπνησης και των αντανεκλαστικών των μελών ενός τέτοιου εγχειρήματος, τα οποία πρέπει να αφουγκράζονται και να αξιολογούν τις πολιτιστικές και πολιτικές συνθήκες που επηρεάζουν τις επιλογές τους (Atton, 2002: 99).

Επομένως, αυτοί που επιλέγουν να στήσουν και να εμπλακούν σε ένα εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης στοχεύουν στην ανάκτηση της ίδιας τους της δύναμης, δύναμης επί των ζωών τους, μιας και τοποθετούν τους εαυτούς τους αντίθετα στο κυρίαρχο μπλοκ εξουσίας. «Να πάρουμε τις ζωές μας στα χέρια μας», όπως ακούστηκε πολλές φορές τους καυτούς μήνες που ακολούθησαν το κλείσιμο της ΕΡΤ. Είναι ακριβώς η πρόθεση των απολυμένων εργαζομένων της ΕΡΤ, οι οποίοι επέλεξαν να συνεχίσουν τον αγώνα μέσα από το ertopen, να

δώσουν φωνή στην πληττόμενη και δοκιμαζόμενη από τις μνημονιακές πολιτικές ελληνική κοινωνία. Να ενημερώνουν καθημερινά για τις κοινωνικές εξελίξεις, για τον πολιτισμό από μια αντίθετη πλευρά από τα κυρίαρχα ΜΜΕ. Να παλεύουν καθημερινά για την κοινωνική και πολιτική αλλαγή.

3. ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΕΝΟΣ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ ΑΥΤΟΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Αυτό το οποίο αναδείχθηκε μέσα από κοινωνικά κινήματα, όπως το κίνημα ενάντια στο κλείσιμο της ΕΡΤ, μέσα σε μια περίοδο βαθιάς οικονομικής κρίσης και σε μια κατάσταση αμφισβήτησης του κυρίαρχου υποδείγματος και των κεντρικών πολιτικών αποφάσεων ήταν η πεποίθηση ότι “ένας άλλος κόσμος ήταν εφικτός”, θα λέγαμε και αναγκαίος. Τα κοινωνικά κινήματα που έβαλαν κατά της κυρίαρχης τάξης, κατά του εμποδωμένου τρόπου ζωής πρότασαν με ένα τρόπο, ή καλύτερα σκιαγραφούσαν την κοινή πίστη ότι μια ριζικά διαφορετική εναλλακτική πρόταση απέναντι στον καπιταλισμό ήταν εφικτή. Βέβαια η κοινωνική διαθεσιμότητα αποτελούσε και θα αποτελεί πάντα θεμέλιο στοιχείο προς μια τέτοια κατεύθυνση.

Η κριτική που προκύπτει στο καπιταλιστικό μοντέλο δε σχετίζεται μόνο με το βάθεμα της οικονομικής αστάθειας της εποχής μας, με την οικονομική πόλωση ή την εργασιακή ανασφάλεια που επικρατούν σε πολλές ανεπτυγμένες χώρες. Ο E.O. Wright υποστηρίζει ότι «η σοσιαλιστική κριτική του καπιταλισμού προϋποθέτει δύο θεμελιώδεις αρχές- την αρχή της ισότητας στην κοινωνική δικαιοσύνη και την αρχή της ριζικής δημοκρατικής ενδυνάμωσης» (Ράιτ, 2012:18). Η κοινωνική δικαιοσύνη αναφέρεται στην ίδια πρόσβαση όλων των πολιτών μιας δίκαιης κοινωνίας στα κοινωνικά και υλικά μέσα ώστε να έχουν μια “ανθηρή ζωή”. Μιλάμε επομένως για την ιδέα της ίσης πρόσβασης και όχι των ίσων ευκαιριών. Προχωρώντας ο Wright υποστηρίζει ότι «σε μια απολύτως δημοκρατική κοινωνία όλοι οι άνθρωποι θα είχαν γενικά ίση πρόσβαση στα απαραίτητα μέσα για να συμμετέχουν με ουσιαστικό τρόπο στη λήψη αποφάσεων σχετικά με ζητήματα που επηρεάζουν τη ζωή τους. Η παραπάνω διατύπωση παρεμφαίνει την ελευθερία των ατόμων να κάνουν επιλογές που επηρεάζουν τη ζωή τους ως ξεχωριστά άτομα, αλλά και την ικανότητά τους να συμμετέχουν σε συλλογικές αποφάσεις που επηρεάζουν τη ζωή τους ως μέλη μιας ευρύτερης κοινότητας. Συνεπώς η ατομική ελευθερία και η συλλογική δημοκρατία βασίζονται στο ίδιο θεμελιώδες αξίωμα: Οι άνθρωποι πρέπει να ελέγχουν όσο περισσότερο γίνεται τα ζητήματα που επηρεάζουν τη ζωή τους» (Ράιτ, 2012:19). Αυτά τα δύο ζητήματα ονομάζει ο Wright «αρχή

της ριζοσπαστικής δημοκρατικής ισότητας».

Ο Lebowitz αναφερόμενος στην έννοια του σοσιαλισμού στον 21ο αιώνα, μίλησε για ένα ιδιαίτερο σύστημα παραγωγής και κατανάλωσης όπου « μέσω της επαναστατικής πρακτικής στις κοινότητες, τους χώρους εργασίας και σε όλους τους κοινωνικούς θεσμούς αναδεικνυόμαστε σε «πλούσιους ανθρώπους» –πλούσιους σε ικανότητες και ανάγκες– σε αντιδιαστολή με τους πτωχευμένους και ακρωτηριασμένους ανθρώπους που παράγει ο καπιταλισμός» . Η έννοια αυτή είναι μια έννοια δημοκρατίας στην πράξη, δημοκρατίας ως πρακτικής, δημοκρατίας ως ενεργής συμμετοχής. Η δημοκρατία με αυτή την έννοια –δημοκρατία στις γειτονιές, τις κοινότητες, τις κομμούνες– είναι η δημοκρατία των ανθρώπων που αυτομετασχηματίζονται σε επαναστατικά υποκείμενα.

Το βάρος συνεπώς πέφτει σε όσους αναγνωρίζουν ότι το καπιταλιστικό μοντέλο (ανα)παραγωγής δεν επιτελεί καμιά από τις αρχές που επισήμανε ο Wright ούτε μπορεί να περιλάβει τη σύλληψη περί “πλούσιων ανθρώπων” του Lebowitz και προτάσσουν την ανάγκη συνολικής αλλαγής, την ανάγκη δημιουργίας ενός νέου υποδείγματος. «Πρέπει, λοιπόν, να φανταστούμε την άλλη κοινωνία, την άλλη πραγματικότητα, που σημαίνει πρέπει να τολμήσουμε να σκεφτούμε διαφορετικά, να μάθουμε να σκεφτόμαστε αλλιώς», όπως έλεγε ο Κ.Καστοριάδης. Η κυρίαρχη αντίληψη και εντός της αριστεράς είναι ότι η αλλαγή αυτή θα επιτευχθεί μέσα από την αλλαγή του κράτους, μέσω της κατάληψης της εξουσίας. Ο Ράιτ καταγράφει τρεις στρατηγικές κοινωνικού μετασχηματισμού: τη στρατηγική της ρήξης, τη στρατηγική των ρωγμών και τη συμβιωτική στρατηγική. Η στρατηγική της ρήξης προκαλεί μετασχηματισμούς που στοχεύουν στη δημιουργία νέων θεσμών χειραφέτησης, οι οποίοι θα επέλθουν μέσω της ρήξης με τους υπάρχοντες θεσμούς και τις δομές – άρα μιλάμε για κατάληψη της κρατικής εξουσίας. Οι μετασχηματισμοί συμβιωτικού τύπου, αντιστοιχίζονται σε σοσιαλδημοκρατικά συστήματα κυρίως, και περιλαμβάνουν στρατηγικές , οι οποίες επεκτείνουν και εμβαθύνουν τις θεσμικές μορφές λαϊκής ενδυνάμωσης της κοινωνικής εξουσίας, παράλληλα όμως επιλύουν προβλήματα των κυρίαρχων τάξεων. Αφήσαμε επίτηδες τελευταία την στρατηγική των ρωγμών, επειδή θεωρούμε ότι αυτή η στρατηγική αντιστοιχίζεται καλύτερα στο εγχείρημα αυτοοργάνωσης που εξετάζουμε. Οι μετασχηματισμοί που υλοποιούνται σ' αυτό το πλαίσιο «αναζητούν την οικοδόμηση νέων μορφών ενδυνάμωσης της κοινωνικής εξουσίας στις παρυφές, στα κενά και στα περιθώρια της καπιταλιστικής κοινωνίας- εκεί όπου αυτές οι μορφές μοιάζουν να μην αποτελούν άμεση απειλή για τις ελίτ και τις κυρίαρχες τάξεις» (Ράιτ, 2012: 44). Ο Προυντόν πάνω σε αυτή τη βάση αναφερόταν σε συνεταιριστικές δομές ως εναλλακτική του καπιταλισμού, ενώ στο σήμερα αναφερόμαστε σε πειράματα κοινωνικής οικονομίας. Για τον Wright η κεντρική ιδέα

της θεώρησης αυτής είναι ότι αφενός καταδεικνύεται η δυνατότητα εναλλακτικών τρόπων ζωής και εργασίας, αφετέρου «διαβρώνονται δυνητικά οι περιορισμοί που υφίστανται μέσα στους ίδιους κοινωνικούς χώρους, στο πλαίσιο των οποίων αναπτύσσονται οι εναλλακτικές κοινωνικές δομές» (Ράιτ, 2012: 44). Προκύπτει ωστόσο το εξής ζήτημα: ότι οι στρατηγικές των ρωγμών βελτιώνουν μεν τη ζωή των ανθρώπων δημιουργώντας πεδία δημοκρατικών πρακτικών ισότητας, από την άλλη όμως δεν έχουν καταφέρει ως τώρα να διαβρώσουν τις καπιταλιστικές σχέσεις εξουσίας. Γι'αυτό το λόγο ο Wright θεωρεί ως καλύτερη προοπτική ένα συνολικό στρατηγικό σχέδιο όπου συνδυάζονται οι τρεις αυτές επιλογές.

Φτάνουμε επομένως στο σημείο όπου τα υποκείμενα καλούνται να «φανταστούν» την έξοδο από ένα σύστημα που τα καταδυναστεύει και γι' αυτό δε γίνεται να κατακτήσουν τα ίδια τις υπάρχουσες καπιταλιστικές δομές, θα πρέπει να τις απορρίψουν δοκιμάζοντας μεθόδους και στρατηγικές σαν αυτές που αναφέραμε. Τα υποκείμενα καλούνται να αντισταθούν δημιουργικά, να ανοίξουν νέους δρόμους και να επιδιώξουν να τους υλοποιήσουν. Ο Βαρκαρόλης υποστηρίζει ότι «σε μίαν εποχή στην οποία μια σειρά από διαθετικότητες εγκλωβίζουν τις διαθέσεις μας σε κυριαρχικές πρακτικές, οι δημιουργικές αντιστάσεις αποτελούν κοινωνικά μορφώματα τα οποία, ερμηνεύοντας σε βάθος το κοινωνικό περιβάλλον, προσπαθούν να δημιουργήσουν περισσότερες ευκαιρίες για τους ανθρώπους ώστε να επιλέξουν μια πιο αυτόνομη ζωή. Πρόκειται, δηλαδή, για έναν νέο, ιδιαίτερο τύπο κοινωνικοπολιτικής δράσης, μια χειρονομία με απώτερο στόχο τον ριζικό κοινωνικό μετασχηματισμό σε συνάρτηση με τη στρατηγική της εξόδου» (Βαρκαρόλης, 2012: 38-39). Πρόκειται για ένα σχέδιο που δε στοχεύει στην συνολική πολιτική ανατροπή, αλλά επιλέγει επιμέρους αγώνες, αναγνωρίζει ένα πρόβλημα σε μια δεδομένη περίσταση και δίνει διέξοδο σε μια «απελευθερωτική κοινωνική λειτουργία». Προφανώς στόχος είναι να μπορέσουν όλα τα επιμέρους ζητήματα να εκφραστούν σε ένα συνολικότερο πλαίσιο διεκδικήσεων, μια διαδικασία όμως που απαιτεί χρόνο και σοβαρές πολιτικές αλλαγές. Παρομοιάζοντας το υπόδειγμα αυτό με το μήνυμα της ταινίας Matrix, είναι σαν να έχεις τη δυνατότητα να «χακέψεις την πραγματικότητα» χρησιμοποιώντας το Matrix έτσι που να εξυπηρετεί δικούς σου σκοπούς.

Επιδιώκοντας να προσδιορίσουν την έννοια των «δημιουργικών αντιστάσεων» οι διοργανωτές του δεύτερου αντικαταναλωτικού φεστιβάλ «Δημιουργικών Αντιστάσεων» το 2008 ανέφεραν μεταξύ άλλων τα εξής: «Αναφερόμαστε σε δημιουργικές αντιστάσεις για να διευκρινίσουμε ότι μιλάμε για εκείνες τις αντιστάσεις που δεν έχουν ως μόνο πεδίο αντιπαράθεσης τα πλαίσια των κυρίαρχων θεσμών/δομών, αλλά εξερευνούν σε άγνωστη ουσιαστικά γη νέους τρόπους συλλογικής πράξης και ύπαρξης. Αναφερόμαστε σε εκείνες τις

καθημερινές καταστάσεις όπου ο κυρίαρχος πολιτισμός χάνει τον πρωταγωνιστικό του ρόλο, όπου οι αγωνιζόμενοι δεν επιλέγουν τον ετεροκαθορισμό τους, αλλά αυτόνομα και αδιαμεσολάβητα δρουν και διαμορφώνουν έναν άλλο κόσμο στην καθημερινότητά τους και όχι σε ένα επικείμενο μέλλον. Μιλάμε για «δημιουργικές» αντιστάσεις όχι με διάθεση αντιπαράθεσης σε σχέση με τις υπόλοιπες αντιστάσεις που έχουν ως πούμε διεκδικητικό χαρακτήρα, αλλά σύνθεσης καθώς μπορούν να αποτελούν διαφορετικά μέτωπα του ίδιου αγώνα, αντιμετωπίζοντας ωστόσο διαφορετικές προκλήσεις και δυσκολίες. Μιλάμε για πράξεις και σκέψεις που διαταράσσουν την κανονικότητα, ξεκινώντας από το μερικό, αρθρώνοντας ένα διαφορετικό μη ολοκληρωμένο και ολοκληρωτικό λόγο. Μιλάμε για συλλογικότητες και ανοιχτές διαδικασίες όπου η αλληλεγγύη, η έλλειψη εξουσιαστικών / ιεραρχικών σχέσεων στο εσωτερικό τους και η άμεση συμμετοχή είναι απαραίτητος όρος λειτουργίας τους¹⁵».

Συνεπώς πρόκειται για εγχειρήματα και δράσεις τα οποία μπορούν να συμπεριλάβουν ετερογενείς ομάδες, οι οποίες όμως έχουν ως κοινό την ανάγκη απόδρασης και εύρεσης εναλλακτικών απέναντι στο κυρίαρχο υπόδειγμα οργάνωσης της ζωής και κοινωνικής δράσης. Βέβαια η ενεργή δέσμευση όσων εμπλέκονται σε τέτοια εγχειρήματα καθίσταται αναγκαία. Οι αντιστάσεις τέτοιου τύπου δεν εξασφαλίζουν εκ των προτέρων την επιτυχή έκβαση του εγχειρήματος, αλλά παρέχουν τη δυνατότητα ,το πεδίο διεκδίκησης.

Για την ενδυνάμωση συνεπώς της κοινωνικής εξουσίας η χρήση της κρατικής εξουσίας δεν αποτελεί πάντα προϋπόθεση, σε περιπτώσεις δηλαδή κοινωνικής οικονομίας – εργατικοί συνεταιρισμοί, αλληλέγγυα χρηματοδότηση, μη κερδοσκοπικές κοινοτικές εταιρίες- ή σε εγχειρήματα αυτοοργάνωσης. Επανερχόμενοι στις στρατηγικές των ρωγμών, που εξηγήσαμε προηγουμένως, αποδεικνύεται ότι ένας άλλος κόσμος είναι εφικτός, «όταν αυτός χτίζεται στους χώρους που είναι διαθέσιμοι, ενώ στη συνέχεια οι συγκεκριμένες στρατηγικές ασκούν πίεση απέναντι στο κράτος και στη δημόσια πολιτική, ώστε οι εν λόγω χώροι να διευρυνθούν» (Ράιτ,2012: 50). Και σε αυτές τις περιπτώσεις η χειροπιαστή απόδειξη των πλεονεκτημάτων που επιφέρουν αυτές οι πρωτοβουλίες, ενισχύουν κι άλλους προς μια τέτοια κατεύθυνση, καθώς αναγνωρίζεται η αξία της συνεισφοράς κάθε ατόμου ξεχωριστά. Πρόκειται για δράσεις που επιδιώκουν και παλεύουν για τη δημοκρατική εμβάθυνση σε μια διαδικασία κοινωνικού μετασχηματισμού.

Αυτός, όπως αναφέρει ο Lebowitz, είναι ο πραγματικός στόχος της νέας κοινωνίας, αυτής της «αντίστροφης κοινωνίας που θα επιτρέψει την πολύπλευρη ανάπτυξη του ατόμου», την «πλήρη επεξεργασία του ανθρώπινου περιεχομένου», την «ανάπτυξη όλων των ανθρώπινων

15 <https://athens.indymedia.org/post/884498/>

δυνάμεων ως αυτοτελούς σκοπού». Με αυτή την αντιστροφή της λογικής του καπιταλισμού, η κοινωνία των αλληλεξαρτώμενων παραγωγών θα μετατραπεί σε μια κοινωνία όπου «η ελεύθερη ανάπτυξη του καθενός αποτελεί τη συνθήκη για την ελεύθερη ανάπτυξη όλων» (Λίμποβιτς, 2011: 18). Όπως, ωστόσο, επισήμανε ο Marx στην ανάλυσή του σχετικά με το πώς θα επιτευχθεί η ανάπτυξη των ικανοτήτων των ανθρώπων, «αυτό δεν μπορεί να γίνει χωρίς κόπο από την πλευρά τους, δεν μπορεί να γίνει με το να αλλάξει κάποιος τις συνθήκες για λογαριασμό τους. Απεναντίας, η πραγματική αλλαγή συντελείται μόνο μέσα από την πράξη, μέσα από τη διαδικασία να αλλάζουν οι ίδιοι οι άνθρωποι τις συνθήκες».

4. ΑΥΤΟΟΡΓΑΝΩΣΗ/ ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

Μη βαδίζεις μπροστά μου γιατί μπορεί να μην σε ακολουθήσω. Μη βαδίζεις πίσω μου γιατί μπορεί να μη σε οδηγήσω. Βάδιζε πλάι μου και γίνε ο σύντροφός μου.

A. Καμύ

Οι σύγχρονες κοινωνίες δομούνται, ως γνωστόν, με ιεραρχικό τρόπο οργάνωσης σε όλες τις εκφάνσεις της ανθρώπινης ζωής, όπως για παράδειγμα στην εργασία, την παραγωγή, την επιχείρηση, την εκπαίδευση, την πολιτική, το κράτος. Η ιεραρχία βέβαια δεν είναι εφεύρεση της σύγχρονης κοινωνίας. «Οι καταβολές της», όπως αναφέρει κι ο Καστοριάδης, «είναι πολύ μακρινές παρόλο που δεν υπήρχε πάντα, παρόλο που υπήρξαν μη ιεραρχικές κοινωνίες που λειτούργησαν θαυμάσια». Αλλά στη σύγχρονη κοινωνία το ιεραρχικό (ή, πράγμα που είναι περίπου το ίδιο, γραφειοκρατικό) σύστημα έγινε πρακτικά καθολικό. Οι υποστηρικτές του σημερινού συστήματος προσπαθούν να το δικαιολογήσουν σαν το μόνο «λογικό», «ορθολογικό», «οικονομικό» σύστημα. Οποιαδήποτε συλλογική δραστηριότητα, από τη στιγμή που υπάρχει, οργανώνεται με βάση την ιεραρχική αρχή, και η ιεραρχία της εντολής και της εξουσίας ταυτίζεται όλο και περισσότερο με την ιεραρχία των μισθών και των αποδοχών. «Έτσι οι άνθρωποι δεν μπορούν πια να φανταστούν πώς θα μπορούσε να' ναι κι αλλιώς, πώς θα μπορούσαν και οι ίδιοι να καθορίζονται διαφορετικά και όχι ανάλογα με τη θέση τους στην ιεραρχική πυραμίδα»¹⁶.

Εντούτοις τα διάφορα κοινωνικά κινήματα, όπως το κίνημα ενάντια στο κλείσιμο της ΕΡΤ,

¹⁶ <http://socialactivism.gr/index.php/arhra-apopsis/360->

%CE%B1%CF%85%CF%84%CE%BF%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%87%CE%B5%CE%AF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B9%CE%B5%CF%81%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%BF%CF%81%CE%BD%CE%AE%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%AC%CE%B4%CE%B7

αμφισβητούν πλέον το κυρίαρχο υπόδειγμα και συνολικά τον τρόπο διάρθρωσης και δόμησης της κοινωνίας. Στην περίοδο της κρίσης μια σειρά από κοινωνικές πρωτοβουλίες, μια σειρά από συλλογικές αντιστάσεις πρόβαλαν την ανάγκη εναλλακτικής διεξόδου, διεξόδου αντίστασης. Το αίτημα για δημοκρατική εμπάθυνση, για ίσες ευκαιρίες πρόσβασης, για το μετασχηματισμό της κοινωνίας προς μια ριζοσπαστική κατεύθυνση εκφράστηκε από επιμέρους ρωγμές που έβαλαν κατά του συνολικού εποικοδομήματος. Η ανάγκη αυτοοργάνωσης των από κάτω σε μια κατεύθυνση κοινωνικής χειραφέτησης διαφαίνεται πλέον καθαρά όπως κι η ανάγκη αυτοδιαχείρισης μακριά από ιεραρχικές σχέσεις εκμετάλλευσης. Η επιλογή των εργαζομένων της ΒΙΟ.ΜΕ., για παράδειγμα, να λειτουργήσουν μόνοι τους το εργοστάσιο όπου εργάζονταν και το οποίο κήρυξε πτώχευση, με άξονες την ισοτιμία όλων των εργαζόμενων στη συμμετοχή και στη λήψη αποφάσεων και την οριζόντια και άμεση δημοκρατία αποτέλεσε ένα εγχείρημα αυτοοργάνωσης και αυτοδιαχείρισης των εργαζομένων (/εργατών) σε εθνικό επίπεδο που έλαβε μεγάλες διαστάσεις. Αντίστοιχο παράδειγμα αυτοδιαχείρισης από τους εργαζόμενους, και μάλιστα επιτυχημένο, αποτελεί η περίπτωση της Εφημερίδας των Συντακτών. Η πραγματική αλλαγή, επομένως, συντελείται μόνο μέσα από την πράξη. Για να γυρίσουμε στον Lebowitz, ο οποίος με τη σειρά του μελετά τον Marx, «κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα έχει διττό αποτέλεσμα: το πρώτο είναι ο μετασχηματισμός του αντικειμένου εργασίας, το δεύτερο είναι ο μετασχηματισμός του ίδιου του εργαζόμενου» (Λίμποβιτς, 2011: 19). Κι αν επιδιώκουμε να περιγράψουμε μια κατεύθυνση με σοσιαλιστική σκοπιά ή καλύτερα μια κατεύθυνση όπου ο σοσιαλισμός είναι ο στρατηγικός στόχος, το δεύτερο αποτέλεσμα δεν πρέπει επουδενί να θεωρείται αμελητέο και να παραγνωρίζεται.

Στην προσπάθειά μας να προσδιορίσουμε την έννοια της αυτοοργάνωσης θα την περιγράψουμε ως τη διαδικασία εκείνη όπου ομάδες ατόμων επιλέγουν να συνενωθούν κάτω από έναν κοινό σκοπό, να λειτουργήσουν με αμοιβαίο σεβασμό μεταξύ τους, μέσα από συλλογικές και δημοκρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων και δράσης με ισότιμο τρόπο. Έτσι τα εγχειρήματα αυτοοργάνωσης, όπως το εγχείρημα της *ertopen* που θα εξετάσουμε, αποτελούν πρωτοβουλίες που προωθούν και ενισχύουν την κοινωνική χειραφέτηση των υποκειμένων. Ο Βαρκαρόλης χρησιμοποιώντας τον όρο «γενικευμένη αυτοδιαχείριση» δεν εννοούσε απλά μια αλλαγή στη διεύθυνση του χώρου εργασίας με τη δημιουργία συλλογικών αντιιεραρχικών οργάνων, αλλά πολύ περισσότερο «μια ριζική αλλαγή στο περιεχόμενο, τη λειτουργία και την οργάνωση της κοινωνικής εργασίας (*social labour*), που πραγματοποιείται με το πέρασμα οργάνωσης-αξιολόγησης από την (καπιταλιστική) αγορά και τα αφεντικά στα όργανα της κοινότητας και των ίδιων των εργαζομένων» (Βαρκαρόλης, 2012: 47).

Μαζί όμως με την έννοια της αυτοοργάνωσης θα μελετήσουμε και την έννοια της αυτοδιαχείρισης, καθώς θεωρούμε ότι πρόκειται για έννοιες που αλληλοδιαπλέκονται άμεσα. Η αυτοδιαχείριση θεωρείται ότι “στοχεύει στο να αναλάβουν οι λαϊκές και οι εργατικές τάξεις τη διαχείριση του συλλογικού τους μέλλοντος, μέσω του δημοκρατικού ελέγχου διαφόρων πεδίων της ζωής, της εργασίας, της εκπαίδευσης κλπ. Όταν λέμε «να αναλάβουν τη διαχείριση” εννοούμε τη δυνατότητα που πρέπει να δοθεί στον καθένα να συμμετέχει άμεσα στη λήψη των αποφάσεων που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή του» (Συλλογικό Έργο, 2014:12).

Είναι λοιπόν η κουλτούρα της συλλογικής προσπάθειας και η αποδέσμευση από τον μύθο της αναγκαίας ύπαρξης ιεραρχικών δομών και κυριαρχικών σχέσεων, που δημιουργούν «την απαραίτητη παρακαταθήκη για την «επόμενη μέρα», όταν ολόκληρη η κοινωνία θα κληθεί να διαχειριστεί συλλογικά κάθε πλευρά της ζωής της» (Συλλογικό Έργο, 2014: 22). Σ' αυτήν την «επόμενη μέρα» βασικό ρόλο θα παίξουν όλα τα εγχειρήματα αυτοοργάνωσης και αυτοδιαχείρισης, πάνω στα οποία θα οικοδομηθεί ένα νέο αντι-παράδειγμα. Μέχρι τότε όμως όλα αυτά τα εγχειρήματα πρέπει να καταφέρουν τα εξής δύο: να πετύχουν την εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης στα μέλη τους, ώστε να φανεί και προς τους άλλους εργαζόμενους η δυνατότητα εναλλακτικής και παράλληλα να αποφύγουν τον κίνδυνο ενσωμάτωσης στον καπιταλισμό, πράγμα που δεν είναι ιδιαίτερα εύκολη υπόθεση. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο το αν αυτά τα εγχειρήματα θα καταφέρουν να δικτυωθούν μεταξύ τους και ταυτόχρονα με το εργατικό και το ευρύτερο κοινωνικό κίνημα, αν δηλαδή θα αποτελέσουν εγχειρήματα ρήξης ανταγωνιστικά στον καπιταλισμό και όχι απλώς εναλλακτικές προσπάθειες βιοπορισμού των μελών τους, αποτελεί στοίχημα.

5. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

5.1 ΟΡΙΣΜΟΙ

Το κομμάτι του πολιτισμού αποτελούσε το δεύτερο πυλώνα, μετά την ενημέρωση, λειτουργίας της ΕΡΤ. Η ΕΡΤ ως δημόσιος ραδιοτηλεοπτικός φορέας είχε εκ θέσης προνομιακή σχέση με το κομμάτι του πολιτισμού, ως φορέας που καλούταν να παίξει διαπαιδαγωγικό ρόλο στους θεατές, ακροατές, αλλά και ως φορέας που ανοιγόταν σε καλλιτέχνες και καλλιτεχνικές παραγωγές μη διαδομένες πάντα στο ευρύ κοινό. Με ένα αρχείο ανεκτίμητης αξίας. Αυτή την πολιτιστική κληρονομιά επιδίωξαν οι εργαζόμενοι του ertopen να προβάλλουν, τονίζοντας την σημασία του πολιτισμού στο εγχείρημά τους.

Ο Βρετανός ανθρωπολόγος E.B. Tylor (1832-1917) έδωσε τον πρώτο ορισμό της έννοιας της κουλτούρας λέγοντας ότι «κουλτούρα ή πολιτισμός, νοούμενη με το ευρύτερο εθνολογικό της νόημα, σημαίνει αυτό το σύνθετο όλον που περιλαμβάνει τη γνώση, τις πεποιθήσεις, την τέχνη, την ηθική, το δίκαιο, τα έθιμα και τις άλλες ικανότητες ή συνήθειες που αποκτήθηκαν από τον άνθρωπο ως μέλος της κοινωνίας» (Cuche, 2001:33). Η κουλτούρα λοιπόν, ο πολιτισμός, δεν είναι έννοια ξεκομμένη από το κοινωνικό γίνεσθαι.

Τα κοινωνικά φαινόμενα, όπως παρατηρεί ο Durkheim έχουν πάντα μια πολιτισμική διάσταση, γιατί είναι, ταυτόχρονα, συμβολικά φαινόμενα (Cuche, 2001:46). Έτσι ο Durkheim χρησιμοποιούσε την έννοια του πολιτισμού εννοώντας «το σύνολο των κοινωνικών φαινομένων τα οποία δεν προσδέονται σε έναν επιμέρους κοινωνικό οργανισμό. Αυτά τα φαινόμενα εκτείνονται σε περιοχές που υπερβαίνουν την ιστορία μιας μόνον κοινωνίας» (Cuche, 2001:49). Επομένως η σύλληψη της κοινωνίας αλληλοδιαπλέκεται με τη σύλληψη της κουλτούρας ή του πολιτισμού, είναι δυο στοιχεία που τροφοδοτούν το ένα το άλλο. Η κοινωνική και πολιτισμική μεταβολή προκύπτει ως προϊόν της εσωτερικής εξέλιξης της κοινωνίας προς μια θετική ή αρνητική κατεύθυνση ανάλογα με την κίνηση.

Τα μέσα ενημέρωσης προβάλλουν πολιτισμικά πρότυπα, σύνολα δηλαδή δομημένων μηχανισμών μέσω των οποίων μια κουλτούρα προσαρμόζεται στο περιβάλλον της. Σε κάθε κοινωνικό χώρο λοιπόν υπάρχει και μια πολιτισμική ιεραρχία. Όπως παρατήρησαν οι Marx και Weber από τη στιγμή που υπάρχουν κοινωνικές τάξεις, οι οποίες βρίσκονται σε σχέσεις κυριαρχίας και υποταγής, η κουλτούρα της κυρίαρχης τάξης είναι πάντα η κυρίαρχη κουλτούρα. Έτσι τα ΜΜΕ τα οποία αποτελούν ιδεολογικό μηχανισμό του κράτους, καθώς αναπαράγουν την κυρίαρχη ιδεολογία, προβάλλουν και το κυρίαρχο πολιτισμικό πρότυπο. Αντίθετα, εναλλακτικά εγχειρήματα, όπως το *ertopen*, που αντιστρατεύονται εν γένει την κυρίαρχη αντίληψη και ιδεολογία, μπορούν να γίνουν φορείς της κουλτούρας των υποτελών, προβάλλοντας το αξιακό πλαίσιο των από κάτω. Άλλωστε «κάθε κουλτούρα είναι συνεκτική, γιατί βρίσκεται σε συμφωνία με τους σκοπούς που επιδιώκει να επιτύχει. Οι σκοποί συνδέονται με τις επιλογές της στην κλίμακα των πιθανών πολιτιστικών επιλογών. Δεν επιδιώκει αυτούς τους σκοπούς ερήμην αλλά διά των ατόμων» (Cuche, 2001:65). Το ζητούμενο επομένως για εγχειρήματα όπως το *ertopen*, που επιδιώκουν να έχουν μια ριζοσπαστική κατεύθυνση, είναι να αναδείξουν τον τρόπο με τον οποίο η κουλτούρα είναι παρούσα στα άτομα, ώστε να ενεργήσουν συλλογικά, να ζήσουν διαφορετικά.

5.2 Η ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΣΤΟΝ GRAMSCI

Στο κείμενό του «Σοσιαλισμός και Κουλτούρα»¹⁷ ο Gramsci επισημαίνει ότι πρέπει «να πάψουμε να αντιλαμβανόμαστε την κουλτούρα σαν εγκυκλοπαιδική γνώση, όπου ο άνθρωπος θεωρείται μόνο σαν ένα είδος δοχείου για γέμισμα και στοίβαγμα εμπειρικών στοιχείων, άσχημων και ασύνδετων γεγονότων, που έπειτα αυτός πρέπει να αρχειοθετήσει στο κεφάλι του όπως στις στήλες ενός λεξικού, για να μπορέσει μετά στην κάθε ευκαιρία ν' απαντά στους κάθε λογής ερεθισμούς του εξωτερικού κόσμου». Αυτού του είδους η κουλτούρα είναι επιζήμια κατά τον Gramsci, ειδικά για το προλεταριάτο. Χρειάζεται μόνο για να δημιουργεί κάστες ανθρώπων, που πιστεύουν ότι είναι ανώτεροι από την υπόλοιπη ανθρωπότητα, αναπτύσσοντας έναν «διανοουμενισμό που γέννησε ένα πλήθος αλαζόνες και παράφρονες, πιο καταστροφικούς για την κοινωνική ζωή ακόμα κι από τα μικρόβια της φυματίωσης ή της σύφιλης για την ομορφιά και την υγεία του σώματος». Αυτό λοιπόν χαρακτηρίζεται ως λογιотаτισμός απέναντι στον οποίο πρέπει οι άνθρωποι να αντιδρούν.

Ο Gramsci ορίζει την κουλτούρα ως κάτι πολύ διαφορετικό, σαν «οργάνωση, πειθαρχία του εσωτερικού μας εγώ». Χάρη στην κουλτούρα οι άνθρωποι καταφέρνουν να κατανοήσουν την ιστορική τους αξία, τα δικαιώματα και τα καθήκοντά τους. Αυτό όμως δεν είναι μια κατάσταση που έτσι ή αλλιώς θα υλοποιηθεί, αλλά εξαρτάται από τη στάση του υποκειμένου. «Ο άνθρωπος είναι πάνω απ' όλα πνεύμα, δηλαδή ιστορική δημιουργία» και άρα ο τρόπος παρέμβασης των κοινωνικών υποκειμένων και οι πολιτικές δράσεις τους δημιουργούν το μέλλον τους. Ο Gramsci παρατηρεί ότι με τον διανοητικό στοχασμό μερικών στην αρχή κι έπειτα μιας ολόκληρης τάξης γίνεται εφικτή και έγινε εφικτή η αλλαγή των σχέσεων κυριαρχίας. Αυτό σημαίνει ότι πριν από κάθε επανάσταση πρέπει να προηγηθεί «μια έντονη δουλειά κριτικής, διείσδυσης κουλτούρας, αφομοίωσης των ιδεών μέσα από την συγκέντρωση παθητικών προηγούμενα ανθρώπων» που αντί να προσπαθούν να λύσουν μόνοι τους τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, να επιδιώξουν να τα λύσουν συλλογικά μαζί με αυτούς που βρίσκονται κάτω από τις ίδιες συνθήκες.

Μόνο λοιπόν αμφισβητώντας το καπιταλιστικό μοντέλο πολιτισμού και ασκώντας του κριτική, λέει ο Gramsci, μπορεί να διαμορφωθεί μια ενιαία συνείδηση των υποτελών, και κριτική σημαίνει κουλτούρα και όχι αυθόρμητη και φυσιολογική εξέλιξη. Κριτική σημαίνει συνείδηση του εγώ, σημαίνει γνώση των λόγων για τους οποίους αντιδρώ και εναντιώνομαι απέναντι σε κάτι ή σε κάποιον, σημαίνει ικανότητα ανάλυσης των γεγονότων και αξιολόγησης του τι μπορεί να λειτουργήσει ως «αξία ώθησης και απώθησης». Έτσι λοιπόν οι

17

<https://mauroflight.wordpress.com/2013/07/16/%CF%83%CE%BF%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BA%CE%BF%CF%85%CE%BB%CF%84%CE%BF%CF%8D%CF%81%CE%B1-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%BF-%CE%B3%CE%BA/>

άνθρωποι έχουν την ικανότητα να γνωρίζουν τους εαυτούς τους και να είναι «ένα στοιχείο τάξης, αλλά της δικής μας τάξης, της δικής μας πειθαρχίας σ' ένα ιδανικό». Για να το επιτύχουν αυτό όμως πρέπει να γνωρίζουν τους άλλους, στους οποίους αντιδρούν, να γνωρίζουν τον πολιτισμό που δημιούργησαν οι άλλοι και να οραματίζονται τον πολιτισμό εκείνο που οι ίδιοι θέλουν να δημιουργήσουν. Μόνο εάν υπάρχει το όραμα και η ελπίδα του διαφορετικού μπορούν οι άνθρωποι να το φανταστούν, να το αναζητήσουν και πιθανά να πετύχουν να το δημιουργήσουν.

6. ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ

Μέχρι τώρα η συλλογιστική που ακολουθήσαμε επεδίωκε να συμβαδίζει με τη χρονική ακολουθία των γεγονότων. Αφού αναπτύξαμε το θεωρητικό πλαίσιο πάνω στο οποίο επρόκειτο να κινηθούμε ξεκινήσαμε τη μελέτη του εγχειρήματος της ertopen από το πρώτο της στάδιο. Μελετήσαμε επομένως την περίοδο μετά το κλείσιμο της EPT εξετάζοντας αν υπήρξε κοινωνικό κίνημα. Αυτή η πρώτη περίοδος θεωρούμε ότι ήταν καθοριστική για την περαιτέρω λειτουργία της ertopen, γιατί αναδείχθηκε η ανάγκη ύπαρξης ενός μέσου ακηδεμόνευτου, που να συνεχίζει τον αγώνα ενάντια στη φίμωσης της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης σε ένα νέο αξιακό πλαίσιο. Αυτό το πρώτο στάδιο λοιπόν ήταν που κατέδειξε, κατά τη γνώμη μας, το ρόλο που έπρεπει να επιτελέσει το εγχείρημα της ertopen. Στο κομμάτι αυτό της εργασίας χρησιμοποιήσαμε ως τεκμήρια της ανάλυσής μας φωτογραφίες, τις οποίες επιδιώξαμε να ενσωματώσουμε στον κορμό του κειμένου.

Στη συνέχεια μελετήσαμε την έννοια και τα χαρακτηριστικά των εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης, όπως επίσης την έννοια της αυτοδιαχείρισης και της αυτοοργάνωσης για να δούμε αν διέπουν τη λειτουργία και το χαρακτήρα της ertopen. Σ' αυτό το σημείο θα αξιοποιήσουμε τα αποτελέσματα της έρευνας που κάναμε και η οποία έχει τη μορφή οδηγού συνέντευξης. Μέσα από την ανάλυση των απαντήσεων των μελών της ertopen θα δούμε πλέον την άποψη των ίδιων των εμπλεκομένων στο εγχείρημα. Τα ερωτήματα στα οποία στοχεύουμε να αντλήσουμε πληροφορίες είναι τα εξής δύο: πρώτον, αν το ertopen λειτούργησε με βάση τις αρχές της αυτοοργάνωσης και της αυτοδιαχείρισης και άρα αν μπορεί να χαρακτηριστεί ως εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης. Δεύτερον, θέλουμε να ερευνήσουμε τη σημασία του πολιτισμού σε ένα τέτοιο εγχείρημα, που κουβαλάει την κληρονομιά της EPT, και να δούμε συνεπώς με τι όρους ο πολιτισμός έδωσε, πιθανά, νέα πνοή στο εγχείρημα αυτό.

6.1 ΟΜΑΔΑ-ΣΤΟΧΟΣ

Η ανάλυσή μας θα στηριχτεί πάνω στις απαντήσεις που έδωσαν οι «εργαζόμενοι» του ertopen με αφορμή τον οδηγό συνέντευξης που τους είχε δοθεί την περίοδο από 1/2015-3/2015. Πρόκειται για 10 ερωτήσεις ανοιχτού τύπου πάνω στις οποίες τοποθετήθηκαν οι εργαζόμενοι. Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφέρουμε ότι τις ερωτήσεις αυτές ζητήσαμε να απαντήσουν μόνο απολυμένοι εργαζόμενοι της ΕΡΤ, οι οποίοι δεν αιτήθηκαν να συμμετέχουν στον μεταβατικό φορέα, ΔΤ, ούτε στη ΝΕΡΙΤ, αλλά ασχολήθηκαν και συμμετείχαν στην ertopen. Πιστεύουμε ότι με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται η νοητική και χρονική συνέχεια που έχουμε ακολουθήσει μέχρι τώρα και στην εργασία. Πέραν αυτού όμως θέλαμε να μελετήσουμε αυτήν την ομάδα-στόχο και για το αξιακό φορτίο, που εντελώς υποκειμενικά, κρίνουμε ότι έχει ως προς τις επιλογές που έκανε.

Τέλος, εκτός από τις απαντήσεις των εργαζομένων, θα στηριχτούμε για την ανάλυσή μας και στις κατ' ιδίαν συζητήσεις που πραγματοποιήσαμε στο χώρο του ertopen στην Αγία Παρασκευή με τους εργαζομένους ύστερα από πρόσκληση των τελευταίων.

6.2 ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑ ΤΗΣ ertopen

Στις 11 Ιουνίου του 2013, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, η τρικομματική τότε – μετά από λίγο καιρό η ΔΗΜ.ΑΡ. αποχώρησε - κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Αντώνη Σαμαρά αποφάσισε να κλείσει τη δημόσια ραδιοφωνία τηλεόραση και το βράδυ της ίδιας μέρας προχώρησε στο κλείσιμο της ΕΡΤ ρίχνοντας μαύρο στις οθόνες. Εκτιμώντας την απόφαση και την πράξη αυτή θα λέγαμε ότι πρόκειται για μια καθαρά πολιτική απόφαση.

Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις των εργαζομένων της ertopen στην απόφαση αυτή συνεκτιμήθηκαν μια σειρά παραγόντων με πρώτο και κύριο το θέμα των συχνοτήτων. Στο διαγωνισμό που γινόταν εκείνο το καλοκαίρι στόχος ήταν ο αποκλεισμός της ΕΡΤ, ώστε ο μόνος διεκδικητής στο εθνικό αγαθό των συχνοτήτων να είναι η Digea, πράγμα που θα ωφελούσε ιδιαίτερα τα συμφέροντα των ιδιωτικών μέσων ενημέρωσης και μεγαλοκαναλαρχών. Δεύτερη στη σειρά με βάση τις απαντήσεις των εργαζομένων έρχεται η θέληση της κυβέρνησης να υπακούσει στις μνημονιακές απαιτήσεις και συγκεκριμένα στο ζήτημα της απόλυσης 2.000 εργαζομένων. Πράγματι το κλείσιμο της ΕΡΤ οδήγησε στην ανεργία 2.656 εργαζομένων. Στο δείγμα των εργαζομένων που μας απάντησε η συντριπτική πλειοψηφία εργαζόταν στην ΕΡΤ το ελάχιστο 15 χρόνια φτάνοντας μέχρι και τα 25 χρόνια εργασίας. Οι σκληρές μνημονιακές επιταγές εφαρμόζονταν στον ελληνικό λαό με τη σύμφωνη γνώμη της κυβέρνησης («συν Αθηνά και χείρα κίνει»), η οποία έχοντας ως ευκαιρία την κρίση μπορούσε να εφαρμόσει τις πιο σκληρά νεοφιλελεύθερες πολιτικές.

Απέναντι στα σχέδια αυτά της κυβέρνησης ένας δημόσιος φορέας που θα παρείχε μια πλουραλιστική και πολυφωνική ενημέρωση δεν αποτελούσε ευνοϊκό πεδίο. Έτσι λοιπόν οι εργαζόμενοι απάντησαν ότι το κλείσιμο της ΕΡΤ από την κυβέρνηση στόχευε στο να μην υπάρχει καμιά περίπτωση πολυφωνικής ενημέρωσης, καθώς επεδίωκαν τη λειτουργία της ΕΡΤ με όρους «κυβερνητικού οργάνου». Δε μπορούσαν να αντιληφθούν και να διαχειριστούν ένα δημόσιο ραδιοτηλεοπτικό φορέα, ή καλύτερα καθ' ημάς επειδή το αντιλαμβάνονταν απόλυτα με βάση το δικό τους ιδεολογικοπολιτικό πλαίσιο όμως, αποφάσισαν να τον κλείσουν. Ας μην ξεχνάμε όμως ότι εφαρμόζαν την πολιτική του «δόγματος του σοκ». Η αιφνίδια και τελεσίδικη απόφαση του κλεισίματος της ΕΡΤ, η προσπάθεια εκφοβισμού του πλήθους μέσω της αστυνομίας, στόχευε στην υποταγή του ελληνικού λαού, στην απομείωση της δύναμης για αντίσταση. Τη στιγμή που η κυβέρνηση αποφάσισε και απέλυσε εν μια νυκτί 2.656 εργαζόμενους, άφηνε ανοιχτό το ενδεχόμενο νέων απολύσεων. Ο δρόμος ήταν στρωμένος με ροδοπέταλα. Η αντίσταση των πολιτών αποτελούσε εμπόδιο στα κυβερνητικά σχέδια και έπρεπε να καμφθεί. Άλλοι λόγοι που οδήγησαν στο κλείσιμο της ΕΡΤ ήταν τα σκάνδαλα που υπήρχαν αλλά και το όφελος της ενίσχυσης των ιδιωτικών ΜΜΕ, π.χ. μέσω της εκμετάλλευσης και του ξεπουλήματος του αρχείου της ΕΡΤ. Ακόμα οι απεργιακές κινητοποιήσεις των εργαζομένων, που ζητούσαν να πληρωθούν τα δεδουλευμένα τους και τις υπερωρίες και μια σειρά οικονομικών λόγων περιλαμβάνονται στις απαντήσεις των εργαζομένων. Το κλείσιμο της ΕΡΤ, τέλος δε κινούνταν όμως μόνο σε μια συνολική πολιτική υπονόμευσης καθετί δημόσιου, άκρατων ιδιωτικοποιήσεων, φίμωσης ή συμμόρφωσης και πειθάρχησης των πολιτών, αλλά πολύ περισσότερο έβαλε κατά του πολιτισμού και της ενημέρωσης, που αποτελούν δικαιώματα των πολιτών.

Αξιολογώντας επομένως όλες αυτές τις παραμέτρους οι περισσότεροι εργαζόμενοι που συμμετείχαν στην έρευνά μας απάντησαν θετικά στην ερώτηση για το αν το κλείσιμο της ΕΡΤ πυροδότησε την ύπαρξη κοινωνικού κινήματος. Απέναντι στο υποβόσκον μήνυμα ότι κι άλλες απολύσεις είναι καθ' οδόν όσο εφαρμόζεται η πολιτική των μνημονίων και της λιτότητας, απέναντι στον «πραξικοπηματικό» τρόπο λήψης της απόφασης για το κλείσιμο της ΕΡΤ και στο μαύρο της κυβέρνησης, συγκροτήθηκε ένα ευρύ κοινωνικό κίνημα που ζητούσε την επαναλειτουργία της ΕΡΤ και έβαλλε κατά των ασκούμενων πολιτικών. Βέβαια στις απαντήσεις των εργαζομένων σημειώνεται και το αυθόρμητο των κινητοποιήσεων και των συγκεντρώσεων εκείνης της περιόδου, όπως επίσης η χρονική διάρκεια – ότι δεν κράτησε πολύ δηλαδή.

Συνακόλουθα οδηγούμαστε στους παράγοντες που συνέβαλαν στη δημιουργία του ertopen. Κατ' αρχήν υπήρχε η θέληση και η ανάγκη να συνεχιστεί από μεριάς εργαζομένων της ΕΡΤ ο

αγώνας τους. Η εισβολή των MAT στο ραδιομέγαρο το Νοέμβρη σήμανε το κόψιμο των συχνοτήτων από τις οποίες εξέπεμπαν οι εργαζόμενοι μέσα από την ΕΡΤ. Το αίτημα που είχε προκύψει για ανεξάρτητη και ελεύθερη ενημέρωση και το αίσθημα δικαίου του αγώνα των εργαζομένων έπρεπε, με όρους ηθικούς, να συνεχίσει να εκφράζεται και να διεκδικείται. Ο αγώνας των εργαζομένων μέσα από την ΕΡΤ για 5 μήνες, η λειτουργία του ertopen που ήδη είχε ξεκινήσει να λειτουργεί είχαν ξεκάθαρα χαρακτηριστικά αυτοοργάνωσης και αυτοδιαχείρισης. Αυτοοργάνωση των εργαζομένων ως προς το πρόγραμμα, δημοκρατικές διαδικασίες και συνελεύσεις, αυτοδιαχείριση και προστασία του κτιρίου και της παρουσίας της ΕΡΤ, που αποτελούσαν παρουσία του ελληνικού λαού. Με την εισβολή επομένως των MAT στο ραδιομέγαρο το εγχείρημα αυτό που είχε ξεκινήσει, επίσημα πλέον στεγάστηκε απέναντι από το ραδιομέγαρο. Επιχειρείται ένα πείραμα αυτοδιαχείρισης. Η φήμιση της ελευθερίας δεν έβρισκε διέξοδο σε επιλογές τύπου ΔΤ και το αίσθημα αδικίας δεν απαλυνόταν. Τη στιγμή που περιφερειακοί σταθμοί και εγκαταστάσεις εξακολουθούσαν να βρίσκονται στα χέρια των εργαζομένων και να εκπέμπουν έπρεπε και στην Αθήνα να ηχήσει η φωνή της «Ελεύθερης ΕΡΤ». Το ertopen χαρακτηρίστηκε ως λύση ανάγκης, με την έννοια της μόνης εναλλακτικής, για εμάς όμως αποτέλεσε επιλογή των ανθρώπων που την στήριξαν, να μην σκύψουν το κεφάλι.

6.3 Η ertopen ΩΣ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΜΕΣΟΥ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Η ertopen αποτέλεσε ένα πείραμα, ένα εγχείρημα λειτουργίας ενός μέσου ενημέρωσης και πολιτισμού με διαφορετικούς όρους από τους καθιερωμένους. Ήταν κατ' αρχήν προϊόν αντίστασης και αγώνα. Οι εργαζόμενοι απάντησαν πως η ertopen κατάφερε, μερικώς όμως, να λειτουργήσει ως εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης. Πρώτα όμως να προσδιορίσουμε τι θεωρείται εναλλακτικό από τα ίδια τα μέλη της ertopen. Το μέσο λοιπόν το οποίο λειτουργεί με οριζόντιες διαδικασίες λήψης αποφάσεων, με συνελευσιακές διαδικασίες και με δημοκρατικό τρόπο ορίζεται από τους εργαζόμενους ως εναλλακτικό. Θα πρέπει να είναι ένα μέσο ακηδεμόνευτο και ανεξάρτητο που να δίνει φωνή στις αποκλεισμένες κοινωνικές ομάδες και να παρέχει αντικειμενική και πλουραλιστική ενημέρωση. Να είναι ακόμα ένα μέσο εναλλακτικό ως προς το περιεχόμενο και τη θεματολογία του. Να λειτουργεί με τέτοιο τρόπο που να σέβεται και να αναγνωρίζει τα εργασιακά δικαιώματα όσων απασχολεί.

Με βάση αυτά λοιπόν τα κριτήρια οι εργαζόμενοι απάντησαν ότι η ertopen στόχευαν να λειτουργήσει ως τέτοιο μέσο κι αυτό το πέτυχαν στο βαθμό που αποτέλεσε μια “έντιμη και ειλικρινή προσπάθεια”, στο βαθμό που ήταν αυτοδιαχειριζόμενο. Οι “εργαζόμενοι” της ertopen αυτοοργανώθηκαν και ανέλαβαν μια προσπάθεια αρκετά απαιτητική. Ιεραρχία δεν

υπάρχει και ο τρόπος οργάνωσής τους αποφασίζεται συλλογικά. Οργανώνουν μόνοι τους το πρόγραμμα, τις δράσεις και αποφασίζουν για τη στόχευση της ertopen. Στο εγχείρημα αυτό ενεπλάκη κι άλλος κόσμος που δεν εργαζόταν προηγουμένως στην ΕΡΤ. Όλοι δοκιμάστηκαν σε νέες αρμοδιότητες και πόστα, δούλεψαν σε θέσεις που δεν αντιστοιχίζονταν με αυτές που είχαν στην ΕΡΤ. Προσπαθούσαν να παρέχουν εναλλακτική ενημέρωση και να δίνουν φωνή σε ανθρώπους και συλλογικότητες που δεν έχουν πρόσβαση σε άλλα ραδιοτηλεοπτικά μέσα. Συνεπώς η ertopen λειτουργεί αυτοοργανωμένα και με αυτοδιαχείριση. Ωστόσο δεν έχει καταφέρει να καλύψει τις οικονομικές ανάγκες όσων το στηρίζουν και υπ' αυτή την έννοια αναφερόμαστε στους εργαζόμενους χρησιμοποιώντας εισαγωγικά , καθώς δεν αμείβονται για τη δουλειά τους. Το πρόβλημα λοιπόν προκύπτει από τη στιγμή που δεν μπορεί να καλύψει τις βιοποριστικές ανάγκες των μελών του, γιατί, όπως αναφέρθηκε και προηγούμενα στην εργασία, δε μπορεί να δώσει ως εγχείρημα αυτοοργάνωσης και αυτοδιαχείρισης την εναλλακτική πρόταση και για άλλο κόσμο να εμπλακεί σε αυτό. Δε μπορεί να αποτελέσει βιώσιμη αντιπρόταση ειδικά στον καιρό της κρίσης. Παρ' αυτά το ertopen αποτέλεσε δείγμα αυτοοργανωμένου φορέα ενημέρωσης και πολιτισμού με χαρακτηριστικά εναλλακτικού μέσου ενημέρωσης. Ήταν ένα παράδειγμα δημιουργικής αντίστασης, μια ακόμα ρωγμή στο κεντρικό πολιτικό σκηνικό.

Μια ρωγμή που με το πέρασμα του χρόνου βάθαινε συνεχώς θυμίζοντας το διακύβευμα αυτού του εγχειρήματος. Το διακύβευμα της επανασύστασης και επαναλειτουργίας της ΕΡΤ, μιας ΕΡΤ όμως ανεξάρτητης, απαλλαγμένης από σκάνδαλα, αυτοδιαχειριζόμενης και ανοιχτής στην κοινωνία. Την ανάγκη επαναλειτουργίας ενός δημόσιου φορέα ενημέρωσης και πολιτισμού, που θα διέπεται από τις αρχές της δημοκρατίας, της αλληλεγγύης και από δημιουργικότητα διασφαλίζοντας την ενότητα των εργαζομένων.

6.4 ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ο πολιτισμός και η προαγωγή του αποτέλεσαν σημαντικά στοιχήματα για την ertopen. Οι εργαζόμενοι αναφερόμενοι στη σχέση πολιτισμού και ενημέρωσης σχεδόν ομόφωνα αναφέρουν ότι η ενημέρωση είναι πολιτισμός. Η ενημέρωση παράγει γνώση , όπως ακριβώς κι ο πολιτισμός. Πρόκειται για δυο αγαθά, που από τα κυρίαρχα μέσα αντιμετωπίζονται ωστόσο ως εμπορεύματα. Γι' αυτό σε εναλλακτικά εγχειρήματα ο πολιτισμός των «ευνοημένων» δεν είναι ζητούμενο. Ο πολιτισμός πρέπει να συμβάλλει στην προαγωγή της κοινωνίας, να καλλιεργεί την αισθητική - η αισθητική κρίση κατά τον Bourdieu αποτελεί κοινωνική ικανότητα. Ο πολιτισμός ανήκει στις καθημερινές απολαύσεις και άρα τα μέσα ενημέρωσης πρέπει να προάγουν την αξία του. Με τα ακριβή λόγια των εργαζομένων στο

κείμενό τους «Ποια ΕΡΤ θέλουμε»: «Η ακηδεμόνευτη ενημέρωση και η ποιοτική πολιτισμική/ψυχαγωγική οπτικοακουστική παραγωγή ενός πραγματικά ΔΗΜΟΣΙΟΥ και αυθεντικά ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΡαδιοΤηλεοπτικού Οργανισμού, αποτελούν κοινωνικά αγαθά και όχι εμπορεύματα. Η ελευθεροτυπία, η αλογόκριτη δημοσιογραφική εργασία, η απεξαρτημένη από άνωθεν «εντολές» πολιτιστική δημιουργία/προβολή και η απρόσκοπτη άσκηση της ερευνητικής δουλειάς προς όφελος του λαού και ειδικότερα υπέρ των πιο αδύναμων κοινωνικών ομάδων και των κοινωνικών κινημάτων, αποτελούν ενιαίο και αδιαπραγμάτευτο δικαίωμα και υποχρέωση.. Ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα, ατομικά και κοινωνικά, εφαρμόζεται από τους εργαζόμενους χωρίς καμία εξαίρεση για τους πολίτες της χώρας και του κόσμου. Η ΕΡΤ λειτουργεί εκπαιδευτικά, παράγει ποιοτικό πολιτιστικό προϊόν, δίνει βήμα έκφρασης στις αποκλεισμένες κοινωνικές ομάδες, μεριμνά για την προαγωγή της δημιουργικής φαντασίας των μικρών ηλικιών, τη διαδραστική ενθάρρυνση των δεξιοτήτων τους και της κριτικής σκέψης».

Η αξία του πολιτισμού στο εγχείρημα της ertopen αποδεικνύεται και έμπρακτα, καθώς για το 2014-2015 η ertopen αναδείχθηκε ο πρώτος χορηγός επικοινωνίας στα περισσότερα πολιτιστικά γεγονότα κυρίως σε επίπεδο Αθήνας. Και τούμπαλιν όμως πολλά πολιτιστικά εγχειρήματα και χώροι στήριξαν έμπρακτα την ertopen ως εγχείρημα αντίστασης. Αντίστασης στην κυρίαρχη πολιτική. Καθώς η σχέση πολιτισμού και πολιτικής είναι οργανική κι όχι εργαλειακή, δεν υπάρχει δηλαδή εκμετάλλευση τους ενός σε όφελος του άλλου, μια πολιτισμική άνθηση ενισχύει τον αγώνα αντίστασης των υποκειμένων. Η επένδυση στον πολιτισμό ενισχύει συνεπώς την έννοια της ηγεμονίας που ανέπτυξε ο Gramsci. Ηγεμονία σε κοινωνικό, πολιτικό, ιδεολογικό επίπεδο. Πολιτισμός και πολιτική βαδίζουν συντροφικά προς την κοινωνία που τα υποκείμενα της αντίστασης παλεύουν να οικοδομήσουν. Όπως καταληκτικά αναφέρουν οι εργαζόμενοι της ertopen, η σημασία του πολιτισμού ειδικά στην εποχή της κρίσης είναι τεράστια. Ο πολιτισμός είναι «όχημα προς τη γνώση», είναι «πηγή άντλησης δύναμης». Ενδυναμώνει συναισθηματικά και ψυχικά τους αντιστεκόμενους και τους οπλίζει με αισιοδοξία. Για τους αγωνιζόμενους εργαζόμενους του ertopen ο πολιτισμός αποτελεί συνδετικό κρίκο του κοινωνικού συνόλου, απελευθερώνει και δίνει ανάσα και ψυχή σε αυτούς που δεν το βάζουν κάτω. Ο πολιτισμός είναι «διαδρομή», την οποία συλλογικά καλούμαστε να διανύσουμε.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ

Το εγχείρημα της ertopen, που εξετάσαμε, αποτέλεσε απόδειξη ενάντια στη λογική του μονόδρομου. «Χωρίς το όραμα ενός καλύτερου κόσμου», όπως αναφέρει ο Lebowitz, «κάθε

κρίση του καπιταλισμού (όπως αυτή που υφίστάμεθα) δεν μπορεί τελικά να επιφέρει παρά μια επώδυνη αναδιάρθρωση – και τον πόνο που θα τον νιώσουν όσοι ήδη υφίστανται την εκμετάλλευση και τον αποκλεισμό. Η έννοια μιας εναλλακτικής κοινωνίας, βασισμένης στην αλληλεγγύη, συνιστά σημαντικό όπλο για την υπεράσπιση της ανθρωπότητας» (Lebowitz,2009:56). Η ertopen αποτέλεσε ένα από τα πολλά εγχειρήματα αυτοοργάνωσης, που δημιουργήθηκαν εν καιρώ κρίσης, και έδωσαν το στίγμα μιας κοινωνίας οργανωμένης με νέους όρους, βασισμένης πάνω στις αρχές της αλληλεγγύης, της δημοκρατίας, του διακιώματος όλων στη γνώση. Μια γνώση που πρέπει να μοιράζεται σε όλους χωρίς περιορισμούς και μεταλλάξεις.

Η ertopen είναι πράγματι ένα εγχείρημα αυτοοργάνωσης των μελών της, που βασίζεται και στη λογική της αυτοδιαχείρισης, εγκόλπωσε όμως δυσκολίες και προβληματικές που, για να είμαστε ειλικρινείς, ήταν δύσκολο να αποφύγει. Καθώς αποτέλεσε προϊόν ανάγκης και όχι ώριμων διαδικασιών ή εξαρχής συνειδητής επιλογής αυτοδιαχειριζόμενου μέσου δεν κατάφερε να κρατήσει μέχρι τώρα όλο το έμφυχο δυναμικό της. Η αδυναμία του μέσου να απαντήσει στις βιοποριστικές ανάγκες των μελών του το αποδυνάμωσε. Ωστόσο η προσπάθεια της ertopen κατάφερε να διαπνέεται από τη λογική των εναλλακτικών μέσων. Η στόχευση του μέσου και το περιεχόμενό του, ο τρόπος οργάνωσης και η σχέση που ανέπτυξε με το κοινό του πλησιάζουν πολύ σε ένα εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης.

Το πιο βασικό όμως, κατά την δική μας άποψη, είναι ότι το εγχείρημα της ertopen κινήθηκε στη λογική αμφισβήτησης της καθεστηκυίας τάξης πραγμάτων. Ότι τα μέλη του ακολούθησαν μια πορεία αντίθετη στο συμβιβασμό, μια πορεία που πολλοί δεν είχαν τη δυνατότητα να ακολουθήσουν και να ανταπεξέλθουν σε αυτήν. Πρόβαλε την ανάγκη της «συμμετοχής των ανθρώπων στη διαμόρφωση, στη διεξαγωγή και στον έλεγχο της διαχείρισης των δημόσιων υποθέσεων η οποία είναι αναγκαία για τη διασφάλιση της πλήρους ανάπτυξης, ατομικής και συλλογικής» (Lebowitz,2009:117). Για να κλείσουμε την εργασία μας με τα λόγια του Τσάβες: « να επαναδιεκδικήσουμε το σοσιαλισμό ως θέση, σχέδιο και πορεία, αλλά ένα νέο σοσιαλισμό, ανθρωπιστικό, που βάζει τον άνθρωπο κι όχι τις μηχανές ή το κράτος πάνω από όλα». Ο πολύ δύσκολος αυτός αγώνας, όμως, προκειμένου να πραγματοποιηθεί συνεπάγεται κατά τον Lebowitz «την προώθηση των αναγκαίων για την οικονομική επανάσταση πολιτικών και πολιτισμικών επαναστάσεων»(Lebowitz,2009:117). Εμείς καταλήγουμε στο ότι το εγχείρημα αυτοοργάνωσης της ertopen ήταν ένα δείγμα προς αυτήν την κατεύθυνση, μιας άλλης κοινωνίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αλτουσέρ Λ. (1964-1975). Θέσεις, μτφ. Ξενοφών Γιαταγάνας, Αθήνα: Θεμέλιο (1999), σελ. 69-121

Βαρκαρόλης Ο. 2012. Δημιουργικές αντιστάσεις και Αντεξουσία. Εγχειρήματα και προβληματισμοί του ριζοσπαστικού κινήματος στον 21ο αιώνα, Αθήνα: καφενείο “Το παγκάκι”, σελ. 31-49

Δοξιάδης Κ. 2008. Ανάλυση λόγου: κοινωνικο-φιλοσοφική θεμελίωση, Αθήνα: Πλέθρον, σελ.165-188

Δουζίνας Κ. 2011. Αντίσταση και φιλοσοφία στην κρίση: Πολιτική, ηθική και στάση Σύνταγμα, Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Λίμποβιτς Μ. 2011. Χτίζοντας τον σοσιαλισμό του 21ου αιώνα: Η λογική του κράτους, Αθήνα: Νήσος, σελ. 8, 15-23

Πλειός Γ. 2001. Ο λόγος της εικόνας: ιδεολογία και πολιτική, Αθήνα: Παπαζήση, σελ.25-45, 89-106, 117-139

Ράιτ Ε.Ο. 2012. Πραγματικές ουτοπίες στον καπιταλισμό και πέρα από αυτόν: παίρνοντας σοβαρά το κοινωνικό στοιχείο στον σοσιαλισμό, μτφ. Λουδοβίκος Κωτσονόπουλος, Βαγγία Λυσικάτου, Αθήνα: Νήσος, σελ. 15-20, 44-48

Συλλογικό έργο. 2014. Αυτοδιαχείριση. Μια ιδέα πάντα επίκαιρη, μτφ. Θοδωρής Δρίτσας, Κώστας Σπαθαράκης, Αθήνα: οι εκδόσεις των Συναδέλφων, σελ. 18-22

Τσουρβάκας Γ.Ε. 1997. Ποιοτική έρευνα: οι εφαρμογές της στη μελέτη των μέσων μαζικής επικοινωνίας, Αθήνα: Όμιλος συγγραφέων καθηγητών, σελ.15-47

Χαλεβελάκη Μ. 2010. Μια εισαγωγή στη σημειολογία: θεωρία και εφαρμογές, Αθήνα: Καστανιώτη, σελ.

Agamben, Giorgio, Κατάσταση Εξαίρεσης, Πατάκης, Αθήνα, 2007.

Babbie E. 2011. Εισαγωγή στην κοινωνική έρευνα, μτφ. Γιάννης Βογιατζής, Αθήνα: Κριτική, σελ.611-646

Cuche D. 2001. Η έννοια της κουλτούρας στις Κοινωνικές Επιστήμες, μτφ. Φώτης Σιατίτσας, Αθήνα: Τυπωθήτω.

Foucault M. 2011. Επιτήρηση και Τιμωρία: Η γέννηση της φυλακής, μτφ. Τάσος Μπέτζελος, Αθήνα: Πλέθρον

Lebowitz M.A. 2009. Οικοδομήστε τον τώρα! Λόος για το σοσιαλισμό του 21ου αιώνα, μτφ. Κατερίνα Λαμπρινού, Αθήνα: The monthly review imprint, σελ.51-58,114-119

Tilly C. 2007. Κοινωνικά κινήματα 1768-2004, μτφ. Θανάσης Τσακίρης, Αθήνα: Σαββάλας, σελ.15-45, 91-96, 292-294

Alvarez S.E., Dagnino E., Escobar A.1998. Cultures of politics/Politics of cultures : Re-visioning latin american social movements.Westview Press.

Atton C. 2002. Alternative Media.London: Sage Publications, p.7-30, 98-102

Gramsci A. 1971. Selections from the Prison Notebooks of Antonio Gramsci, ed. and trans. Quintin Hoare & G.N. Smith, International Publishers, New York .

Kiourkiolis A.,Katsambekis G.2014. Radical democracy and collective movements today :The biopolitics of the multitude versus the hegemony of the people. Ashgate, p.1-89

Rose G. 2001. Visual Methodologies.London: Sage Publications, p.5-32, 135-186

Zizek S.1999. The Ticklish Subject. London: Verso, p.313-400

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=1254&Itemid=29

http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=1172&Itemid=29

<https://www.youtube.com/watch?v=MzCTOirlXTk>

<https://www.youtube.com/watch?v=zEV7CrwsQ2Y>

<https://athens.indymedia.org/post/884498>

<https://mauroflight.wordpress.com/2013/07/16/>

<http://www.avgi.gr/article/5275074/i-ert-tis-epomenis-meras>

<http://news247.gr/eidiseis/afieromata/h-istoria-ths-ert-47-xronia-zwhs-mexri-thn-11h-ioynioy.2293543.html>

<http://www.ertopen.com/fakelos-ert/item/619-synenteyxh-typoy-25-6-keimeno-dhmosiografwn>

<http://www.koutipandoras.gr/article/37810/ert-oles-oi-exelixeis-gia-kleisimo-tis-dimosias-radiotileorasis>

<http://www.ertopen.com/news/ellada/koinwnia/item/33633-ert-telika,-einai-zhthma-dhmokratias>

<http://left.gr/news/o-agonas-ton-ergazomenon-tis-ert-einai-poly-skliros-gia-na-pethanei-poly-foteinos-gia-na>

<http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=517457>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1.ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

- 1.Ανήκατε στο εργασιακό δυναμικό της ΕΡΤ, σε ποια θέση και για πόσα χρόνια;
- 2.Ποια ήταν κατά τη γνώμη σας τα αίτια που οδήγησαν στο κλείσιμο της ΕΡΤ;
- 3.Πιστεύετε ότι το κλείσιμο της ΕΡΤ πυροδότησε και προκάλεσε την ύπαρξη ενός κοινωνικού κινήματος ενάντια στο κλείσιμο της ΕΡΤ;
- 4.Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι παράγοντες που οδήγησαν στη δημιουργία του ertopen;
- 5.Εμφανίζει κατ' εσάς η λειτουργία του ertopen χαρακτηριστικά εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης;
- 6.Πώς θα ορίζατε εσείς ένα εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης;
- 7.Πώς συνδέεται το κομμάτι του πολιτισμού με την ενημέρωση;
- 8.Ποια η σημασία του πολιτισμού στο δικό σας εγχείρημα;
- 9.Ποιο το διακύβευμα του ertopen;
- 10.Ποια θεωρείται ότι είναι η σημασία του πολιτισμού ειδικά στην εποχή που βιώνουμε;

2 .Απαντήσεις εργαζομένων ertopen:

1)

1.Ανήκατε στο εργασιακό δυναμικό της ΕΡΤ, σε ποια θέση και για πόσα χρόνια;

Ανήκω στην ΕΡΤ από το 2002, αρχικά στην ΕΡΑ Φιλία και από το 2007 στο δημοσιογραφικό δυναμικό της ιστοσελίδας της.

2.Ποια ήταν κατά τη γνώμη σας τα αίτια που οδήγησαν στο κλείσιμο της ΕΡΤ;

Το κλείσιμο της ΕΡΤ ήταν πολιτική απόφαση σε συνδυασμό με κίνητρα ενίσχυσης των ιδιωτικών καναλιών και παράλληλα εργασιακά για να περάσει το μήνυμα ότι δεν μπορεί να υπάρξει αντίσταση στις επιλογές της τότε κυβέρνησης.

3. Πιστεύετε ότι το κλείσιμο της ΕΡΤ πυροδότησε και προκάλεσε την ύπαρξη ενός κοινωνικού κινήματος ενάντια στο κλείσιμο της ΕΡΤ;

Το κίνημα που προέκυψε από το κλείσιμο της ΕΡΤ δεν έγινε μόνο γι αυτήν, αλλά για το μήνυμα που έστειλε το κλείσιμό της και προς άλλους κλάδους εργαζομένων.

4. Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι παράγοντες που οδήγησαν στη δημιουργία του ertopen;

Η επιλογή να συνεχίσουμε την εκπομπή ραδιοτηλεοπτικού και ιντερνετικού προγράμματος, οδήγησε στη δημιουργία του ertopen.

5. Εμφανίζει κατ' εσάς η λειτουργία του ertopen χαρακτηριστικά εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης;

Εναλλακτικό είναι σε εμβρυακό επίπεδο, καθώς οι οικονομικές εξελίξεις δεν επιτρέπουν στο σύνολο των απολυμένων της ΕΡΤ να οργανώσουν και να συναποφασίσουν τη λειτουργία του, όπως θα συνέβαινε αν η δημιουργία του δεν ήταν προϊόν βίαιης εξέλιξης, αλλά μιας πιο ώριμης και συλλογικής διαδικασίας χωρίς την πίεση του λουκέτου.

6. Πώς θα ορίζατε εσείς ένα εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης;

Εναλλακτικό μέσο ορίζω το μέσο που είναι ανοιχτό σε όλα τα ρεύματα της κοινωνίας, δεν επηρεάζεται από χορηγίες και έσοδα διαφημίσεων στο να αποκρύπτει ή να υποβαθμίζει περιεχόμενα και έχει εσωτερικές σχέσεις εργαζομένων βασισμένες σε συνεννόηση και αλληλεγγύη.

7.,8.Ο πολιτισμός είναι μια από τις πτυχές - επίπεδα της ενημέρωσης και γι αυτό του δίνουμε ειδικό βάρος και προβολή, πάντα στα πλαίσια των δυνατοτήτων μας.

9.,10.Το ertopen επιχείρησε και πέτυχε να δώσει φωνή σε μεγάλα τμήματα της κοινωνίας και σε κοινωνικές ομάδες σκοπίμως αποκλεισμένες από τα συστημικά ΜΜΕ, τη στιγμή που δέχονταν επιθέσεις στα πάσης φύσεως δικαιώματά τους και φυσικά να εκφράσει - προβάλλει και τον αγώνα της ΕΡΤ.

2)

1.Ανήκατε στο εργασιακό δυναμικό της ΕΡΤ, σε ποια θέση και για πόσα χρόνια;

Ναι, ανήκα. Αορίστου Χρόνου (Ιούλιος 1986 - Ιούνιος 2013).

Επί 13 χρόνια, ήμουν εκφωνήτρια στο ραδιόφωνο, με κύρια και τυπική απασχόληση-καθήκον, την εκφώνηση ειδήσεων και παράλληλα, έκανα 3 ραδιοφωνικές παραγωγές λόγου και μουσικής στην ΕΡΑ Κομοτηνής (1986 - 1993).Κατόπιν, τον Μάρτιο 1999, μετέβην στο Τμήμα Μεταγλωττισμού, Υποτιτλισμού και Ελέγχου Δ/νσης Προγ/τος ΕΡΤ, μέχρι τις 11/6/2013. Να σημειώσω ότι στον Μεταγλωττισμό, ο μισθός μου λιγόστεψε, κατά 50.000 πάνω κάτω δραχμές... τότε!... Πήγα, διότι, αν και λιγότερα χρήματα, περισσότερη και πολύ πιο υπεύθυνη δουλειά, παρήγα έργο με αντικείμενο ό,τι σπούδασα και αγαπούσα.

Εκεί, εργάσθηκα ως αφηγήτρια, μεταφράστρια, υποτιτλίστρια και επιμελήτρια κειμένων στη ζώνη των ντοκιμαντέρ, κυρίως. Αλλά και σειρών, ταινιών και animation, ιδίως τελευταία, πριν κλείσουν την ΕΡΤ (μετάφραση - animation σε 15, περίπου φωνές-ρόλους μεγάλους και μικρούς, τραγούδι). Συνολικά, εργάσθηκα στην ΕΡΤ 27 έτη.

2.Ποια ήταν κατά τη γνώμη σας τα αίτια που οδήγησαν στο κλείσιμο της ΕΡΤ;

Μίζες, οικονομικά συμφέροντα, διαφθορά, κώφευση, στρουθοκαμηλισμός και... τρομοκρατία.

3. Πιστεύετε ότι το κλείσιμο της ΕΡΤ πυροδότησε και προκάλεσε την ύπαρξη ενός κοινωνικού κινήματος ενάντια στο κλείσιμο της ΕΡΤ;

Ναι... κατά κάποιον τρόπο... Εννοώ ότι για να λέγεται κίνημα και μακάρι να είναι ή να γίνει, θέλει τεράστια δουλειά.

4. Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι παράγοντες που οδήγησαν στη δημιουργία του ertopen;

Το ότι οι συνθήκες - το "μαύρο", π.χ. - μας βρήκαν, απλώς κι ευτυχώς, κατ' εμέ, APENANTI!

5. Εμφανίζει κατ' εσάς η λειτουργία του ertopen χαρακτηριστικά εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης;

Ως εναλλακτικό μέσο φαντάζομαι ένα μέσο πιο φρέσκο, πιο πρωτοπόρο, ειλικρινές και έντιμο. Και πιστεύω ότι η ertopen έχει τέτοια χαρακτηριστικά ή βούληση, αν θέλετε.

6. Πώς θα ορίζατε εσείς ένα εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης;

Άμεσο, αντικειμενικό, μαχητικό, μάχιμο. Με ρεαλισμό και φαντασία!

7. Πώς συνδέεται το κομμάτι του πολιτισμού με την ενημέρωση;

Ο πολιτισμός μετατρέπει την ενημέρωση σε γνώση.

8. Ποια η σημασία του πολιτισμού στο δικό σας εγχείρημα;

Βασική και πάντα αναγκαία. Διότι ο πολιτισμός είναι κάτι το υπαρκτό, το ζωντανό.

9. Ποιο το διακύβευμα του ertopen;

Να κρατάμε ψηλά τη... "Σημαία", ν' ανεμίζουμε, πάντα, τη "Φανέλα"! Να γυρίζει πίσω, μία ΕΡΤ καθαρή και ανοιχτή στην κοινωνία, συνεπώς, στον εαυτό της.

10. Ποια θεωρείται ότι είναι η σημασία του πολιτισμού ειδικά στην εποχή που βιώνουμε;

Όσο πιο εύθραυστες ή σκοτεινές ή (δια)ταραγμένες, τέλος πάντων, όσο πιο αντίξοες είναι οι συνθήκες, ο πολιτισμός γίνεται έντονα ζητούμενο, ξεγυμνώνονται πράγματα, πέφτουν μάσκες... κι αρχίζει η αναμέτρηση, η αυτοκριτική... είναι και αυτά πολιτισμός.

Ειδικά, στην εποχή που ζούμε, ο πολιτισμός γίνεται για άλλη μια φορά το "νερό της ψυχής μας"! Και είναι το πιο σημαντικό μας όπλο, με το οποίο πορευόμαστε τώρα και πάντα.

Ο πολιτισμός δεν είναι δεκανίκι, είναι ΟΠΛΟ!

Είναι ΔΙΑΔΡΟΜΗ και ΔΡΟΜΟΣ!

Είν' η ΑΝΑΣΑ που βγαίνει κι από το στόμα κι απ' την Ψυχή!

Ο πολιτισμός ΕΛΕΥΘΕΡΩΝΕΙ.

3)

1. Ανήκατε στο εργασιακό δυναμικό της ΕΡΤ, σε ποια θέση και για πόσα χρόνια;

Όταν έπεσε το μαύρο στις οθόνες και στις ζωές μας, μετρούσα 22 περίπου χρόνια προϋπηρεσίας στην ΕΡΤ. Μέχρι το 1998 δούλευα με τρίμηνες συμβάσεις έργου. Το 1998 πέτυχα στον διαγωνισμό ΑΣΕΠ για 160 θέσεις με συμβάσεις ετήσιες ορισμένου χρόνου. Ωστόσο, ήμουν σε αυτούς που μετατράπηκαν οι συμβάσεις τους σε αορίστου χρόνου με το προεδρικό διάταγμα Παυλόπουλου. Δούλευα στη σύνταξη ειδήσεων Ραδιοφωνίας . Έγγραφα και εκφωνούσα δελτία ειδήσεων και συνεργαζόμουν στη μεσημβρινή Ραδιοεφημερίδα του Σ/Κ.

2. Ποια ήταν κατά τη γνώμη σας τα αίτια που οδήγησαν στο κλείσιμο της ΕΡΤ;

Η ΕΡΤ δεν έκλεισε. Αυτό τουλάχιστον υπερασπιζόμαστε όσοι αγωνιζόμαστε 20 μήνες τώρα. Προσπάθησαν να πνίξουν τη φωνή μας αλλά δεν τα κατάφεραν. Βασικός λόγος για την επιλογή τους ήταν τα διαπλεκόμενα με τους μεγαλοκαναλάρχες και την Digea. Επίσης τους ενοχλούσε που δεν είμαστε κρατική αλλά δημόσια ραδιοτηλεόραση. Υπήρχε πολυφωνία και αυτό ενοχλούσε. Ενόχλησαν πολύ και οι συνεχιζόμενες απεργίες που είχαμε τότε. Επιπλέον χρειαζόντουσαν άμεσα 2000 απολύσεις. Στο στόχαστρο επίσης ήταν η ακίνητη περιουσία της ΕΡΤ, το Αρχείο και οι συχνότητες.

3. Πιστεύετε ότι το κλείσιμο της ΕΡΤ πυροδότησε και προκάλεσε την ύπαρξη ενός κοινωνικού κινήματος ενάντια στο κλείσιμο της ΕΡΤ;

Ναι το πιστεύω.

4. Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι παράγοντες που οδήγησαν στη δημιουργία του ertopen;

Το ertopen το δημιούργησε η ανάγκη, από την πρώτη κιόλας ημέρα.

5. *Εμφανίζει κατ' εσάς η λειτουργία του ertopen χαρακτηριστικά εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης;*

Όσον αφορά το κτήριο του παλιού Δημαρχείου, απέναντι από το Ραδιομέγαρο, μεταφερθήκαμε μετά την εισβολή των ΜΑΤ στις 7 /11/13, για να συνεχίσουμε τον αγώνα μέχρι τη δικαίωση. Γίναμε η φωνή της κοινωνίας που αγωνιζόταν ενάντια στη λιτότητα, τις απολύσεις, τις διαθεσιμότητες. Ενώσαμε την φωνή μας με όλους αυτούς που αρνήθηκαν να σκύψουν το κεφάλι , να υποταχθούν.

6. Πώς θα ορίζατε εσείς ένα εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης;

Σίγουρα δεν είναι μόνο η παραδοσιακή ενημέρωση. Προσπαθήσαμε να έχουμε τις ειδήσεις που αποσιωπούσαν τα συστημικά μέσα ενημέρωσης. Να έχει φωνή η κοινωνία. Να ακουστούν οι καθαρίστριες, οι σχολικοί φύλακες, οι καθηγητές, η ΒΙΟ.ΜΕ, οι αγωνιζόμενοι στις Σκουριές, οι απολυμένοι της Coca Cola κλπ.

7. Πώς συνδέεται το κομμάτι του πολιτισμού με την ενημέρωση;

Η ακηδεμόνευτη ενημέρωση και η ποιοτική πολιτισμική/ψυχαγωγική οπτικοακουστική παραγωγή ενός πραγματικά ΔΗΜΟΣΙΟΥ και αυθεντικά ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΡαδιοΤηλεοπτικού Οργανισμού, αποτελούν κοινωνικά αγαθά και όχι εμπορεύματα. Η ελευθεροτυπία, η αλογόκριτη δημοσιογραφική εργασία, η ανεξαρτημένη από άνωθεν «εντολές» πολιτιστική δημιουργία/προβολή και η απρόσκοπτη άσκηση της ερευνητικής δουλειάς προς όφελος του λαού και ειδικότερα υπέρ των πιο αδύναμων κοινωνικών ομάδων και των κοινωνικών κινημάτων, αποτελούν ενιαίο και αδιαπραγμάτευτο δικαίωμα και υποχρέωση.. Ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα, ατομικά και κοινωνικά, εφαρμόζεται από τους εργαζόμενους χωρίς καμία εξαίρεση για τους πολίτες της χώρας και του κόσμου. Η ΕΡΤ λειτουργεί εκπαιδευτικά, παράγει ποιοτικό πολιτιστικό προϊόν, δίνει βήμα έκφρασης στις αποκλεισμένες κοινωνικές ομάδες, μεριμνά για την προαγωγή της δημιουργικής φαντασίας των μικρών ηλικιών, τη διαδραστική ενθάρρυνση των δεξιοτήτων τους και της κριτικής σκέψης....(από το κείμενο των εργαζομένων "Ποια ΕΡΤ Θέλουμε")

8. Ποια η σημασία του πολιτισμού στο δικό σας εγχείρημα;

Καθοριστική. Από την πρώτη στιγμή του μαύρου έως και την ημέρα εισβολής των ΜΑΤ στο ραδιομέγαρο υπήρχαν καθημερινά πολιτιστικά δρώμενα. Συναυλίες, παραστάσεις, εκθέσεις, κινηματογραφικές προβολές, διάφορα εργαστήρια κλπ. Στο ertopen ακούστηκαν πανεπιστημιακοί δάσκαλοι, συγγραφείς, διανοούμενοι και δόθηκε φωνή ή και χορηγία σε πολλούς καλλιτέχνες, φεστιβάλ, συλλογικότητες, πρωτοποριακά εγχειρήματα, νέους μουσικούς...

9. Ποιο το διακύβευμα του ertopen;

Όταν επιστρέψουμε στο ραδιομέγαρο δεν πρέπει να χάσουμε ποτέ αυτή την επαφή με την κοινωνία που αποκτήσαμε τους 20 μήνες της αυτοδιαχείρισης.

10. Ποια θεωρείται ότι είναι η σημασία του πολιτισμού ειδικά στην εποχή που βιώνουμε; Όταν οι κοινωνίες βρίσκονται σε κρίση το μόνο που μπορεί να δώσει ώθηση για ανάταση είναι ο πολιτισμός. Ειδικά στην ανθρωπιστική κρίση που βιώνει η χώρα μας, θεωρώ ότι διάφορα πολιτιστικά δρώμενα μπορούν να δώσουν τροφή για σκέψη, παρηγοριά, χαμόγελο ή και προσωρινή διέξοδο ακόμα και σε ομάδες πολιτών που η κρίση έχει περιθωριοποιήσει.

4)

1.Ανήκατε στο εργασιακό δυναμικό της ΕΡΤ, σε ποια θέση και για πόσα χρόνια;

Εργάστηκα ως ηλεκτρολόγος για 24χρόνια.

2.Ποια ήταν κατά τη γνώμη σας τα αίτια που οδήγησαν στο κλείσιμο της ΕΡΤ;

Η πρόθεση της κυβέρνησης να ελέγξει τα δημόσια ΜΜΕ , ώστε να μην της ασκείται κριτική, και να ανταποκριθεί στις επιταγές της ΤΡΟΙΚΑ για απολύσεις οδήγησαν στο κλείσιμο της ΕΡΤ.

3. Πιστεύετε ότι το κλείσιμο της ΕΡΤ πυροδότησε και προκάλεσε την ύπαρξη ενός κοινωνικού κινήματος ενάντια στο κλείσιμο της ΕΡΤ;

Πιστεύω πως συγκροτήθηκε κοινωνικό κίνημα στήριξης ενάντια στο κλείσιμο της ΕΡΤ.

4. Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι παράγοντες που οδήγησαν στη δημιουργία του ertopen;

Η ανάγκη να δημιουργηθεί μια ανεξάρτητη φωνή ενημέρωσης του κόσμου και συσπείρωσης της κοινωνίας.

5. Εμφανίζει κατ' εσάς η λειτουργία του ertopen χαρακτηριστικά εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης;

Ναι, εμφανίζει η ertopen χαρακτηριστικά εναλλακτικού μέσου ενημέρωσης.

6. Πώς θα ορίζατε εσείς ένα εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης;

Εναλλακτικό είναι το μέσο που λειτουργεί χωρίς κρατικές και εμπορικές δεσμεύσεις δίνοντας ελεύθερη, αντικειμενική και πλουραλιστική ενημέρωση.

7. Πώς συνδέεται το κομμάτι του πολιτισμού με την ενημέρωση;

Συνδέεται με τον τρόπο εκφοράς του λόγου και το πώς οι ειδήσεις θα καλλιεργούν τα λεπτά

και ευγενή ένστικτα του κόσμου και θα προάγει την κοινωνία.

8. Ποια η σημασία του πολιτισμού στο δικό σας εγχείρημα;

Πολιτισμός είναι η αντίδραση σε καθεστωτικές αποφάσεις που μηδενίζουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Η αντίδρασή μας έγινε πολιτισμένα χωρίς βιαιότητα αλλά με λόγο και φωνή που άγγιξε την κοινωνία.

9. Ποιο το διακύβευμα του ertopen;

Να είναι ανεπηρέαστο στο πλευρό της κοινωνίας.

10. Ποια θεωρείται ότι είναι η σημασία του πολιτισμού ειδικά στην εποχή που βιώνουμε;

Σήμερα είναι η εποχή της ανθρωποφαγίας και του ατομικού συμφέροντος , γι'αυτό οι κοινωνίες είναι αδύναμες και τόσο ευάλωτες στην κάθε εξουσία. Ο πολιτισμός αναδεικνύει την προσωπικότητα και δένει την κοινωνία.

5)

1.Ανήκατε στο εργασιακό δυναμικό της ΕΡΤ, σε ποια θέση και για πόσα χρόνια;

Ναι, εργαζόμουν στην ΕΡΤ από το 1981 με σύμβαση έργου και από το 1983-2013 με σύμβαση αορίστου χρόνου. Δημοσιογράφος- διεύθυνση ειδήσεων ραδιοφωνίας- κοινωνικό ρεπορτάζ.

2.Ποια ήταν κατά τη γνώμη σας τα αίτια που οδήγησαν στο κλείσιμο της ΕΡΤ;

Α) Ήταν η ικανοποίηση των απαιτήσεων της τρόικας για απόλυση 2.000 δημοσίων υπαλλήλων μέχρι το τέλος Ιουνίου 2013.

Β) Η απαίτηση των μεγαλοκαναλαρχών που συγκροτούν το consortium Digea να αποκτήσουν ιδιοκτησία στο εθνικό και πολυτιμότεο αγαθό που λέγεται συχνότητες.

Γ) Ήταν μέρος του σχεδίου υποταγής του ελληνικού λαού.

3.Πιστεύετε ότι το κλείσιμο της ΕΡΤ πυροδότησε και προκάλεσε την ύπαρξη ενός κοινωνικού κινήματος ενάντια στο κλείσιμο της ΕΡΤ;

Φυσικά! και αναπτύχθηκε ένα κίνημα που έγινε αντιληπτό τόσο με τη φυσική παρουσία των προσώπων στις καθημερινές συγκεντρώσεις έξω από το ραδιομέγαρο, όσο και με την υποστήριξη της ertopen αργότερα (με χρήματα, μηνύματα, επισκέψεις, δημοσιεύματα).

4.Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι παράγοντες που οδήγησαν στη δημιουργία του ertopen;

Ήταν η αντίσταση των εργαζόμενων στη φασιστικής νοοτροπίας επιβολή του ΜΑΥΡΟΥ και στην επίδειξη αντιδημοκρατικής πυγμής εκ μέρους της κυβέρνησης. Είναι πιθανόν να υπήρχαν κι άλλοι λόγοι για κάθε εργαζόμενο χωριστά. Για μένα προσωπικά εκτός των ανωτέρω ήταν και η αίσθηση χρέους για επικοινωνία με τους ακροατές, μια σχέση που είχε χτιστεί από τις εκπομπές μου κατά το προηγούμενο διάστημα.

5.Εμφανίζει κατ' εσάς η λειτουργία του ertopen χαρακτηριστικά εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης;

Ναι σαφέστατα. Το κύριο χαρακτηριστικό του είναι η αυτοδιαχείριση, έστω κι αν αυτή λειτούργησε σε πρωτόλειο επίπεδο.

6.Πώς θα ορίζατε εσείς ένα εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης;

Κάθε μέσο ενημέρωσης πρέπει να εξασφαλίζει τους πόρους, τις δυνατότητες (εγκαταστάσεις, προσωπικό, μηχανήματα) και τους σκοπούς του. Τον κυρίαρχο ρόλο σε ένα αυτοδιαχειριζόμενο μέσο παίζει η συνέλευση, η δημοκρατία, η διαφάνεια και ο σκοπός που καλείται να υπηρετήσει.

7.Πώς συνδέεται το κομμάτι του πολιτισμού με την ενημέρωση;

Ο πολιτισμός είναι ένα από τα βασικά στοιχεία της ενημέρωσης. Η ενημέρωση έχει σκοπό να καταστήσει τους ανθρώπους κοινωνούς στη γνώση και στην επίκαιρη πραγματικότητα και ο πολιτισμός καλλιεργεί την πνευματικότητα και την αισθητική. Επομένως όταν προβάλλονται ειδήσεις και πληροφορίες από τον τομέα του πολιτισμού και της τέχνης, τα δύο στοιχεία (πολιτισμός-ενημέρωση) βρίσκονται σε σύζευξη.

8.Ποια η σημασία του πολιτισμού στο δικό σας εγχείρημα;

Πολύ μεγάλη. Υπάρχουν ειδικές εκπομπές αλλά και αναφορές στον τομέα του πολιτισμού σε σχεδόν όλες τις εκπομπές του 24ωρου.

9.Ποιο το διακύβευμα του ertopen;

Ένα ισχυρό ΟΧΙ στην αυταρχική συμπεριφορά της εξουσίας. Η ενότητα των εργαζομένων
Η ανταπόκριση και η επαφή με το κοινό.

10.Ποια θεωρείται ότι είναι η σημασία του πολιτισμού ειδικά στην εποχή που βιώνουμε;

Αναγκαίος περισσότερο από κάθε άλλη φορά, διότι έχει αποδειχθεί ότι η ανθρωπότητα

προόδευσε όπου υπήρχε άνθιση του πολιτισμού, ενώ τα άγρια ένστικτά της παραμένουν ενεργά εκεί όπου ο πολιτισμός φιμώνεται, ελέγχεται ή μένει καθηλωμένος.

6)

Σκηνοθέτης δορυφορικό ερτ

- Όπως οι ιστορίες τού πολιτισμού εκθέτουν, το θαύμα συνετελέσθη εδώ όταν με το πέρασμα από την μητριαρχία στην πατριαρχία, τις χθόνιες στις ουράνιες θεότητες, τον μύθο στον λόγο, την Επιστήμη και την Δημοκρατία ξεπήδησε το Φως τής Φιλοσοφίας που ρητόν γάρ ούδαμῶς ἔστιν ὡς ἄλλα μαθήματα, ἀλλ' ἐκ πολλῆς συνουσίας γιγνομένης περὶ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καὶ τοῦ συζῆν ἑξαίφνης, οἷον ἀπὸ πυρὸς πηδήσαντος ἑξαφθὲν φῶς, ἐν τῇ ψυχῇ γενόμενον αὐτὸ ἑαυτὸ ἤδη τρέφει, (Πλάτων).

Που έκτοτε, ματαίως βέβαια, απεγνωσμένα πασχίζει το οργανωμένο έγκλημα να καταλύσει, όπως τώρα.

- Ατελέσφορα επί χρόνια μοχθήσαμε για την δημιουργία τών Φίλων τής Ερτ, που ανάμεσα στ' άλλα θα την υπερασπίζονταν από την επερχόμενη επίθεση.

Άρκεσε όμως η σπίθα τής στιγμής για την συνειδητοποίηση τού επιχειρούμενου εγκλήματος και την ανεπανάληπτη πάνδημη συστράτευση.

-Το ένστικτο, η άσφαλη "όσφρηση τών λαϊκών ανθρώπων τής δουλειάς", όπως τότε τών Ηρώων τού '21, οδήγησε τήν ΠΟΣΠΕΡΤ να - παρά τις διάφορες προτάσεις - εγκατασταθεί άντικρυ στο Ραδιομέγαρο. Η ιστορία τής Ελλάδος ζει.

-Πριν το μαύρο ετοιμάζαμε την Φιλοσοφική Λέσχη της Ερτ για τους εραστές τής αναζήτησης αλλά και από εθνικό καθήκον.

Επίσης το Νεανικό Workshop της Ερτ για τους πειραματισμούς - αναζητήσεις τών νέων δημιουργών και από καθήκον προς την νέα γενιά. Τώρα το ονομάσαμε "Αχιλλεύς Παναγούλης" και παλεύουμε να είναι έτοιμα με το άνοιγμα τής ερτ.

- Πολιτισμός είναι η ιερή, κρίσιμη και αποφασιστική στιγμή όπου το άτομο αναμετράται με το ντάρμα τής ανθρώπινης κατάστασης, (βλ. διδασκαλία Διοτίμας).

- Με τραγικό τρόπο εξαναγκαστήκαμε όλοι να συνειδητοποιήσουμε ότι η ερτ συνιστά τον υπ' αριθμόν ένα φόβο και τρόμο τού μεταμφιεσμένου σε πολιτική οργανωμένου εγκλήματος. Κατανοούμε πλέον πλήρως την αληθινή φύση τής ενημέρωσης και τού πολιτισμού.

Έτσι προχωρούμε σε συνεργασία και συμπόρευση σε Ελλάδα και εξωτερικό με τούς συναδέλφους στα Μέσα, τα συνδικάτα, τον πολιτισμό, την παιδεία, την νεολαία.

7)

1. Ανήκατε στο εργασιακό δυναμικό της ΕΡΤ, σε ποια θέση και για πόσα χρόνια;

Από τον Μάρτιο του 1994 έως και τις 11 Ιουνίου 2013, εργαζόμουν ως Δημοσιογράφος στο Α' Πρόγραμμα της Ελληνικής Ραδιοφωνίας, Τμήμα Ειδήσεων και Ενημέρωσης. Στην διάρκεια των 19 και πλέον χρόνων κάλυψα το Ελεύθερο Ρεπορτάζ, την Παραγωγή Ειδήσεων και τη Σύνταξη Ειδήσεων. Ειδικότερα, τα τελευταία χρόνια είχα την επιμέλεια των Τίτλων Ειδήσεων (Σύντομα δελτία στα ημίωρα) της Ελληνικής Ραδιοφωνίας στη ζώνη (12 μεσημέρι-6 απόγευμα). Παράλληλα, επί δύο χρόνια είχα την ευθύνη, την παραγωγή, την παρουσίαση, την επιμέλεια, την σύνταξη μιας ωριαίας εβδομαδιαίας Ραδιοφωνικής εκπομπής.

2. Ποια ήταν κατά τη γνώμη σας τα αίτια που οδήγησαν στο κλείσιμο της ΕΡΤ;

Σαν κυριότερα θα έλεγα : - Η αδυναμία και η ανικανότητα αντιμετώπισης κάθε μορφής παθογένειας που ως (ευρύτερα) Δημόσιος Οργανισμός χαρακτήριζε ΚΑΙ την ΕΡΤ.

- Η εκδικητικότητα, προσωπική εμπάθεια, σύμπλεγμα του τότε Πρωθυπουργού κ. Σαμαρά προσωπικά και του στενού κυβερνητικού επιτελείου του (Συμβούλων) γενικότερα, απέναντι στις τότε συνεχείς απεργιακές κινητοποιήσεις των εργαζομένων, η δυσκολία αντίληψης και διαχείρισης ενός Δημόσιου ΜΜΕ (του ρόλου, του χαρακτήρα, του έργου που θα πρεπε να επιτελεί), η νοοτροπία των εκάστοτε κυβερνόντων να θεωρούν κτήμα τους τον Δημόσιο Ραδιοτηλεοπτικό Φορέα.

- η νεοφιλελεύθερη αντίληψη, εμμονή, απαξίωση κάθε τι Δημόσιου-Κρατικού ή Ημι-κρατικού ως α ριοτι προβληματικού, νοσηρού, παθογόνου και ταυτόχρονα η αποθέωση κάθε τι ιδιωτικού

- η επίσης νεοφιλελεύθερη, κυβερνητική πολιτική επιλογή στροφής ομάδων εργαζομένων εναντίον η μιας της άλλης ("ιερές αγελάδες", "τεμπέληδες", "άντρο κατασπατάλησης δημόσιου χρήματος και διαφθοράς", "αργομισθίες" είναι κάποιοι χαρακτηρισμοί συλλήβδην προς όλους τους εργαζόμενους της ΕΡΤ)

- ένας κάκιστος νοούμενος συνδικαλισμός που δεν επέτρεπε αλλαγές, που ήθελε τα πάντα καθηλωμένα, μη εξελίσσιμα, ελεγχόμενα, χειραγωγήσιμα και που έδωσε λαβή στην κυβέρνηση για το "μαύρο" και τις απολύσεις όλων των εργαζομένων.

3. Πιστεύετε ότι το κλείσιμο της ΕΡΤ πυροδότησε και προκάλεσε την ύπαρξη ενός κοινωνικού κινήματος ενάντια στο κλείσιμο της ΕΡΤ;

Έως ένα σημείο, απολύτως ναι. Ήταν τόσο βίαιο, τόσο αδιανόητο, τόσο πρωτοφανές αυτό

που συνέβη, γι αυτό και συνάσπισε ένα κύμα αντίδρασης κατά της κυβέρνησης όσο και όπως ποτέ έτσι και τόσο. Η ΕΡΤ ανέκαθεν υπήρξε ο σάκος του μποξ, μια αφορμή να εκφράζει κανείς κάθε παράπονο, κάθε δυσαρέσκεια. Και θα είναι πάντα ακριβώς ο ίδιος κόσμος που την επέκρινε, αυτός που θα την υπερασπίζεται και τούμπάλιν. Άλλος από φόβο για ακόμη χειρότερα επερχόμενα, άλλος από θυμό, άλλος από φιλότιμο, από αγάπη, από ανάγκη να υπερασπιστεί ένα κομμάτι της ζωής του που ένιωθε ότι του το κλέβουν, ήρθε στην ΕΡΤ ξέσπασε, μίλησε, έκλαψε, θύμωσε, επικοινωνήσε, γιόρτασε επί μέρες μέσα και έξω από το Ραδιομέγαρο. Κι έχοντας πάντα στο νου του ότι του στερούν το τελευταίο καταφύγιο πολιτισμού, αξιοπρέπειας, ανθρωπιάς μπροστά στη λαίλαπα, την κατάντια, την μετριότητα, τον κιτρινισμό των ιδιωτικών ΜΜΕ. Περισσότερο πιστεύω ότι η ΕΡΤ και ό,τι ακολούθησε μέχρι την επέμβαση των ΜΑΤ (Νοέμβριος 2013) έγινε η αφορμή να συνασπιστούν ομάδες εργαζομένων, συλλογικότητες γύρω από κοινά προβλήματα και απειλές (ανεργία, φτώχεια, περιθωριοποίηση, αποκλεισμός, φόβος, αίσθημα αδυναμίας, συλλογική κατάθλιψη) και να δημιουργηθεί ένα κίνημα αλληλεγγύης σε κάθε κλάδο, ομάδα, επιχείρηση, κλπ που έβαζε λουκέτο, απέλυε, τρομοκρατούσε, απαξίωνε πέρα από κόμματα και οργανώσεις. Η ΕΡΤ έγινε αφορμή για κάτι κοινό, αλληλέγγυο, ανθρωπιστικό.

4. Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι παράγοντες που οδήγησαν στη δημιουργία του ertopen;

Η ανάγκη, επιθυμία έκφρασης, διαμαρτυρίας, αντίδρασης, απάντησης για ό,τι συνέβαινε με βάση το πείραμα και την εμπειρία της αυτοδιαχείρισης από τον Ιούνιο ως τον Νοέμβριο του 2013 και με τρόπο επαγγελματικό, μέσα από την εργασία που ασκούσε ο καθένας μας. Το τεράστιο κενό στην ενημέρωση. -Την αχειραγώγητη, ανεξάρτητη, συλλογική, χωρίς τις δομές, την ιεραρχία, την καθοδήγηση, τις ανισότητες, την αποσιώπηση ή στρέβλωση ειδήσεων και γεγονότων. -Ήταν διττό το στοίχημα. Και να μην μείνει αναπάντητο ό,τι ανέτρεψε και ισοπέδωσε την ΕΡΤ, την Δημοκρατία, με το "Μαύρο" και τα ΜΑΤ εργασιακά, δημοσιογραφικά, δεοντολογικά, πολιτικά και να δοκιμαστεί για πρώτη φορά -ίσως οπουδήποτε στον κόσμο- το πείραμα της αυτοδιαχείρισης σε Δημόσιο ΜΜΕ μια που ποτέ δεν αναγνωρίσαμε (ούτε de facto, ούτε de jure δηλαδή ούτε εκ των πραγμάτων, ούτε νομικά τα επακόλουθα, παράγωγα, μετέπειτα μορφώματα της ΔΤ και της ΝΕΡΙΤ). Η ανάγκη να υπερασπιστεί ο καθένας την εργασία, την αξιοπρέπεια, την ζωή, τα δικαιώματα, κατακτήσεις που ένιωθε ότι του τα ανατρέπουν βίαια, άδικα, απάνθρωπα, εκδικητικά, προσβλητικά, απαξιώτικα. Το φιλότιμο, η διάθεση για δημιουργική και συλλογική αντίδραση, η ανθρώπινη ανάγκη να συνεχίσεις της εργασία σου, να κάνεις αυτό που ήξερες όσο το δυνατόν καλύτερα, να μείνεις όρθιος στα πόδια σου, να μην απομονωθείς, να μην εγκαταλείψεις και παραιτηθείς.

5. *Εμφανίζει κατ' εσάς η λειτουργία του ertopen χαρακτηριστικά εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης;*

Εν μέρει. Έως ενός σημείου. Στον βαθμό δηλαδή που παραμένει εναλλακτικό ως προς την δομή, την οργάνωση, την λειτουργία, το περιεχόμενο. Επειδή όμως η ανθρώπινη φύση δεν είναι ιδανική, δεν έχει ψυχραιμία, υπομονή, μετριοπάθεια, σύνεση ειδικά μετά από 20 μήνες ανεργίας και περίπου 12 λειτουργίας της, είναι δύσκολο να τηρούνται ισορροπίες. Εξάλλου όσο πιο δημοκρατικό, "διαφορετικό", εναλλακτικό είναι ένα τέτοιο εγχείρημα αυτοδιοίκησης, αυτοδιαχείρισης, τόσο πιο ευάλωτο σε κάθε είδους δυσκολίες από ανθρώπινες αδυναμίες και χαρακτήρες έως φιλοδοξίες, έριδες, διαφορετικούς στόχους ή λόγους, αντιλήψεις, κ.ο.κ

6. *Πώς θα ορίζατε εσείς ένα εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης;*

Ως προς το περιεχόμενο, το ύφος, τον χαρακτήρα να λείπει πραγματικά όλες τις ειδήσεις αντικειμενικά, νηφάλια, σοβαρά. Χωρίς πλάτιασμα, χωρίς φοβίες, χωρίς εμπάθειες και κομπλεξισμούς. Πέρα από τον δικό μας μικρόκοσμο. Μέσα σε λίγα λεπτά να έχεις πραγματικά ενημέρωση για ό,τι συμβαίνει, αντί "σεντόνια" με αναλύσεις ή την γνώμη του κάθε "πικραμένου". Ως προς την λειτουργία, να συνδιοικείται και αυτοδιοικείται από τους εργαζόμενους του. Να αποτελεί έναν δημοκρατικό μέσο, τρόπο, πρακτική ενημέρωσης. Να υπάρχουν σχέσεις συνεργασίας, ισότητας, κατανόησης, συνύπαρξης, δημιουργικότητας. Να υπάρχει διαφάνεια, αξιοκρατία και άλλες αξίες, ένα κοινό γενικό συμφέρον, κάτι πέρα και πάνω από μικρότητες, αντιπάθειες, εμπάθειες, ανταγωνισμούς. Κάτι ιδεατό, ιδεαλιστικό και ταυτόχρονα ρεαλιστικό. Εφικτό στο να υπάρξει. Εργασιακά να μην θυμίζει γαλέρα, αλλά τόπο εργασίας που σέβεται και το σέβονται οι εργαζόμενοι σ αυτό.

7. *Πώς συνδέεται το κομμάτι του πολιτισμού με την ενημέρωση;*

Μέσα από την στοχευμένη, συνεχή, σταθερή, συνειδητή επιλογή ο πολιτισμός ν αποτελεί πυλώνα ενημέρωσης ή συμπληρωματικό του κομμάτι. Μέσα από τον πολιτισμό που αποπνέει και εκφράζει σε όλα τα επίπεδα. Από το πρόγραμμα και τα πρόσωπα, του εργαζόμενους, τους παρουσιαστές, τους ιδιοκτήτες ή διαχειριστές ενός ΜΜΕ, μέχρι το ύφος, το περιεχόμενο, την αξιοπιστία, το κύρος, σαφείς, αυστηρούς Κώδικες Δεοντολογίας, την αισθητική της. Το να σέβεται και να γίνεται σεβαστή. Μέσα από συναφή πεδία επιστημονικής γνώσης που θα πρέπει να υπάρχουν σε Πανεπιστήμια, Σχολές, Τμήματα ΑΕΙ που διδάσκουν Δημοσιογραφία, αλλά ίσως όχι και Πολιτισμό.

8. Ποια η σημασία του πολιτισμού στο δικό σας εγχείρημα;

Εάν καταλαβαίνω την ερώτηση και ως "εγχείρημα" εννοείτε την ΕΡΤΟΠΕΝ, επέλεξα συνειδητά από την αρχή μια χαλαρή σχέση συνεργασίας χωρίς καθημερινή και φυσική παρουσία από την ανάγκη να έχω τις αποστάσεις μου, να μην με καταπιεί όλη η ιστορία της ΕΡΤ, να κάνω άλλα δημιουργικά πράγματα (έκδοση βιβλίου, μεταπτυχιακό), να έχω βήμα μόνο όταν κρίνω κάτι άξιο λόγου, άξιο να το μοιραστώ και να το παρουσιάσω στο ραδιόφωνο. Επίσης λόγοι στρατηγικής, συμπεριφορές, αισθητικές, αντιλήψεις με έβρισκαν αντίθετη γι αυτό και απείχα παρά την όποια κατά καιρούς συμμετοχή μου και την βασική κοινή αρχή με τους συναδέλφους της ΕΡΤΟΠΕΝ ότι συντελέστηκαν εγκλήματα με το λουκέτο της ΕΡΤ εργασιακά, πολιτικά και πολιτειακά, οικονομικά, σε όλα τα επίπεδα. Και ότι συνειδησιακά είμαι κάθετα αντίθετη με την είσοδο των ΜΑΤ και τα μετέπειτα μορφώματα της ΔΤ και της ΝΕΡΙΤ και απόλυτα σύμφωνη και υπέρμαχη με το στοίχημα της αυτοδιαχείρισης.

9. Ποιο το διακύβευμα του ertopen;

Να μην αποτελέσει κάτι γραφικό, παρωχημένο, ξεπερασμένο αφενός από την πραγματικότητα, τα γεγονότα, τις εξελίξεις, την ζωή, αφετέρου από εμάς τους ίδιους, τις φιλοδοξίες, τις αφετηρίες, τους στόχους μας, που ενδεχομένως δεν είναι κοινοί, τα ταπεινά μας ελατήρια, κίνητρα. Ελπίζω και εύχομαι να μας δοθεί η ευκαιρία να πραγματώσουμε ένα όνειρο, να εξελιξουμε με ακόμη καλύτερο τρόπο την εμπειρία της αυτοδιαχειριζόμενης ΕΡΤ και της ΕΡΤΟΠΕΝ. Να αποδείξουμε ότι είμαστε καλύτερη εκδοχή όλων όσων αφήσαμε πίσω και τελείωσαν στις 11 Ιουνίου 2013. Να μην επιστρέψουμε πάνω - κάτω στα ίδια, απλώς σε διαφορετικές εκδοχές. Να γίνει όντως η ΕΡΤ των ονείρων μας. Ακόμη κι αν τα όνειρα του καθενός διαφέρουν. Αυτός είναι και ο μεγαλύτερος φόβος μου. Το μεγαλύτερο και πιο δύσκολο στοίχημα. Το πώς πραγματώνεται ένα τέτοιο όνειρο. Το πώς μπορεί να συνυπάρξει ρεαλισμός και ιδεαλισμός.

8)

1. *Ανήκατε στο εργασιακό δυναμικό της ΕΡΤ, σε ποια θέση και για πόσα χρόνια;*

Ήμουν στις ειδήσεις και στις εκπομπές καλύπτοντας πολιτιστικά θέματα.

2. *Ποια ήταν κατά τη γνώμη σας τα αίτια που οδήγησαν στο κλείσιμο της ΕΡΤ;*

Ήταν μια σειρά από θέματα που οδήγησαν στο μαύρο. Αφορμή ήταν η αναληψία της ΠΟΣΠΕΡΤ και οι απεργίες με σκοπό τη διεκδίκηση των δεδουλευμένων από υπερωριακές εργασίες. Η φίμωση της δημόσιας τηλεόρασης επίσης πιστεύω ότι ήταν στις αφορμές. Οι ειδήσεις περνούσαν πάντα από το αρμόδιο τμήμα που υπήρχε σταθερά κάποιος «αγορασμένος» ή απλά δειλός να ενεργήσει αυτόβουλα διευθυντής-πιόνι. Το θέμα της Digea σε συνδυασμό με το ότι η ΕΡΤ παρέμενε ένα μαγαζί που κανείς δεν μπορούσε να ασκήσει πραγματικό έλεγχο 100% πάνω του νομίζω ότι ήταν οι σημαντικότεροι λόγοι.

3. *Πιστεύετε ότι το κλείσιμο της ΕΡΤ πυροδότησε και προκάλεσε την ύπαρξη ενός κοινωνικού κινήματος ενάντια στο κλείσιμο της ΕΡΤ;*

Στιγμιαία ναι, αλλά το κρατικό σχέδιο δράσης κατάφερε πολύ σύντομα να «αλλάξει» αυτό το κύμα επανάστασης βάζοντας άτομα κλειδιά στην παρουσίαση της ΔΤ και πείθοντας τον κόσμο ότι όσοι δεν ενδιαφερθήκαμε να επιστρέψουμε αποζημιωθήκαμε ιδιαίτερα ικανοποιητικά, ενώ η ΔΤ και ΝΕΡΙΤ στη συνέχεια ήταν η λογική επέκταση της εξυγιασμένης ΕΡΤ. Ο κόσμος που δεν γνώριζε και δεν είχε κριτική σκέψη πάνω στις εκπομπές λόγου ή τις ειδήσεις, το «έχαψε». Οι άνθρωποι του ΕΡΤopen έμοιαζαν, ιδιαίτερα στα τελευταία στάδια, γραφικοί αντιστασιακοί χωρίς αιτία, ενώ στην ουσία ήταν πληγωμένοι, δραστήριοι και ενεργοί που δεν μπορούσαν να δεχτούν ότι είχε πληγεί η αξιοπρέπεια τους και είχε νομιμοποιηθεί σε μια μερίδα κόσμου η ημέρα του μαύρου.

4. *Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι παράγοντες που οδήγησαν στη δημιουργία του ertopen;*

Με απλές σκέψεις, αυτό το «γαμώτο», η σκιά της αδικίας, η ανάγκη να αποκαλυφθεί η προσβολή της μεθοδευμένης χειραγώγησης και με μία προέκταση ήταν μια προκαταβολική αντίποινα στο άνοιγμα του νέου φορέα και των σύγχρονων «γερμανοτσολιάδων» που αποδέχτηκαν ως νόμιμη την πράξη κλεισίματος της ΕΡΤ για να μεταφερθούν στο νέο τους γραφείο. Θυμάμαι την πρώτη νύχτα που την είχα περάσει σε μεγάλο βαθμό στα διεθνή ήδη ψάχναμε το όνομα για να στήσουμε σελίδες υποστήριξης των απολυμένων. Μέσω μιας γνωστής μου δημοσιογράφου είχαμε ανοίξει μάλιστα μία που τελικά δεν επικράτησε. Ο

κόσμος έβαζε ως λέξεις κλειδιά το open και ERT σε σελίδες εύρεσης ειδήσεων, ήταν σα να οδηγούσε τους μη στρατευμένους στη δημιουργία ενός νέου αυτοδιαχειριζόμενου φορέα.

5. Εμφανίζει κατ' εσάς η λειτουργία του ertopen χαρακτηριστικά εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης;

Φυσικά, υπάρχει όμως μια παγίδα που την ανακάλυψα τώρα, μια ανάσα πριν την αποκατάσταση της τάξης (που κατά τη γνώμη μου, με την πρόθεση της κυβέρνησης να επανέλθουν όλοι, άτομα της ΔΤ και ΝΕΡΙΤ μαζί στη νέα ΕΡΤ, γίνεται ένα μέγα λάθος που θα το μελετήσουμε ιστορικά τα επόμενα χρόνια). Ο τόσος συσσωρευμένος θυμός μας, κάποιες φορές μας έκανε να αναπαράγουμε τις πραγματικές ειδήσεις αλλά να τις μεταφράζουμε μέσα από το πρόβλημα μας, το δικό μας μαύρο. Αυτό είχε σε μεγάλο ποσοστό καθαρότητα συναισθημάτων αλλά «κλώτσαγε» τους ανθρώπους που απλά ζητούσαν μια διέξοδο στη στρατευμένη είδηση.

6. Πώς θα ορίζατε εσείς ένα εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης;

Ανεξάρτητο, προσβάσιμο σε κάθε μέρος του κόσμου, ακολουθεί συνταγματική γραμμή αλλά βρίσκει ελιγμούς όταν το δικαίωμα της ελευθερίας του λόγου πατώντας στους νόμους υποσκάπτεται, άμεσο στην επικοινωνία του, με συναδελφικές σχέσεις που τις ενώνει μια κοινή πίστη, μια κοινή αλλά οικουμενική αξία.

7. Πώς συνδέεται το κομμάτι του πολιτισμού με την ενημέρωση;

Άμεσα. Η χούντα μέσα από τον Άρτο και τα Θεάματα στήριξε την αντιδημοκρατική χυδαιότητα της. Σημαντικό όμως είναι να προσδιοριστεί η έννοια του πραγματικού πολιτισμού. Η παλιά ΕΡΤ και φυσικά η ΝΕΡΙΤ-ΔΤ, κάτω από την ομπρέλα του πολιτισμού πρόβαλλε μια σειρά από «δηθενιές» ή «εξυπηρετήσεις» (με προτροπή πολιτικών προσώπων ή φορέων) που δεν ακολουθούσαν κανένα τύπο έρευνας ή μελέτης, μαύρες σελίδες μέσα σε πολλαπλές προσπάθειες μεμονομένων ανθρώπων να αναδείξουν με κατανοητό στον μέσο άνθρωπο τρόπο στοιχεία του πολιτισμού. Η ειδησεογραφική προβολή του πολιτισμού ήταν κατά το 80% ρουσφέτια και ένα 20% θέματα που κατά λάθος θα έφταναν στον αέρα για να καλύψουν τρύπες. Το ΕΡΤopen είδε τελείως διαφορετικά την έννοια του πολιτισμού. Άνοιξε το προαύλιο που –ιδιαίτερα τις προ-αυγουστιάτικες μέρες-, επικοινωνήσε άμεσα με τον κόσμο, αναπαρήγαγε ειδήσεις για τις χυδαιότητες σε κρατικούς φορείς όπως το ΕΚΚ, τις συγχρηματοδοτήσεις, τις συμπαραγωγές, πρόβαλλε με χορηγίες επικοινωνίας διαφορετικές και πιο ανεξάρτητες προσπάθειες δίνοντας τον λόγο στους καλλιτέχνες να υποστηρίξουν οι

ίδιοι τη δουλειά τους, εξήγησε πολιτικά τις κινήσεις με τις ανασκαφές. Οι συνάδελφοι του πολιτιστικού, με ουσιαστική μόρφωση και γνώση, έδωσαν το παρόν όπως έπρεπε.

8. Ποια η σημασία του πολιτισμού στο δικό σας εγχείρημα;

Καταλυτική. Την περιγράφω επιγραμματικά παραπάνω. Παραμένω στη διάθεση σας για ερωτήσεις που ίσως επεξηγήσουν καλύτερα το ζητούμενο.

9)

1.Ανήκατε στο εργασιακό δυναμικό της EPT, σε ποια θέση και για πόσα χρόνια;

Από τον Ιούλιο του 1996 μέχρι τον Οκτώβριο του 2004 είχα τακτική εβδομαδιαία εκπομπή, με ανανεούμενες τρίμηνες συμβάσεις. Από το 2006 με τον νόμο Παυλόπουλου είχα σύμβαση αορίστου χρόνου, τοποθετήθηκα στο τμήμα Πολιτισμού και επιμόρφωσης και εργαζόμουν με δικές μου εκπομπές Λόγου στο 3^ο Πρόγραμμα.

2.Ποια ήταν κατά τη γνώμη σας τα αίτια που οδήγησαν στο κλείσιμο της EPT;

Ήταν μια ξεκάθαρη πολιτική απόφαση που αποσκοπούσε πειραματικά στην επιτυχία ή όχι της μαζικής απόλυσης δημοσίων υπαλλήλων κατ' επιταγή των μνημονιακών εντολών. Επίσης: στο να στερηθεί ο ελληνικός λαός από την έστω «δειλή» ποιοτική ενημέρωση που πρόσφερε η EPT, να αποχαλινωθεί εντελώς η ιδιωτική τηλεόραση και ραδιόφωνο, να αποκλεισθεί η EPT από τον διαγωνισμό της Digea, να δημιουργηθεί ένας φορέας αποκλειστικά κυβερνητικής προπαγάνδας, να χτυπηθεί συμβολικά το φρόνημα του ελληνικού λαού και πολλά άλλα.

3. Πιστεύετε ότι το κλείσιμο της EPT πυροδότησε και προκάλεσε την ύπαρξη ενός κοινωνικού κινήματος ενάντια στο κλείσιμο της EPT;

Σαφώς ναι και μάλιστα τέτοιας έκτασης που αιφνιδίασε τους «μαύρους» εμπνευστές του κλεισίματος της EPT. Δεν μιλώ μόνο για τις μεγαλειώδεις αρχικές κινητοποιήσεις και το υπέροχο – αγωνιστικά και πολιτιστικά – καλοκαίρι του 2013, αλλά και για τα διαρκή πάμπολλα και συγκινητικά έως δακρύων μηνύματα απ' όλη την Ελλάδα σε όλο αυτό το διάστημα.

4. Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι παράγοντες που οδήγησαν στη δημιουργία του ertopen;

Η αδήριτη ανάγκη της αντίστασης, το κουράγιο από την στήριξη του κόσμου, το πείσμα στο

δίκιο μας, η αγάπη στην δουλειά μας, η πρόκληση για ένα αυτοδιαχειριστικό πείραμα, η διεκδίκηση στο δικαίωμα της πληροφόρησης του ελληνικού λαού, η ανάγκη για μια εντελώς νέα μορφή αγώνα.

5. *Εμφανίζει κατ' εσάς η λειτουργία του ertopen χαρακτηριστικά εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης;*

Φυσικά.

6. *Πώς θα ορίζατε εσείς ένα εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης;*

Ως ένα μέσο με δημοκρατική διοίκηση, πλουραλιστική ενημέρωση, σεβασμό σ' αυτό που λέμε ποιότητα, ανοιχτό στην δημιουργικότητα των συντελεστών του. Ως ένα μέσο που με απόλυτη προσήλωση υπηρετεί τη δημοκρατία και τον πολίτη.

7. *Πώς συνδέεται το κομμάτι του πολιτισμού με την ενημέρωση;*

Η ίδια η ενημέρωση είναι πολιτισμός. Από κει και ύστερα υπάρχει ο πολιτισμός ως πολυποίκιλη παραγωγή έργων τέχνης, αλλά και ο πολιτισμός που αγκαλιάζει ολόκληρη την καθημερινή δραστηριότητα όλων. Συνεπώς είναι αδιανόητο να σκεφτεί κανείς ένα μέσο μαζικής ενημέρωσης και μάλιστα δημόσιο, που θα διαχωρίζει τον πολιτισμό από την ενημέρωση.

8. *Ποια η σημασία του πολιτισμού στο δικό σας εγχείρημα;*

Κεφαλαιώδης. Ας μην ξεχνάμε ότι δεν επιχειρηματολογήσαμε δια του πολιτισμού, αλλά με τον τρόπο λειτουργίας της ertopen, με το υψηλότερο επίπεδο των εκπομπών, με το προσωπικό παράδειγμα όλων όσοι μετέχουν στο εγχείρημα, καθώς και πολλά άλλα, δείξαμε ότι το εγχείρημα είναι ο πολιτισμός.

9. *Ποιο το διακύβευμα του ertopen;*

Η δημοκρατία. Η ελευθερία. Η αλληλεγγύη. Η δημιουργικότητα.

10)

1.Ανήκατε στο εργασιακό δυναμικό της ΕΡΤ, σε ποια θέση και για πόσα χρόνια;

Εργάζομαι στην Ελληνική Ραδιοφωνία από το 1988-91 και ξανά από το 2001 έως το «μαύρο» του Σαμαρά και συνεχίζω στην Ανοιχτή ΕΡΤ. Όλα τα χρόνια γράφω και εκφωνώ διεθνείς ειδήσεις στο Α΄ Πρόγραμμα της ΕΡΑ και το τελευταίο 20μηνο έχω επίσης δική μου εκπομπή με διεθνή επικαιρότητα αλλά και εσωτερικά θέματα.

2.Ποια ήταν κατά τη γνώμη σας τα αίτια που οδήγησαν στο κλείσιμο της ΕΡΤ;

Η υποτελής στην τρόικα στάση της συγκυβέρνησης Σαμαρά για χιλιάδες απολύσεις, η διαπλοκή του με τους μιντιάρχες για δωρεάν εκμετάλλευση των κρατικών συχνοτήτων και του εξοπλισμού της ΕΡΤ, αλλά και το προσωπικό μένος και κόμπλεξ του πρωθυπουργού ενάντια σε ό,τι δεν μπορούσε να ελέγξει (τους συντάκτες και απλούς δημοσιογράφους, κυρίως του Ραδιοφώνου).

3. Πιστεύετε ότι το κλείσιμο της ΕΡΤ πυροδότησε και προκάλεσε την ύπαρξη ενός κοινωνικού κινήματος ενάντια στο κλείσιμο της ΕΡΤ;

Σίγουρα υπήρξε αφύπνιση του κοινού. Στην αρχή λόγω του σοκ από το πρωτοφανές – παγκοσμίως- κλείσιμο του δημόσιου ραδιοτηλ/κού φορέα. Στη συνέχεια, σταδιακά, καθώς αναπτυσσόταν (με πολύ κόπο) η δική μας εκδοχή της ειδησεογραφίας στο ertopen, χωρίς να κρύβουμε θέματα και δίνοντας βήμα και λόγο σε κάθε κοινωνική τάξη, φορέα ή απλούς αδικημένους, ο κόσμος είδε τη διαφορά από το έκτρωμα και τα φερέφωνα της ΔΤ-ΝΕΡΙΤ και πλέον ζητά αυτό που πετύχαμε 20 μήνες, να συνεχιστεί και όταν/αν επιστρέψουμε στη δουλειά μας.

4. Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι παράγοντες που οδήγησαν στη δημιουργία του ertopen;

Το ertopen δημιουργήθηκε από την ανάγκη «στέγασης» της προσπάθειας πολλών από τους εργαζόμενους στην ΕΡΤ, που είχε ξεκινήσει την ίδια ώρα που της έριχναν το «μαύρο». Ως τις 7 Νοεμβρίου 2013, που μπήκαν τα ΜΑΤ και μας πέταξαν βίαια από το χώρο εργασίας μας, λειτουργούσαμε κανονικά, με δελτία, εκπομπές κ.λπ., ενώ στο προαύλιο αλλά και μέσα, κάθε μέρα, γίνονταν εκδηλώσεις, συναυλίες, προβολές, εκθέσεις και δρώμενα που τα παρακολουθούσαν χιλιάδες απλοί άνθρωποι, μπεινοβγαίνοντας στο ανοιχτό ραδιομέγαρο. Μετά τη βία του Νοέμβρη και το σοκ των πρώτων ημερών, η ΠΟΣΠΕΡΤ διέθεσε το χώρο που είχε, εξασφαλίζοντας άλλον ένα, καθώς και τεχνικό εξοπλισμό με θυσίες πολλών, και

προχωρήσαμε στην αυτοδιαχειριζόμενη «φωνή» μας.

5. *Εμφανίζει κατ' εσάς η λειτουργία του ertopen χαρακτηριστικά εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης;*

Δεδομένου ότι δεν έχουμε διευθυντές και «ανοιχτή γραμμή με κυβερνήσεις», ο καθένας μας προσπαθεί να βγάξει το καλύτερο δυνατό στους διάφορους τομείς: εσωτερικά – διεθνή θέματα, κοινωνικά προβλήματα, ανάδειξη του αγώνα διαφόρων κοινωνικών ομάδων, ανάδειξη της δουλειάς νέων καλλιτεχνών ή όσων δεν προσκυνάνε τα συστημικά ΜΜΕ, ζητήματα πολιτισμού, περιβάλλοντος, υγείας κ.ά. Ναι, είναι αληθινή εναλλακτική ενημέρωση και το εκτιμούν όλο και περισσότεροι.

6. *Πώς θα ορίζατε εσείς ένα εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης;*

Εναλλακτικό μέσο είναι αυτό που περιλαμβάνει όσα αναφέρω στην απάντηση 5, δεν αποκλείει κανέναν όταν θέλει να προβάλει ένα θέμα που θα βοηθήσει και άλλους και δεν φοβάται να κάνει «δύσκολες» ερωτήσεις σε οποιονδήποτε (πολιτικό ή άλλο πρόσωπο).

7. *Πώς συνδέεται το κομμάτι του πολιτισμού με την ενημέρωση;*

Ένα σημαντικότατο κομμάτι της ενημέρωσης αφορά στον πολιτισμό. Έχοντας δημόσιο λόγο, είναι υποχρέωσή μας να ενημερώνουμε και να αναδεικνύουμε θέματα βιβλίου, θεάτρου, σινεμά, εικαστικών και κάθε είδους καλλιτεχνικής έκφρασης. Επίσης, με το λόγο και τις απόψεις μας, να βελτιώνουμε τη γλωσσική έκφραση, το σεβασμό του διαφορετικού, την ευγενή αντιμετώπιση άλλων απόψεων – γενικά να δείχνουμε ότι πολιτισμός είναι όλος ο βίος μας, από την καθημερινότητα του να μην πετάς σκουπίδι στο δρόμο ως την υψηλή απόλαυση της τέχνης.

8. *Ποια η σημασία του πολιτισμού στο δικό σας εγχείρημα;*

Επειδή στο ertopen ισχύουν όσα αναφέρω στο 7, φυσικά και έχουν πρωτεύουσα θέση εδώ όλες οι εκφάνσεις της ανθρώπινης έκφρασης και δημιουργίας.

9. *Ποιο το διακύβευμα του ertopen;*

Ως τώρα ήταν να παραμείνουμε «ζωντανοί» (against all odds!), να πληροφορούμε με τρόπο που ελάχιστοι έχουν τολμήσει και να γίνουμε «η φωνή» όσων είναι αποκλεισμένοι από κανάλια κλπ. Στο εξής, με την επαναλειτουργία (όχι... επανίδρυση) της ΕΡΤ, μέλημά μας (τουλάχιστον για πολλούς από μας) θα είναι η συνέχιση του λόγου και του τρόπου που με τόσες δυσκολίες πετύχαμε, όλη αυτή η δημοκρατική κατάκτηση πρέπει να έχει συνέχεια.

Είναι προσωπικό στοίχημα –τουλάχιστον για πολλούς από μας.

11)

1. Ανήκατε στο εργασιακό δυναμικό της ΕΡΤ, σε ποια θέση και για πόσα χρόνια;

Για 25 χρόνια στο ραδιόφωνο, ηχολήπτης στο ζωντανό πρόγραμμα της ΕΡΑ ΣΠΟΡ.

2. Ποια ήταν κατά τη γνώμη σας τα αίτια που οδήγησαν στο κλείσιμο της ΕΡΤ;

Καθαρά θέμα πολιτικής σκοπιμότητας. Για εμένα ο βασικότερος λόγος ήταν να βγει εκτός διαγωνισμού για τη ψηφιακή τηλεόραση η ΕΡΤ, γιατί έπρεπε να βολέψει τον Μπόμπολα.

3. Πιστεύετε ότι το κλείσιμο της ΕΡΤ πυροδότησε και προκάλεσε την ύπαρξη ενός κοινωνικού κινήματος ενάντια στο κλείσιμο της ΕΡΤ;

Μα φυσικά, αρκεί να θυμηθούμε την αθρόα προσέλευση του απλού κόσμου εκείνες τις ημέρες!!

4. Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι παράγοντες που οδήγησαν στη δημιουργία του ertopen;

Θα προτιμούσα να μην απαντήσω.

5. Εμφανίζει κατ' εσάς η λειτουργία του ertopen χαρακτηριστικά εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης;

ΝΑΙ

6. Πώς θα ορίζατε εσείς ένα εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης;

Αυτό που δεν φοβάται να πει την αλήθεια, να μην είναι στο γλείψιμο της κυβέρνησης μόνο (βλέπε ΜΕΓΑ), και να μπορεί να είναι σε όλη την Ελλάδα για ενημέρωση σωστή .

7. Πώς συνδέεται το κομμάτι του πολιτισμού με την ενημέρωση;

Άμεση, χωρίς πολιτισμό δεν υπάρχει ενημέρωση .

8. Ποια η σημασία του πολιτισμού στο δικό σας εγχείρημα;

Στις ημέρες μας δεν υπάρχει πολιτισμός, είναι αυτό που προσπάθησαν να επιβάλλουν οι μέχρι τώρα ξεπουλημένες κυβερνήσεις, και το κατάφεραν με το να μην διδάσκεται ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΘΗ & ΕΘΙΜΑ στα σχολεία, και η τηλεόραση να προβάλλει μόνο βία, και τούρκικα σήριαλ , και το Ε.Σ.Ρ να κοιμάάάάται..

9. Ποιο το διακύβευμα του *ertopen*;

Αν πιστεύεις σε κάτι αληθινά, το οποίο είναι σωστό, δίνεις και τη ψυχή σου σε αυτό, τότε μπορείς να καταφέρεις πολλά.

10. Ποια θεωρείται ότι είναι η σημασία του πολιτισμού ειδικά στην εποχή που βιώνουμε; Τεράστια, πρέπει να επιστρέψει άμεσα πριν να είναι εντελώς αργά.

12)

1. *Ανήκατε στο εργασιακό δυναμικό της ΕΡΤ, σε ποια θέση και για πόσα χρόνια;*

Στην ΕΡΤ προσελήφθην το 1987, κατόπιν διαγωνισμού -που είχε γίνει δύο χρόνια νωρίτερα υπό τον Ι.Καμπανέλη-, ως Εκφωνήτρια/Παρουσιάστρια ΕΡΤ. Εργάστηκα τα πρώτα χρόνια σε δελτία ειδήσεων και ταυτόχρονα σε Λογοτεχνικές εκπομπές. Επί διεύθυνσης Γ.Τσαγκάρη ασχολήθηκα με την παρουσίαση συναυλιών κλασικής μουσικής απ'όλον τον κόσμο καθώς και με την παρουσίαση όλων των πνευματικών εκδηλώσεων του Τρίτου Προγράμματος. Επί Δ.Παπαδημητρίου, ως θεατρολόγος και ηθοποιός που ήμουν, δημιούργησα δικές μου θεατρικές και λογοτεχνικές παραγωγές για το Τρίτο, ενώ παράλληλα ανέλαβα και το πολύτιμο θεατρικό αρχείο της Ελληνικής Ραδιοφωνίας. Τα δύο τελευταία χρόνια ήμουν υπεύθυνη του Τμήματος Επιμόρφωσης και Πολιτισμού ΕΡΑ.

2. *Ποια ήταν κατά τη γνώμη σας τα αίτια που οδήγησαν στο κλείσιμο της ΕΡΤ;*

Α. Η κατάργηση της πολυφωνικής ενημέρωσης για ιδιοτελείς πολιτικές σκοπιμότητες.

Β. Η πρόθεση να περάσουν οι συχνότητες της ΕΡΤ σε άλλα δίκτυα.

Γ. Ανοχή "εσωτερικών αδυναμιών" από πλευράς εργαζομένων, διευθυντών και συνδικαλιστών. (Σε ορισμένες περιπτώσεις ο όρος "ανοχή" είναι ιδιαιτέρως επιεικής.)

Δ. Να δοθεί ένα καίριο πλήγμα στον ελληνικό πολιτισμό και την επιμόρφωση, που αναμφισβήτητα αποτελούν τα σημαντικότερα όπλα ενός έθνους.

3. *Πιστεύετε ότι το κλείσιμο της ΕΡΤ πυροδότησε και προκάλεσε την ύπαρξη ενός κοινωνικού κινήματος ενάντια στο κλείσιμο της ΕΡΤ;*

Υπήρξε μία αυθόρμητη κοινωνική αντίδραση που απετέλεσε και την απαρχή αγώνων όχι μόνον ενάντια στο κλείσιμο της ΕΡΤ αλλά και για την ανατροπή κακών κυβερνητικών επιλογών γενικότερα. Ο αγώνας, θα μπορούσε εν συνεχεία, να είναι ακόμη πιο συμπαγής, πολυπληθής και αποτελεσματικός, εάν δεν υπήρχαν απαράδεκτες και ανούσιες εσωτερικές διαφωνίες κατά την διάρκεια της αντίστασης, χωρίς να υπαινίσσομαι απλώς εκείνους που

έκαναν αίτηση για τον νέο φορέα. Εννοώ, δηλαδή, ότι για ηλίθιους λόγους δεν παραμείναμε πραγματικά ενωμένοι. Κι ας μην κρυβόμαστε: ο κόσμος διαισθάνεται τα πάντα.

4. Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι παράγοντες που οδήγησαν στη δημιουργία του ertopen;

Η φίμωση της ελευθερίας, το άδικο και η ανάγκη για την επαναλειτουργία μιας πραγματικά δημόσιας ραδιοτηλεόρασης.

5. Εμφανίζει κατ' εσάς η λειτουργία του ertopen χαρακτηριστικά εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης;

Η ερτοπεν έκανε μία προσπάθεια να δώσει «φωνή» σε ανθρώπους και συλλογικότητες που δεν είχαν πρόσβαση σε άλλα ραδιοτηλεοπτικά μέσα. Επίσης, ενεθάρρυνε την αλληλεγγύη του κόσμου. Το αποτέλεσμα έχει την αξία του και, μάλιστα, υπό τις παρούσες συνθήκες.

6. Πώς θα ορίζατε εσείς ένα εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης;

Εάν εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης είναι το να ιδρύσει κάποιος ένα δικό του ραδιόφωνο-τηλεόραση όποιας μορφής, τότε ίσως έχει την ελευθερία να το πράξει αλλά θα πρέπει παράλληλα, να διαθέτει και τις γνώσεις και τις ικανότητες και, κυρίως, το ήθος για κάτι τέτοιο. Καταλαβαίνετε, όμως, πόσο επικίνδυνο θα ήταν εάν όλα τούτα δεν τα διέθετε.

7. Πώς συνδέεται το κομμάτι του πολιτισμού με την ενημέρωση;

Ο Πολιτισμός είναι μια διαρκής ανταλλαγή ποιοτήτων μεταξύ των ανθρώπων που αφορά το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον. Περιλαμβάνει τα πάντα από την ώρα που ξυπνάμε έως την ώρα που κοιμόμαστε, εφόσον είμαστε μέλη της κοινωνίας. Μέσω της Ενημέρωσης, δηλαδή της επικοινωνίας και της ανταλλαγής ιδεών, ο Πολιτισμός εξελίσσεται. Η Ενημέρωση, προάγει τον Πολιτισμό όταν συναρτάται με την ελευθερία της έκφρασης και την ωραία και ορθή χρήση της γλώσσας, ενάντια στην χυδαιότητα.

8. Ποια η σημασία του πολιτισμού στο δικό σας εγχείρημα;

Λόγος, Μουσική, Επικοινωνία, Προτάσεις Τέχνης, είχαν θέση στην ερτοπεν. Η ίδια η αντίσταση, γενναία και πρωτόγνωρη ακόμη και για τα διεθνή δεδομένα, δήλωνε από μόνη της μια στάση Πολιτισμού. Μολαταύτα, "Πολιτισμός" στην ολότητά του είναι μία πολύ μεγάλη κουβέντα...

9. Ποιο το διακύβευμα του ertopen;

Δεν είναι απλή υπόθεση η δημιουργία μιας ελεύθερης, ανοιχτής ραδιοτηλεόρασης. Σε όσα μάθαμε πρέπει να αφαιρέσουμε πολλά και να προσθέσουμε εκατοντάδες άλλα. Καλή ήταν τούτη η μάχη. Ζωήρεψε το εφησυχασμένο μάτι μας. Είδαμε να φιμώνεται η δημοκρατία. Αντισταθήκαμε... Ωστόσο, ως είμαστε λίγο σεμνοί: Τιτάνιοι αγώνες έχουν δοθεί ως γνωστόν, κατά καιρούς, στην Ιστορία. Όσο για τους απανταχού αγωνιστές της γης και την εξέλιξή τους ; *Αρχομανία, συκοφαντία, μισαλλοδοξία, διχόνοια, διαπλοκή, ημιμάθεια, σκνηρία, κυριαρχούν από τη μια... Δύναμη, σεβασμός, ευγένεια, αγωγή, σύμπνοια, αλληλεγγύη, δουλειά, ελευθερία, αγάπη, από την άλλη.... Διαλέγετε και παίρνετε....* Ιδού το διακύβευμα που αφορά τους στόχους -και όχι μόνον- μιας ελεύθερης, ανοιχτής Ελληνικής Ραδιοφωνίας-Τηλεόρασης!

10. Ποια θεωρείται ότι είναι η σημασία του πολιτισμού ειδικά στην εποχή που βιώνουμε;

Μοναδική και ανυπολόγιστη.

13)

1. Ανήκατε στο εργασιακό δυναμικό της EPT, σε ποια θέση και για πόσα χρόνια;

Ναι ανήκα από το 1997. Αρχικά για 6 μήνες έκανα την πρακτική μου ως φοιτήτρια στη Διεύθυνση Μάρκετινγκ & Διαφήμισης και από το 1998 λόγω «ανοίγματος» της EPT στην αγορά με πήραν με σύμβαση έργου όπου και παρέμεινα με το ίδιο καθεστώς μέχρι το 2006 όπου με το Προεδρικό Διάταγμα Παυλόπουλου έγινε η σύμβαση μου αορίστου χρόνου. Το κλείσιμο της EPT (11/6/2013) με βρήκε στη Διεύθυνση Προγράμματος στο τμ. Διεθνών Συμπαραγωγών, όπου ήμουν τα 2 τελευταία χρόνια.

2. Ποια ήταν κατά τη γνώμη σας τα αίτια που οδήγησαν στο κλείσιμο της EPT;

Το κλείσιμο της EPT οφείλεται α) στα 2000 «κεφάλια»-απολύσεις που ήθελε η Τρόικα μέχρι τα τέλη Ιουλίου και β) στο μέγα θέμα των συχνοτήτων ,που ήθελε ο Διαγωνισμός του οποίου η προθεσμία έληγε τέλη Ιουνίου να γίνει με την EPT κλειστή ,ώστε ο μόνος και σίγουρος διεκδικητής του διαγωνισμού να είναι η DIGEA και γ) στην ευρύτερη λογική των ιδιωτικοποιήσεων στη χώρα, όπου ήθελαν την εξαφάνιση της Δημόσιας Τηλεόρασης. Ευτυχώς υπήρξαν τεράστια και παγκόσμια αντίδραση και έτσι η κυβέρνηση αναγκάστηκε να προβεί στην ίδρυση του ελιτίστικου μορφώματος ΔΤ και εκ των υστέρων NEPIT .

3. Πιστεύετε ότι το κλείσιμο της EPT πυροδότησε και προκάλεσε την ύπαρξη ενός κοινωνικού

κινήματος ενάντια στο κλείσιμο της ΕΡΤ;

Ο πραξικοπηματικός τρόπος του «μαύρου» και η φασιστική ρήση «η Κυβέρνηση αποφάσισε να κλείσει την ΕΡΤ» σαφώς και προκάλεσε τελικά αντιδράσεις και κοινωνικό κίνημα ενάντια στο κλείσιμο. Σε αυτό βοήθησε και η αντίσταση η δική μας ,των αγωνιζόμενων εργαζόμενων της ΕΡΤ σε όλη την Ελλάδα που κρατήσαμε τη φωνή της ΕΡΤ ανοιχτή στην κοινωνία.

4. Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι παράγοντες που οδήγησαν στη δημιουργία του ertopen;

Οι παράγοντες που οδήγησαν στη δημιουργία του ertopen ήταν από τη μια η συμπαράσταση των κινημάτων της κοινωνίας που προανέφερα και από την άλλη το πείσμα και η αντίσταση των εργαζομένων απέναντι στο δεύτερο πραξικόπημα ,αυτό της εισβολής των ΜΑΤ στο Ραδιομέγαρο. Επίσης σημαντικό ρόλο έπαιξαν οι 17 Περιφερειακοί σταθμοί και η ΕΡΤ-3στη Θεσσαλονίκη ,οι εγκαταστάσεις των οποίων παρέμειναν στα χέρια των εργαζομένων, οπότε έπρεπε να υπάρχει και στην Αθήνα ένας χώρος, μια φωνή της ΕΡΤ που λειτούργησε ως συντονιστικό όργανο –δίκτυο με όλους τους υπόλοιπους Ρ/Σ.

5. Εμφανίζει κατ' εσάς η λειτουργία του ertopen χαρακτηριστικά εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης;

Δεν ξέρω αν θα μπορούσα να το αποκαλέσω εναλλακτικό μέσο , σίγουρα είναι κάτι μοναδικό παγκόσμια ,ένα αυτοδιαχειριζόμενο μέσο ,ένα πείραμα θα έλεγα ,όπου δεν υπάρχουν αφεντικά, ο καθένας δίνει τον καλύτερο εαυτό του όσο και όπως μπορεί ,με μεράκι ,αμεροληψία και χωρίς κανένα οικονομικό αντάλλαγμα. Ένα μέσο –μοντέλο μιας Δημόσιας Ραδιοτηλεόρασης.

6. Πώς θα ορίζατε εσείς ένα εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης;

Εναλλακτικό μέσο θα αποκαλούσα αυτό στο οποίο οι αποφάσεις θα παίρνονταν οριζόντια ,από κοινού απ'όλους τους εργαζομένους ,μέσα από τη διαδικασία των συνελεύσεων και λαμβάνοντας υπόψιν και τη γνώμη της κοινωνίας, δίνοντας φωνή σε όλες τις κοινωνικές ή αποκλεισμένες ομάδες

7. Πώς συνδέεται το κομμάτι του πολιτισμού με την ενημέρωση;

Η ενημέρωση και ο πολιτισμός είναι 2 τομείς που έχουν την ίδια βαρύτητα και θα πρέπει να έχουν και την ίδια κατανομή –ποσόστωση ,στο Πρόγραμμα ενός μέσου .

8. Ποια η σημασία του πολιτισμού στο δικό σας εγχείρημα;

Η σημασία του Πολιτισμού στο δικό μας εγχείρημα ήταν οδηγός και καθοριστική πιστεύω στην εδραίωση του. Τα περισσότερα θέατρα ,μεταξύ των οποίων τα πιο ποιοτικά και ιστορικά (Θέατρο Τέχνης Κάρολος Κουν, Θέατρο του Νέου Κόσμου κ.α.), αυτοδιαχειριζόμενοι χώροι πολιτισμού, φεστιβάλ, συναυλιακοί χώροι κλπ, εμπιστεύτηκαν την ERTopen σα συνέχεια της φωνής του πολιτισμού που στήριζε πάντα η EPT περισσότερο απ'όλα τα υπόλοιπα ιδιωτικά –εμπορικά ΜΜΕ. Χαρακτηριστικά θα πω ότι τη σεζόν 2014-2015 «κερδίσαμε τη μάχη των αφισών» ως χορηγοί επικοινωνίας των περισσότερων πολιτιστικών γεγονότων στην Αθήνα και όχι μόνο.

9. Ποιο το διακύβευμα του ertopen;

Το διακύβευμα του ERTopen ήταν η επαναλειτουργία της EPT .Μιας δημόσιας, ανεξάρτητης από τον έλεγχο της εκάστοτε κυβέρνησης τηλεόρασης, χωρίς τις παθογένειες του παρελθόντος και με την εμπειρία της αυτοδιαχείρισης ως προς το δημιουργικό κομμάτι του προγράμματος.

10. Ποια θεωρείται ότι είναι η σημασία του πολιτισμού ειδικά στην εποχή που βιώνουμε;

Ο Πολιτισμός στην εποχή κρίσης (οικονομικής-κοινωνικής –αξιών) που βιώνουμε είναι πιο απαραίτητος από ποτέ. Είναι το όχημα που μπορεί να μας οδηγήσει στη ΓΝΩΣΗ, είναι η πηγή απ'όπου θα μπορεί ο καθένας να αντλήσει ΔΥΝΑΜΗ και κυρίως να γεμίζει την καρδιά του συναισθήματα ΕΛΠΙΔΑΣ και ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑΣ. Γενικότερα η Παιδεία και η καλλιέργεια της ψυχής και του πνεύματος μπορούν να ενδυναμώσουν την πολιτική σκέψη του ατόμου και να το οδηγήσουν σε μια πιο συλλογική δράση, ώστε να συμβάλλει στην ανατροπή και τη λύση της όποιας κρίσης.

14)

1.Ανήκατε στο εργασιακό δυναμικό της EPT, σε ποια θέση και για πόσα χρόνια;

Από το 2001 εργαζόμουν στην EPT ως δημοσιογράφος στο κομμάτι των ειδήσεων και της ενημέρωσης και ήμουν ανταποκριτής στην Αθήνα.

2.Ποια ήταν κατά τη γνώμη σας τα αίτια που οδήγησαν στο κλείσιμο της EPT;

Πιστεύω ότι οι οικονομικοί λόγοι ήταν εκείνοι που οδήγησαν στο κλείσιμο της EPT. Η αντίδραση της τότε κυβέρνησης Σαμαρά ήταν τουλάχιστον “κακή”. Οι Σαμαράς και Μουρούτης με το συνειδητό κλείσιμο της EPT προκάλεσαν φυσιολογικές αντιδράσεις. Είναι

επικίνδυνοι.

3. Πιστεύετε ότι το κλείσιμο της EPT πυροδότησε και προκάλεσε την ύπαρξη ενός κοινωνικού κινήματος ενάντια στο κλείσιμο της EPT;

Ο κόσμος αντέδρασε βλέποντας το μαύρο, δεν αντέδρασε για τις απολύσεις των εργαζομένων. Ότι έγινε τότε χαρακτηρίστηκε κοινωνικό κίνημα, το οποίο στηρίχτηκε από διάφορους πολιτικούς χώρους και ανθρώπους. Οι περισσότεροι όμως που εναντιώθηκαν στο κλείσιμο της EPT προέρχονταν κατά βάση από τον χώρο της αριστεράς.

4. Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι παράγοντες που οδήγησαν στη δημιουργία του ertopen;

Η εισβολή των ΜΑΤ στο ραδιομέγαρο οδήγησε στην ανάγκη εύρεσης ενός νέου χώρου για όσους εργαζόμενους αντιστέκονταν ακόμη. Οι συχνότητες που μέχρι τότε χρησιμοποιούσαν δεν ήταν πλέον διαθέσιμες. Το ertopen αποτέλεσε εξ ανάγκης Plan B, που συνέχιζε το brand name της EPT. Θα λέγαμε μάλιστα ότι η εναλλακτική αυτή πιθανά να έπρεπε να υπήρχε από νωρίτερα. Το ertopen συνέχισε τον αγώνα των εργαζομένων της EPT και διατήρησε την αληθινή EPT. Από οικονομικής πλευράς, δεν συνεισέφερε καθόλου, αφού δεν είχε διαφημίσεις για να παίρνει έσοδα. Ο αγώνας των εργαζομένων μέσα από το ραδιομέγαρο συνεχιζόταν με τους ίδιους όρους αλλά πλέον από το χώρο του ertopen.

5. Εμφανίζει κατ' εσάς η λειτουργία του ertopen χαρακτηριστικά εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης;

Πιστεύω πως πράγματι το ertopen εμφανίζει χαρακτηριστικά των εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης. Μπορείς να ενημερωθείς για ειδήσεις που δεν αναπαράγουν τα συστημικά ΜΜΕ, ενώ παρουσιάζει και εναλλακτικά στοιχεία διαχείρισης. Εντούτοις θα πρέπει να διαφυλαχτεί η αντικειμενική πληροφόρηση και ενημέρωση για να μην μετατραπεί το ertopen σε κομματικό μέσο ενημέρωσης.

6. Πώς θα ορίζατε εσείς ένα εναλλακτικό μέσο ενημέρωσης;

Για μένα εναλλακτικά μέσα είναι εκείνα που δεν ακολουθούν τις κατευθυντήριες γραμμές των συστημικών μέσων. Τα μέσα αυτά δεν παπαγαλίζουν τις κυρίαρχες απόψεις και θέσεις, αλλά δίνουν φωνή σε αυτούς που δεν έχουν τη δυνατότητα να ακουστούν. Τα εναλλακτικά μέσα εντάσσουν στη θεματολογία τους ζητήματα όπως η οικολογία ή η πολιτική.

7. Πώς συνδέεται το κομμάτι του πολιτισμού με την ενημέρωση;

Η ΕΡΤ ήταν ανοιχτή στην ενημέρωση και τον πολιτισμό, αποτέλεσε την κορυφαία έκφρασή τους. Στόχος είναι η απαλλαγή από τα βαρίδια του παρελθόντος. Παλιότερα μόνο ένας συγκεκριμένος κύκλος μπορούσε να έχει πρόσβαση . Ο δημόσιος όμως ραδιοτηλεοπτικός φορέας πρέπει να δίνει ίση πρόσβαση σε όλους. Η κάλυψη των πολιτιστικών δρωμένων κάθε περιοχής, από τα πιο απλά πράγματα είναι πολύ σημαντική υπόθεση.

8. Ποια η σημασία του πολιτισμού στο δικό σας εγχείρημα;

Ο πολιτισμός αποτελεί πολύ σημαντικό παράγοντα. Εκτός από πολιτιστικές εκπομπές και προγράμματα θα έπρεπε να υπάρχει και στα δελτία ειδήσεων ένα δεκάλεπτο για τον πολιτισμό. Ο πολιτισμός είναι κομμάτι της καθημερινής ζωής. Είναι μια παράμετρος που οφείλει να μην σχετίζεται με την τηλεθέαση. Αποτελεί ανταποδοτικό τέλος προς τους πολίτες, οι οποίοι θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα σφαιρικής και ουσιαστικής ενημέρωσης.

9. Ποιο το διακύβευμα του ertopen;

Το διακύβευμα του ertopen αφορά το ζήτημα επανασύστασης της ΕΡΤ, η εκ νέου “νομιμοποίηση” και μετάδοσή της σε πανελλήνια και σε παγκόσμια κλίμακα. Η ανοιχτή ΕΡΤ πρέπει να επανέλθει στους τηλεοπτικούς δέκτες, “νόμιμα”, με βάση τα διδάγματα της αυτοδιαχείρισης και της αυτοοργάνωσης που έδωσαν οι εργαζόμενοι και οι αλληλέγγυοι.

10. Ποια θεωρείται ότι είναι η σημασία του πολιτισμού ειδικά στην εποχή που βιώνουμε;

Η σημασία του πολιτισμού είναι τεράστια. Θα πρέπει να προτάξουμε έναν πολιτισμό απαλλαγμένο από παραδείγματα δήθεν “κουλτουριάρηδων” οι οποίοι στεγάζονται στα ΜΜΕ. Δε θέλουμε αυτόν τον πολιτισμό, αλλά αντίθετα εκείνον τον πολιτισμό των απλών ανθρώπων , όχι των τηλεπερσόνων. Τον αγνό, πολυπολιτισμικό ελληνικό πολιτισμό. Μεσόγειοι, Βαλκάνιοι, Ανατολίτες, Ευρωπαίοι, όλοι αυτοί αποτελούν μίγμα του πολιτισμού μας. Να δώσουμε βήμα σε όσους ανθρώπους ξεχάσαμε στο διάβα των ετών και όχι στους ευνοημένους των ΜΜΕ. Ο πολιτισμός είναι σαν ένα graffiti, το αν αρέσει ή όχι είναι θέμα προς συζήτηση.

3. ΕΙΚΟΝΕΣ/ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

Studium

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

Φωτο: Sakis Papadopoulos

26.

Punctum

27.

28.

29.

30.

31.

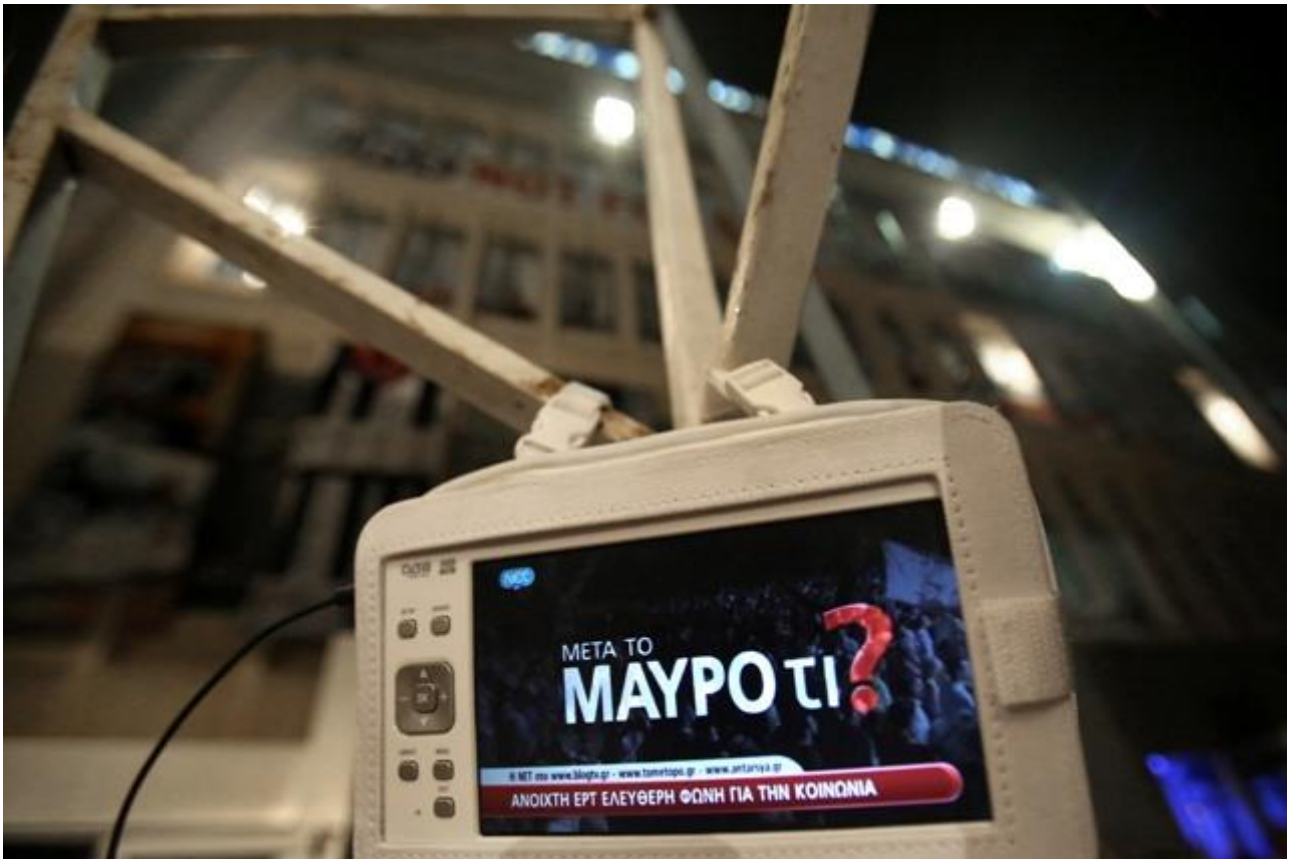

32.

33.

34.

35.

